Advocate4Environment Kurikuluma

VSEBINO

I. UVOD 6
Struktura učnega načrta 7
Zakaj govorimo o varovanju okolja? 7
Kako človek vpliva na okolje? 9
Zakaj bi morali varovati okolje? Tukaj je nekaj razlogov 12
Zbirka orodij - ekološki odtis 13
Priloga 1 - Dodatni viri 15

II. ZAGOVORNIŠTVO
MODUL 1: VARSTVO OKOLJA V VSAKDANJEM ŽIVLJENJU:
UVOD V ZAGOVORNIŠTVO OKOLJA 16
ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI: *Spoznajte zgodbe mladih zagovornikov s celega sveta v UNICEF-ovi iniciativi Glasovi mladih!* 17
ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI: *»Ne bi se mogel manj strinjati!«* *18*
Ste kdaj razmišljali o sodelovanju v spletni kampanji zagovorništva? 19
ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI: *Premislite spletne kampanje* 20
Priloga 1: Dodatni viri 20
Samostojno učenje #1 20
Samostojno učenje #2 20
MODUL 2: KAJ POTREBUJETE, DA POSTANETE ZAGOVORNIK OKOLJA? 21
ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI: *Kako najti ključno sporočilo za zagovarjanje* 24
ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI: *Pitching your advocacy campaign* 24
Priloga 1: Dodatni viri 25
Samostojno učenje #1 25
Samostojno učenje #2 25
Samostojno učenje #3 25
Priloga 2: "Kaj potrebujete, da postanete zagovornik okolja?" 26

III. VARSTVO OKOLJA
MODUL 3: PODNEBNE SPREMEMBE: VZROKI IN POSLEDICE 29
Kako in zakaj podnebne spremembe vplivajo na vaše življenje? 30
Kaj morate vedeti o podnebnih spremembah? 31
Razumevanje podnebnih sprememb v lokalnem okolju 31
Kaj lahko vi ali vaša skupina storite za zmanjšanje vpliva podnebnih sprememb v skupnosti? 32
Nasveti za rešitev naših morij in... denarja! 36
Priloga 1 - Splošno razumevanje podnebnih sprememb 38
ZN CTR cilj 13: Sprejemanje ukrepov za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam 38
Priloga 2 - Identifikacija problema 42

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Priloga 3 - Načrtovanje dejavnosti 43
Priloga 4 - Ukrepanje 44
Priloga 5 - Spreading the Word 45
Priloga 6 - Kako nam je šlo? 46
Priloga 7 - Naslednji koraki 46
Priloga 8 - Glosar 47
Priloga 9 - Dodatni viri 47

MODUL 4: POMEN OBNOVLJIVIH NARAVNIH VIROV 48
Ali lahko obnovljivi naravni viri rešijo naš planet? 48
CTR 7: Cenovno dostopna in čista energija 48
ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI: *Izdelava vodnega mlina* 49
ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI: *Izdelava mlina na veter* 50
ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI: *Posadite drevo* 51
Glavne prednosti obnovljivih virov energije za ljudi in planet 51
Kje se lahko uporablja obnovljiva energija? 52
ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOST: *Doma poiščite obnovljive vire energije* 53
Priloga 1 - Obnovljivi naravni viri 55
Priloga 2 - Neobnovljivi viri 62
Priloga 3 - Glosar 62
Priloga 4 - Dodatni viri 63

MODUL 5: ODGOVORNA POTROŠNJA IN PROIZVODNJA 64
Odgovorna potrošnja 64
ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI: *Krožno gospodarstvo – izkušnja mornarja* 65
Odgovorna proizvodnja 66
Posledice prevelike porabe in prekomerne proizvodnje 66
ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI: *Novi načini pristopa k preveliki porabi in prekomerni proizvodnji* 67
Kako lahko majhna dejanja močno vplivajo na naše potrošniške navade in posledice tega: načelo 3R 68
Priloga 1 - Dodatni viri 68
Samostojno učenje #1 68
Samostojno učenje #2 68
Samostojno učenje #3 69
Samostojno učenje #4 69

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

MODUL 6: ONESNAŽEVANJE IN VPLIVI NA OKOLJE 70
Zakaj bi morali ustaviti onesnaževanje? 70
Kaj morate vedeti o onesnaževanju? 71
Tri glavne vrste onesnaževanja so onesnaževanje zraka, vode in zemlje 71
Razumevanje onesnaževanja v lokalnem okolju 72
ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI: *Kaj lahko vi ali vaša skupina storite za zmanjšanje onesnaževanja v vaši skupnosti?* 73
Priloga 1 - Osnovni uvod v onesnaževanje zraka 75
Priloga 2 – Razmislite o problemu 76
Priloga 3 – Ukrepanje 77
Priloga 4 – Dodatni viri 77

MODUL 7: BIOTSKA RAZNOVRSTNOST 78
Zakaj je biodiverziteta pomembna? 79
Kaj morate vedeti o biotski raznovrstnosti? 80
Razumevanje biodiverzitete v lokalnem okolju 81
ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI: *Kaj lahko vi ali vaša skupina storite za preprečitev izgube biodiverzitete?* 82
Priloga 1 - Osnovni uvod v biodiverziteto 84
Priloga 2 – Razmislite o problemu 89
Priloga 3 – Ukrepanje 90

MODUL 8: OKOLJSKA ETIKA 91
Kaj je okoljska etika? 92
Odnosi med človekom in okoljem 92
ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI 93
Priloga 1: Dodatni viri 95
Samostojno učenje #1 95
Samostojno učenje #2 95

IV. PRILOGA MODUL A: MEDNARODNI DOGODKI O VAROVANJU OKOLJA 96
Kateri so najpomembnejši svetovni okoljski dogodki in zakaj so tako pomembni? 96
ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI 97
Priloga 1 - Cilji trajnostnega razvoja 99
Priloga 2 - Pomembni akterji na svetovni in regionalni ravni varstva okolj 101
Priloga 1 - Dodatni viri 102
ZGODOVINSKI OKVIR ZAGOVORNIŠTVA OKOLJA 103
Kako in kdaj se je začelo? 104
Zakaj so zgodovinska dejstva pomembna? 104
Zgodovina varstva okolja v lokalnem kontekstu? 105
Priloga 1 - Okoljski zakoni: Ohranjanje 106
Priloga 2 - Okoljska gibanja 107
Priloga 3 - Glosar 107
Priloga 4 - Dodatni viri 107

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

ZAKLJUČEK 108
UČNI CILJI POSAMEZNIH MODULOV 110
VIRI 115
Besedila: 115
Photo Virs: 120

Sofinancira program
Evropske unije
Erasmus+

I. UVOD

Potreba po vključevanju mladih je postala nujnejša kot kdaj koli prej, saj mladi, katerih prihodnost je ogrožena zaradi vse hitrejšega segrevanja ozračja, vse glasneje zahtevajo sprejem ukrepov za bolj pravično, enakopravno in na podnebne spremembe odporno družbo.
Glasovi in prispevki mladih so še posebej pomembni za učinkovito izvajanje ciljev trajnostnega razvoja in Pariškega sporazuma.

Mladi se vse bolj zavedajo izzivov in priložnosti, ki jih prinaša nujen prehod na nizkoogljično rast, in mnogi se pridružujejo svetovnemu dialogu o rešitvah, sodelujejo in ukrepajo. Mladi po vsem svetu si za svojo prihodnost prizadevajo z ukrepanjem proti podnebnim spremembam, zato nas njihova dejanja navdihujejo.
»Motivirani mladi po vsem svetu opravljajo izjemno delo, ko se na terenu spopadajo s podnebnimi spremembami in poskušajo svoje vlade prisiliti k ukrepanju. Izmenjava informacij in izkušenj o projektih, programih in kampanjah, ki najbolje delujejo, je ključnega pomena, saj se lahko drugi iz njih učijo in jih ponovijo, ne da bi jim bilo treba na novo izumljati kolesa,« je dejala komisarka Evropske unije za podnebne ukrepe Connie Hedegaard.

Namena tega gradiva sta spodbujanje poznavanja in razumevanja konceptov, povezanih z okoljem in trajnostjo, ter razvoj zavestnih in kritičnih posameznikov s krepitvijo zagovorniških praks. Zagovorništvo okolja je priložnost za krepitev podjetniškega razmišljanja, hkrati pa mlade pritegne k dobri stvari. Gradivo mladim zagotavlja informacije o zagovorništvu okolja pa tudi znanje o tem, kako pritegniti mlade in jim olajšati učenje z osredotočanjem na zanje pomembno temo.
Gradivo je bilo pripravljeno s finančno podporo Evropskega sklada ERASMUS+ in s podporo partnerjev projekta: občina Vejle, Right Challenge, Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto, regija Örebro County ter Future in Perspective.

Se sprašujete, kako bi morali ravnati, da bi zaščitili okolje?
Potem ste prišli na pravo mesto!

V naslednjem poglavju predstavljamo učno gradivo s splošnim uvodom v temo o tem, zakaj bi si morali prizadevati za varstvo okolja na podlagi razumevanja vpliva, ki ga imamo kot ljudje nanj.

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Struktura učnega načrta

Učni načrt vsebuje petnajst modulov, ki so razdeljeni na dve enoti: zagovorništvo in varstvo okolja. Obe enoti sta napisani tako, da se moduli med seboj povezujejo ter tvorijo smiseln in na praksi temelječ učni načrt.
Vsak modul je sestavljen iz teoretičnega in praktičnega dela ter dodatnega gradiva, ki ga lahko preberete po želji. Praktični del se lahko izvaja s skupinskim delom in/ali individualno prakso.

Učni načrt je oblikovan tako, da daje pomen nekaterim zelo potrebnim spretnostim, znanju in odnosom, ki vam pomagajo postati uspešen zagovornik okolja. Ob koncu učnega načrta boste pridobili znanje, spretnosti in stališča, ki jih potrebujete za zagovorništvo. S pomočjo dinamičnega programa boste pridobili različne izkušnje in osnovno razumevanje okolja, z njim povezanih problemov ter spoznali pomen zagovorništva.

Vodili vas bomo tako, da boste pridobili veščine, potrebne za prepoznavanje, reševanje in zagovarjanje okoljskih vprašanj. In končno, poudarjena stališča vam bodo pomagala pridobiti niz vrednot in občutkov skrbi za okolje ter motivacijo za dejavno sodelovanje pri varovanju in zagovorništvu okolja.

Učni izid vsakega modula bo dosežen s kombinacijo teoretičnega in praktičnega dela. Ocenjevanje učnih rezultatov se bo merilo s praktičnimi primeri, študijami primerov, skupinskim delom itd., ki so lahko podprti z videoposnetki, članki, novicami in podobnim. Z dejavnostmi in delavnicami boste lahko svoje znanje tudi preverili. Na koncu vsakega modula sta priloga in gradivo za tiste, ki se želijo naučiti in izvedeti več o obravnavani temi.

Zakaj govorimo o varovanju okolja?

Človek s svojo dejavnostjo vpliva na okolje že več tisoč let, od časov naših najstarejših prednikov. Odkar je homo sapiens prvič stopil na zemljo, spreminjamo okolje okoli sebe s kmetijstvom, potovanji ter na koncu z urbanizacijo in trgovanjem. Danes je naš vpliv na okolje tako velik, da znanstveniki menijo, da neokrnjene narave ali ekosistema, ki ne bi občutil negativnega človekovega vpliva, ni več.
Zelo pomembno je, da varujemo svoje okolje, saj bomo le tako lahko še naprej živeli na tem planetu – v zdravem in varnem okolju. Čisto okolje je bistvenega pomena za zdravo življenje. Onesnaženost zraka lahko med drugim povzroči bolezni dihal in raka. Onesnaženje vode lahko povzroči tifus, diarejo in druge z vodo povezane bolezni. Zato moramo poskrbeti, da bo naše okolje čisto in zaščiteno.
Mladi predstavljajo velik del svetovnega prebivalstva in bodo morali s posledicami današnjih okoljskih odločitev živeti dlje kot starejši. Te odločitve bodo vplivale tudi na prihodnje generacije in na to, v kolikšni meri so bile upoštevane težave, kot so izčrpavanje virov, izguba biotske raznovrstnosti in radioaktivni odpadki z dolgo življenjsko dobo.

Zato imajo lahko mladi dejavno vlogo pri varovanju in izboljšanju okolja.
Razmislite o tem tako: z zanemarjanjem okolja smo vsi povzročili to težavo. To pomeni, da jo lahko rešimo, tako da okolje zaščitimo!

Slika 1: Vir - National Geographic/Youtube

https://www.youtube.com/watch?v=B-nEYsyRlYo&t=6s

Ko govorimo o okolju, govorimo o zdravju ozračja, gozdov, rastlin, živali, vode in vseh ekosistemov. Vse, od korenin dreves pod zemljo do zraka, ki ga dihamo, je del okolja in zdravje vsakega dela vpliva na zdravje celote. Okolje je ogroženo s številnimi grožnjami. Med njimi so podnebne spremembe, ki jih povzročajo toplogredni plini, onesnaževanje zraka in vode, krčenje gozdov in drugo. Zemlja se zaradi številnih resnih okoljskih groženj spreminja. Taljenje ledenikov uničuje habitate, rastline in živali pa izumirajo z neverjetno hitrostjo. Ob pogledu na ta seznam se zlahka počutimo majhni in nepomembni. Na Zemlji živi več kot 7 milijard ljudi.
Ko boste videli, kako vaš življenjski slog vpliva na okolje, boste v tem gradivu našli nekaj predlogov, kako lahko vi ali vaša socialna mreža ukrepate. Izvedeli boste, kako lahko svoj dom, šolo ali bližnje naredite okolju prijaznejše s sprejemanjem okolju prijaznih praks, recikliranjem različnih materialov ter varčevanjem z viri, kot sta voda in elektrika. Vključevanje vas ali vaše skupine v varstvo okolja ne vpliva le neposredno na spreminjanje vedenja in stališč, temveč lahko vpliva tudi na starše, sorodnike in prijatelje.

V enoti VARSTVO OKOLJA, Moduli 3–9, poiščite informacije o nevarnostih za okolje.

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Kako človek vpliva na okolje?

Ljudje na okolje vplivamo na številne pozitivne in negativne načine – in verjetno na več načinov, kot si sploh lahko mislite. Človeška civilizacija in tehnologija sta vplivali na naš planet in ga za vedno spremenili. V nadaljevanju predstavljamo pet oprijemljivih vplivov naše vrste na okolje.[1]

Populacijska bomba

Človeška prenaseljenost že več sto let vpliva na okolje. Prenaseljenost se je povečala, ker se je zmanjšala umrljivost, izboljšala medicina in ker so se uvedle metode industrijskega kmetovanja, kar je ljudi ohranilo pri življenju veliko dlje in povečalo skupno število prebivalcev.

Ljudje potrebujemo veliko prostora, bodisi za kmetijska zemljišča bodisi za industrijo, ki prav tako zavzema veliko prostora. Brez zadostnega števila dreves, ki filtrirajo zrak, se raven CO_2 poveča, kar lahko škoduje vsem organizmom na Zemlji. Drugo vprašanje je naša odvisnost od premoga in fosilnih goriv za pridobivanje energije; čim več je prebivalstva, tem več fosilnih goriv se bo porabilo. Zaradi uporabe fosilnih goriv (kot sta nafta in premog) se v zrak sproščajo velike količine CO_2 – grozi nam izumrtje na tisoče vrst, kar še povečuje učinek, ki ga ima izčrpavanje gozdov že zdaj.

Onesnaževanje

Onesnaževanje je povsod. Od smeti, odvrženih na avtocesti, do milijonov ton onesnaževanja, ki se vsako leto vnesejo v ozračje – očitno je, da se onesnaževanju in odpadkom ne da izogniti.

Onesnaženost je tako velika, da 2,4 milijarde ljudi še vedno nima dostopa do virov čiste vode. Človeštvo nenehno onesnažuje nepogrešljive vire, kot so zrak, voda in zemlja, ki se obnavljajo milijone let. Človekove dejavnosti vplivajo na okolje tako, da prispevajo k onesnaževanju zraka ali emisijam škodljivih snovi v zrak. Čeprav je težko razumeti, katera onesnaževala so povezana z določenimi učinki na okolje ali javno zdravje, na splošno velja, da lahko onesnaženost zraka dejansko povzroča težave za javno zdravje ter škoduje rastlinam in živalim. Onesnaževanje ni omejeno le na zrak. Vpliva lahko na tla ali vodne poti in izvira iz človeških odpadkov, industrijskih kemikalij in drugih virov. Ti toksini imajo lahko velikanski vpliv na naravo, kar vodi v degradacijo okolja in težave, kot so kisli dež in cvetenje škodljivih alg v oceanih.

Več o onesnaževanju in načinih zagovorništva si lahko preberete v Modulu 7.

[1] https://interestingengineering.com/11-ways-humans-impact-the-environment

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Globalno segrevanje in podnebne spremembe

Globalno segrevanje ima velik vpliv na okolje. Največji vpliv imajo ravni CO_2, od dihanja do bolj škodljivih vzrokov, kot sta izgorevanje fosilnih goriv in krčenje gozdov.

Z višanjem temperature se talijo arktični kopenski led in ledeniki, zaradi česar se gladina oceanov dviguje s hitrostjo 3,42 mm na leto, kar pomeni, da več vode absorbira več toplote, ta pa topi še več ledu, kar ustvarja pozitivno povratno zanko, zaradi katere se bodo oceani do leta 2100 dvignili za 0,3–1,2 m.

Podnebne spremembe so tesno povezane z zgodovinskim razvojem industrije in tehnologije. Med načini, s katerimi ljudje najbolj vplivajo na okolje, so pridobivanje in poraba fosilnih goriv ter emisije CO_2. Nedavne študije kažejo, da emisije CO_2 prispevajo k slabšanju ozonske plasti Zemlje, kar lahko posledično prispeva h globalnim podnebnim spremembam; to še posebej velja, če so emisije združene z zmanjšano porabo ogljika v gozdovih (zaradi krčenja gozdov) in obstoječimi trdnimi delci v zraku. Čeprav se o obsegu in vplivu takšnih podnebnih sprememb razpravlja, je znanstvena skupnost dosegla soglasje, da ima človekova dejavnost določen vpliv na globalno podnebje.
Z višanjem globalnih temperatur se bodo vremenski vzorci na Zemlji drastično spremenili. Na nekaterih območjih bodo rastne sezone daljše, druga pa bodo postala nerodovitna, saj bo na obsežnih območjih zmanjkalo vode, kar bo nekdaj cvetlična območja spremenilo v puščave. Povišanje bo vplivalo na vremenske vzorce, saj se obetajo močnejši orkani, tako po velikosti kot pogostosti, ter močnejše in daljše suše ter vročinski valovi. Onesnaženost zraka pa ne vpliva le na okolje. Vse več je dokazov, da slaba kakovost zraka in naraščajoče temperature uničujejo občutljive ekosisteme, pri ljudeh pa povzročajo celo povečano stopnjo astme in raka.

Več informacij in načinov opozarjanja na podnebne spremembe najdete v Modulu 3.

Krčenje gozdov in pogozdovanje

Zaradi eksponentnega naraščanja števila ljudi se z ogromno hitrostjo proizvaja vedno več hrane, materialov in bivališč. Ogromno tega je povezano z gozdarstvom. Gozdove izsekajo, da bi naredili prostor novim ljudem, zaradi česar je še več ljudi. Sami lahko vidite težavo v tem.
Po mednarodnih podatkih se vsako leto izseka približno 18 milijonov hektarjev dreves, da bi s tem naredili prostor za nova naselja in proizvodnjo lesnih izdelkov – to predstavlja nekaj manj kot polovico vseh dreves na planetu od začetka industrijske revolucije.
Ker so drevesa eden največjih proizvajalcev kisika, to seveda ni dobro za ljudi, še posebej pa ne za živali, ki so v gozdu doma.

Za več informacij o porabi si oglejte Modul 6.

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Kmetijstvo, udomačene živali in gensko spreminjanje

Potreba po prehrani naraščajočega človeškega prebivalstva zahteva več kmetijstva, ki predstavlja prvo veliko človeško inovacijo, saj je omogočilo preživetje naše vrste. Zgodnje poljedelstvo je lovcem in nabiralcem omogočilo naselitev na določenem območju in pridelavo lastne hrane. Presajanje tujerodnih vrst na nova območja ter dajanje prednosti gojenju nekaterih rastlin in živali pred drugimi je imelo takojšen vpliv na okolje. Gensko spreminjanje je v zadnjem času sprožilo zaskrbljenost glede vpliva na novo razvitih poljščin na okolje.
Zlasti udomačitev živine in drugih vrst, vključno s psi in mačkami, je pomembno vplivala na okolje, saj je močno spremenila krajino. Pašne živali so prispevale k okoljskim spremembam, saj so izčrpale avtohtono rastlinje in prispevale k eroziji tal. Zdaj vemo, da je hitro povečevanje števila govedi za zadovoljevanje potreb ljudi bistveno prispevalo k spremembam v sestavi plinov v ozračju.

Industrializacija kmetijstva je v zadnjih nekaj stoletjih te učinke še poslabšala, vendar je sprožila tudi val gibanj, ki temu nasprotujejo in si prizadevajo odpraviti negativne učinke človekovega poseganja. Ljudje se danes vse bolj zavedajo vpliva, ki ga imajo velike kmetije na okolje, in se želijo vrniti k manjšim kmetijam in celo mestnim vrtovom. Z naraščajočo priljubljenostjo koncepta »jejmo lokalno« urbana zemljišča postajajo spet tradicionalno kmetijska, okolje pa je vnovič deležno sprememb, ki jih povzroča človek.

Zakaj bi morali varovati okolje? Tukaj je nekaj razlogov:[2]

Okolje pomaga pri varovanju ekosistema: Zaradi sprememb, ki vplivajo na ekosistem, precej vrstam živali preti izumrtje, zato je treba okolje varovati.

Varstvo okolja varuje človeštvo: Onesnaževanje je eden najbolj nevarnih dejavnikov, ki vplivajo na okolje. Vpliva na kakovost vode in hrane, kar vodi v zaužitje strupenih snovi.

Biotska raznovrstnost predstavlja pomemben del življenja na planetu: Biotske raznovrstnosti ne sestavljajo le živali, ki živijo na Zemlji, temveč tudi gozdovi, travniki in tundra, ki so pomembni za ohranjanje življenjskega cikla ekosistema.

Drevesa, ki so pomemben del okolja in prispevajo k ohlajanju podnebja, imajo ključno vlogo pri polnjenju vodonosnikov, poleg tega pa umirjajo vetrove: Drevesa imajo pomembno vlogo pri ustvarjanju sence na tleh. Urbana drevesa pomagajo ohranjati hladnost stavb, saj zmanjšujejo potrebo po električnih ventilatorjih ali klimatskih napravah, širni gozdovi pa se lahko lotijo še precej večjih nalog. Padavinska voda, ki prodre mimo njihovih korenin, se steka v vodonosnike in dopolnjuje zaloge podtalnice, ki je pomembna za pitje, sanitarne storitve in namakanje po vsem svetu. Kmetovanje v bližini gozda prinaša številne koristi, kot so npr. netopirji in ptice pevke, ki se prehranjujejo z žuželkami, ter sove in lisice, ki se prehranjujejo s podganami. Drevesa lahko služijo tudi kot vetrolovi, saj zmanjšujejo hitrost vetra pri pridelkih, ki so občutljivi na veter. Poleg zaščite teh rastlin manj vetra omogoča tudi lažje opraševanje čebel.

Okolje je učinkovito pri ustvarjanju uspešne prehranjevalne verige: Sonce daje svetlobo rastlinam. Rastline so hrana za živali, ki jih nato zaužijejo druge živali. Zato bi uničenje okolja uničilo tudi sistem prehranjevalne verige. Ohranjanje okolja je ključnega pomena za zagotavljanje hrane za ljudi: V gozdu je veliko zdravih užitnih rastlin. Življenje številnih ljudi po svetu je odvisno od gozdne hrane.

Varstvo okolja spodbuja boljše telesno zdravje: Kakovost zraka v gozdu lahko pripomore k boljšemu zdravju pljuč, v gozdu pa lahko najdete tudi številne rekreacijske dejavnosti. Sprehod po gozdu na primer izboljša telesno vzdržljivost. Mnoga zdravila je mogoče najti v gozdovih in okolju: V gozdu najdemo zdravila, ki jih lahko uporabimo pri različnih zdravstvenih tegobah. Zdravila lahko pridobivamo za zdravljenje okužb in številnih zdravstvenih težav.

Varstvo okolja nas opozarja, da moramo ceniti lepoto narave: Nič ni lepšega kot preživljanje časa v gozdu, kjer si lahko ogledate znamenitosti in uživate v dnevu, polnem presenečenj, ki jih lahko nudi le narava. Vizualna čudovitost gozda je ena od stvari, zaradi katerih je Zemlja še posebej osupljiva in edinstvena.

Varstvo okolja spodbuja gospodarsko stabilnost: Veliko ljudi ima zaposlitev po zaslugi gozda in milijoni delovnih mest bi bili brez njega izgubljeni. Gozdovi preprosto zagotavljajo energijo in so vir za preživetje mnogih ljudi, ki se ukvarjajo z gozdarstvom.

Varstvo okolja ima pozitiven vpliv na turizem: Številne družbe so imele koristi od financiranja, podpore in gospodarskega oživljanja, ki ga je prinesel turizem. Turiste privlačijo predvsem območja, kot so gozdovi in živalski vrtovi, ki so del našega okolja.

To je nekakšno darilo prihodnjim generacijam: Varstvo okolja ne koristi le današnji generaciji, temveč tudi številnim prihodnjim generacijam. Ta planet je naša zapuščina prihodnjim generacijam.

[2] https://www.conserve-energy-future.com/reasons-why-we-need-to-be-environmentally-conscious.php

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Zbirka orodij – ekološki odtis

ZAKAJ MORAMO POZNATI SVOJ EKOLOŠKI ODTIS?

Številne naše vsakodnevne dejavnosti, kot so uporaba električne energije, vožnja z avtomobilom ali odlaganje odpadkov, povzročajo emisije toplogrednih plinov. Vse te emisije tvorijo **ogljični odtis** gospodinjstva.

Ekološki odtisi so meritve oseb, ki so porabile določeno količino energije. Porabimo približno 157 % naravnih virov na planetu, kar pomeni, da potrebujemo Zemljo in pol, če želimo obdržati svoj **ekološki odtis**. Da bi ohranili preostale vire, moramo zmanjšati porabo.
Kako velik je vaš ogljični odtis? Najpomembnejši prvi korak za razumevanje, kako zmanjšati svoj vpliv na okolje, je določitev lastnega ekološkega odtisa.

Uporabite odtis in izračunajte svojo porabo ter se pogovorite, kaj nameravate storiti glede tega (za posameznike)

Kako izračunamo odtis

KORAK 1: POIŠČITE KALKULATOR EKOLOŠKEGA ODTISA
Več okoljskih organizacij, kot sta World Wildlife Foundation (WWF) in The Nature Conservancy, ponuja spletne vprašalnike in kalkulatorje, ki natančno ocenijo, koliko energije porabijo vaš dom, podjetje in življenjski slog.Kalkulator ekološkega odtisa vas bo vprašal o vaših navadah glede prehranjevanja, vožnje, potovanja in porabe energije. Bodite čim bolj iskreni in stvarni. Aplikacija kalkulatorja lahko postavi dodatna vprašanja o vašem življenjskem slogu, na primer o tem, kako preživljate prosti čas. Vsi ti dejavniki so vključeni v formulo, ki vam bo dala približni izračun, koliko virov porabite na letni ravni.

POIŠČITE KALKULATOR IN IZMERITE SVOJ OGLJIČNI ODTIS:

Povezave do nekaterih kalkulatorjev:
WWF: https://footprint.wwf.org.uk/#/
Carbonfootprint.com: https://www.carbonfootprint.com/calculator.aspx (bolj podroben, primeren za daljše raziskave in starejše študente).
Footprintcalculator.org: https://www.footprintcalculator.org/
https://www.nature.org/en-us/get-involved/how-to-help/carbon-footprint-calculator/

KORAK 2: RAZMISLITE O SVOJEM ODTISU. KAJ LAHKO STORITE ZA NJEGOVO ZMANJŠANJE?
Vprašanja:

Kako visok je vaš ogljični odtis?

Katero vedenje predstavlja največji delež vašega odtisa (CO_2)?

Vnovič opravite test in poskusite spremeniti tisto vedenje, ki najbolj prispeva k odtisu, na primer avto zamenjajte s kolesom ali mesno prehrano z vegetarijansko, in preverite, ali se bo kaj spremenilo. Pri poletnih počitnicah zamenjajte vožnjo z letalom z vožnjo z vlakom in primerjajte razlike.

Kaj bi morali storiti, da bi spremenili to vedenje? Bi bilo težko ali enostavno?

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

KORAK 3: SESTAVITE NAČRT, KI VAM BO POMAGAL ZMANJŠATI PORABO

Ko ugotovite, kakšen je vaš ekološki odtis, lahko pripravite načrt za njegovo zmanjšanje. Svojo porabo razdelite na naslednje kategorije: hrana, dom in potovanja. Po podatkih WWF predstavlja hrana 10 % ekološkega odtisa povprečnega človeka. Ljudje, ki jedo meso in sir, imajo po navadi večji odtis kot vegetarijanci in vegani. Večina živalskih proizvodov prihaja z velikih industrijskih farm, ki za svoje delovanje porabijo veliko energije in vode. Te kmetije porabijo tudi veliko energije za prevoz od kmetije do predelovalnega obrata, iz trgovine z živili do vaše mize.

Nasvet za zmanjšanje porabe je preprost – zmanjšanje količine zaužitega mesa in sirov ali nakupovanje pri lokalnem, ekološkem viru.

Količina energije, ki jo porabite doma, predstavlja približno 20 % vašega okoljskega odtisa. To število lahko zmanjšate tako, da v svojem domu uporabljate energetsko učinkovite izdelke in ugasnete luči, zabavne naprave, elektronske aparate in zaprete pipe, kadar jih ne potrebujete.

Potovanja predstavljajo večino (35 %) ekološkega odtisa vsakega posameznika. Letala in avtomobili porabijo ogromno fosilnih goriv, ki pri izgorevanju izpuščajo ogljik. Tudi uporaba javnega prevoza in souporaba avtomobila ali nakup in vožnja avtomobila na prilagodljivo gorivo, hibridnega ali električnega avtomobila so odlični način za zmanjšanje vpliva na okolje.

KORAK 4: NEKAJ SPREMENITE

Najpomembnejši korak je, da razumete, kako zmanjšati svoj vpliv. Ko določite svoj ekološki odtis, lahko naredite načrt in nekaj spremenite. Če niste prepričani o svojih spremembah in

njihovem učinku, lahko preizkusite več različnih načinov in izmerite njihov učinek. Poskusite to za kak teden ali mesec dni in preverite, kaj se bo zgodilo.
Ko določite cilje, lahko povabite prijatelje, da storijo enako. Uporabite odtis in z njim izračunajte porabo, nato pa se pogovorite, kaj boste storili v zvezi s tem (za skupine).

Vprašanja:
Ali opazite kakšne razlike v visokih vrednostih vašega ogljičnega odtisa?

Kaj bi bilo potrebno, da bi spremenili to vedenje? Ali se lahko namesto z avtomobilom peljete z avtobusom, ali greste lahko peš ali s kolesom? Ali zavržete hrano? Kaj jeste; ali lahko pripravite drugačno prehrano? Več načinov za zmanjšanje ogljičnega odtisa najdete tukaj: https://get-green-now.com/reduce-your-ecological-footprint/.

Ali obstaja ena stvar, ki bi jo lahko člani vaše skupine danes spremenili pri sebi doma in s katero bi zmanjšali svoj ogljični odtis (CO_2)? Poskusite preveriti, ali lahko to storite, in izmerite učinek. Pozneje poskusite znova za kak teden ali mesec dni in preverite, kaj se je zgodilo. Ponovite korak 2 in poiščite nove spremembe, ki jih lahko naredite vi ali vaša skupina.

KORAK 5: ŠIRJENJE INFORMACIJ

Dobra komunikacija je pomemben del uspešnega projekta. Ozaveščanje o ogljičnem odtisu posameznika v vaši skupini ali šoli je lahko že samo po sebi pomembno dejanje, vendar vam lahko pridobivanje publicitete pomaga pridobiti podporo za vaš projekt. V projekt boste morda želeli vključiti tudi člane lokalne skupnosti, zato uporabite medije in jih redno obveščajte o dogajanju. Prav tako lahko spodbudite posameznike, druge skupine in skupnosti, da sledijo vašemu zgledu. Komunikacija je izjemnega pomena, kadar želimo, da se naš glas sliši.

Več o tem si lahko preberete v poglavju Zagovorništvo.

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Priloga 1 - Dodatni viri

Naslov vira:	National Geographic
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	S pomočjo National Geographica boste izvedeli več o človekovem vplivu na okolje.
Povezava do vira	https://www.nationalgeographic.org/topics/reVir-library-human-impacts-environment/?q=&page=1&per_page=25

II. ZAGOVORNIŠTVO

MODUL 1: VARSTVO OKOLJA V VSAKDANJEM ŽIVLJENJU: UVOD V ZAGOVORNIŠTVO OKOLJA

Za varovanje okolja smo odgovorni vsi, ne glede na starost. Pomoč je ključnega pomena, če želimo, da bodo lahko prihodnje generacije uživale v vsem, kar ponuja naš planet, na primer v čistem zraku, čisti vodi in raznovrstnosti vrst, ki živijo na njem. Pomoč pri reševanju planeta se morda zdi nemogoča in oddaljena, vendar se spremembe začnejo v naših domovih in pri vsakem izmed nas. Naš planet lahko zaščitite na več načinov. Preprosta in običajna ravnanja lahko pripomorejo ne le k ohranjanju planeta, temveč tudi k njegovi obnovi.

Kot je povedala ena od UNICEF-ovih glasnic mladih Lorina Fedorova[3], se lahko proti okoljskim problemom borimo na različne načine: s spreminjanjem osebnih navad ali spreminjanjem sistema. Če želite spremeniti sistem, morate postati glasni in pozvati h globalnemu ukrepanju. To lahko dosežete tako, da se pridružite okoljskemu gibanju ali postanete okoljski aktивist.

Slika 2: se je pridružila več tisoč mladim po vsem svetu, ki so stavkali v okviru gibanja #FridaysforFuture.
Vir: UNICEF/2019/Perevodchik. Vse pravice pridržane.

[3] Fedorova, L. (2019). Zakaj se morate pridružiti okoljskemu gibanju in zakaj majhni koraki ne zadostujejo. Spletna stran. Pridobljeno iz: https://www.voicesofyouth.org/blog/why-you-have-join-environmental-movement-and-why-small-steps-are-not-enough

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI

Spoznajte zgodbe mladih zagovornikov s celega sveta v UNICEF-ovi iniciativi Glasovi mladih!

Vaja za samorefleksijo:

Glasovi mladih je digitalna skupnost za mlade, v kateri se lahko združujejo, sodelujejo v razpravah, izmenjujejo ideje, navdihujejo in dobivajo navdih. V tem spletnem prostoru so na voljo blog, tabla navdiha, orodja, priložnosti in drugi viri, ki vam bodo pomagali pozitivno spremeniti svet. Zakaj ne bi začeli tako, da Glasovom mladih pošljete svoj blog ali videoposnetek in ga objavite na spletnem mestu? Oglejte si ga: www.voicesofyouth.org.

O okoljskem gibanju govorimo takrat, ko se organizacije in drugi akterji, po navadi manj formalno organizirani, povežejo v mrežo in sodelujejo v skupnih akcijah za spodbujanje sprememb, ki vplivajo na družbeno-okoljske lastnosti določenega dogodka, kraja, ideje, predmeta ali političnega scenarija – z namenom spodbujanja trajnosti.

Ukrepi skupin za varstvo okolja so lahko splošni ali osredotočeni na varstvo določene vrste ali habitata. Obstajajo civilne nevladne organizacije (NVO) in politične skupine, ki se borijo proti onesnaževanju zraka, oceanov ali nadaljnji uporabi fosilnih goriv. Njihove akcije so globalne in obsežne, zato je proteste občasno težko usklajevati.

Poleg tega je potrebno veliko kulturnega in pravnega prilagajanja, saj ima vsaka država posebno zakonodajo in družbeno vizijo, povezano z ekološkimi vprašanji. Na globalni ravni okoljskih ukrepov lahko navedemo več okoljevarstvenih organizacij, kot so Greenpeace, World Wildlife Fund in Environmental Defense Fund. Te nevladne organizacije imajo podobne cilje, saj se borijo proti onesnaževanju, lovu in prekomernemu ribolovu ter vodijo kampanje za zaščito ogroženih biomov in vrst, ki jim grozi izumrtje.

Slika 3: Vir – Artem Podrez/Pexels

Posamezniki, ki so del teh organizacij, se imenujejo **zagovorniki okolja**. Zagovorniki so ljudje, ki verjamejo, da se mora svet spremeniti, in zato posvečajo čas ukrepom, ki omogočajo potrebne pozitivne spremembe. Kot lahko vidimo pri mladih, strukturne, družbene ali ekonomske ovire v družbi ne morejo nikomur preprečiti, da ne bi sledil temu, v kar verjame, in spodbujal pozitivnih rezultatov.

Zagovornik okolja mora občutiti **strast in predanost**, to pa ni tako težko, kot si morda mislite. Najpomembnejša je pripravljenost za spremembe. In seveda prepričanje, da je treba okolje zaščititi v vseh okoliščinah.

Zagovorniki okolja imajo po navadi širok nabor komunikacijskih spretnosti, ki jih potrebujejo za razvoj in sodelovanje pri neposrednih in spletnih kampanjah. Pravzaprav vsakega od nas v gibanju povezuje želja po spremembah v svetu. Vzpostaviti moramo mrežo predanih ljudi, saj bomo le tako povečali učinek svojih dejanj. Za to morate biti asertiven sogovornik v vsaki situaciji in okolju.

Slika 4: Vir - Lara Jameson/Pexels

ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI

»Ne bi se mogel manj strinjati!«

Vaja za skupinsko razpravo :

1. Vse v skupini prosite, naj **zapišejo svoje mnenje** o vprašanju, s katerim se ukvarjate.
2. Razdelite se v pare in **izmenjajte izjave z osebo, s katero ste v paru**.
3. Vsak par naj svojemu partnerju **prebere izjavo** in ga prosi, da se nanjo odzove z besedami: »**Ne bi se mogel manj strinjati** ...« Tej izjavi naj drugi ugovarja.
4. Po nekaj minutah se **zamenjata in ponovita vajo**.

Kaj ste izvedeli o svojem vprašanju in drugih pogledih nanj? Na katere argumente se morate pripraviti? Pripravite več možnosti. Bodite pripravljeni!

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Ste kdaj razmišljali o sodelovanju v spletni kampanji zagovorništva?

Ker število mladih, ki uporabljajo družbene medije, narašča, jim te platforme dajejo glas. Ker so nenehno povezani, lahko podpirajo koristne namene in opozarjajo na nepravičnost ali slabo ravnanje, pogosto na zelo ustvarjalne načine. **#Challenge22**, **#FridaysforFuture**, **BlackLivesMatter** in **#MeToo** so drugi primeri uporabe družbenih medijev za spodbujanje globalne razprave o ključnih vprašanjih. Pri spletni kampanji lahko uporabite družbene medije, kot je Facebook, deljenje videoposnetkov, spletne peticije, virtualne pohode in drugo. Zagovorništvo prek družbenih medijev je lahko odličen način za izobraževanje in ozaveščanje o okoljskih vprašanjih. Danes lahko vsakdo zelo enostavno sodeluje v digitalnem svetu. Vse, kar potrebujete, je profil na družabnem omrežju, saj vam ta omogoča deljenje izjav, uporabo ključnikov in podpisovanje peticij.

Spletne kampanje imajo naslednje prednosti:

- tehnologija se hitro razvija, zato se lahko ljudje vključujejo na različne načine;
- na novice in dogodke se lahko enostavno odzivate, pošiljate sporočila podpornikom in delite informacije;
- družabna omrežja pomagajo povezati podpornike med seboj. Tako se počutijo del skupnosti in so zaradi tega bolj motivirani, saj so del nečesa večjega.

Slika 5: Vir - Fauxels/Pexels

Vaja za skupinsko razpravo:

S prijatelji izvedite minutni brainstorming o vseh možnih ukrepih kampanje, s katerimi bi lahko ozaveščali o varstvu okolja v šoli ali soseski. Tudi v majhni skupini boste dobili veliko idej!

Priloga 1: Dodatni viri

Samostojno učenje #1

Naslov vira:	How to Save Our Planet
Introduction to the reVir:	Sir David Attenborough pojasnjuje, kako lahko ljudje prevzamemo odgovornost za našo prihodnost in rešimo naš planet.
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	Netflixova izvirna dokumentarna serija Naš planet (gre za prelomno sodelovanje med WWF, Netflixom in produkcijsko hišo Silverback Films), prikazuje naravna svetovna čudesa, znamenite vrste in prekrasne divje živali. Vsi smo del tega čudovitega planeta, vendar ga spreminjamo kot še nikoli prej. Odkrijte zgodbo o kraju, ki ga vsi imenujemo dom.
Povezava do vira	https://www.youtube.com/watch?v=0Puv0Pss33M

Samostojno učenje #2

Naslov vira:	Zagovorništvo prek družbenih medijev: zakaj so teme v trendu pomembne
Introduction to the reVir:	Ključniki, kot so npr. #RefugeesWelcome, #BlackLivesMatter in #PrayForParis so posameznikom po vsem svetu omogočili, da ustvarijo in postanejo del obširnejšega pogovora o pomembnih dogodkih današnjega časa. S temi pogovori so se številni posamezniki lahko zavzeli za pravice drugih in za popularne teme, ki so vplivale na politične pogovore, vključno s prihajajočimi predsedniškimi volitvami.
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	Spoznali boste vpliv družbenih medijev na širjenje sporočila zagovorniške kampanje.
Povezava do vira	https://www.youtube.com/watch?v=o4sGLLaLq-Q

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

MODUL 2: KAJ POTREBUJETE, DA POSTANETE ZAGOVORNIK OKOLJA?

Ne glede na vrsto zagovorništva je znano, da gre pri zagovorništvu, ki ga vodijo mladi, za podporo in pomoč mladim, da spregovorijo in dejavno sodelujejo pri odločitvah, ki vplivajo na njihova življenja (UNICEF, 2019). Ko mladi zagovarjajo svoja prepričanja in razumejo vpliv svojega glasu, lahko ponosno, pogumno in sposobno zastopajo svoje družine in skupnosti (Fletcher, 2015). Zato vam bo to poglavje pomagalo razumeti, kako lahko začnete delovati kot okoljski zagovornik v svoji skupnosti ali celo na svetovni ravni. Ne pozabite, da pri zagovorništvu ne gre vedno za obsežne zagovorniške projekte. V svojih skupnostih lahko ogromno spremenite – še več, kot bi to lahko storile globalne kampanje.

Kako začeti?

1. Izberite vprašanje, ki se ga želite lotiti

Da bi ugotovili, o čem želite voditi kampanjo, morate raziskati problem ali vprašanje, ki zadeva vas ali mlade v vaši skupnosti. Lahko gre za vprašanje, ki se vam osebno zdi najbolj pomembno. Odgovoriti si morate na naslednja vprašanja:

- Kaj vam je pomembno? Kje vidite težavo?
- Kaj želite doseči?
- Raziščite in analizirajte vprašanje, ki se ga želite lotiti. Za začetek raziskave se vprašajte, kje ste prvič izvedeli za to vprašanje – ste o njem brali na spletu? Ali je bilo to omenjeno v poročilih? Ali ste se o tem pogovarjali v šoli ali na delovnem mestu ali s prijatelji in družino? Med branjem začnite zbirati dokaze: dokazi lahko vključujejo študije primerov drugih ljudi, ki se jih je tema dotaknila ali so v zvezi z njo pripravili kampanjo; to vam bo pomagalo doumeti, kako pomembno je pravzaprav vaše vprašanje.

Slika 6: Vir - Karolina Grabowska/Pexels

Slika 7: Vir - Vlad Chetan/Pexels

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

2. Določite cilje in pričakovane rezultate

Cilji okoljskega zagovorništva morajo biti premišljeni:
konkretni, merljivi, dosegljivi, usmerjeni v rezultate in časovno omejeni.

KONKRETNI: Kdo mora storiti kaj?
- Uporabljeni jezik mora biti preprost in jasen. Izogibajte se nejasnemu jeziku!
- Zavedajte se, da se osredotočate na mobilizacijo mladih za zagovorništvo okolja.
- Bodite pozorni na besede z več pomeni. Če jih uporabljate, natančno opredelite njihov pomen.

MERLJIVI: Kako boste sledili napredku?
- Bodite čim bolj natančni in verodostojni glede tega, kdo, kaj, kje, kdaj in kako. Če je mogoče, ocenite, komu pomagate, koliko ljudem pomagate, kaj bodo zaradi tega lahko naredili in kako obsežno je geografsko območje vaših prizadevanj.
- Rezultate je z besedami, kot je opolnomočenje, težko meriti, saj so njihovi pomeni nenatančni. Ko uporabljate te besede, se vprašajte: Kaj pomeni biti opolnomočen? Kaj počne pooblaščena oseba? Uporabite odgovore za jasnejše oblikovanje rezultatov.

DOSEGLJIVI: Je to možno doseči?
- Jasneje ko boste vedeli, kdo, kaj, kje, kdaj in kako, bolj dosegljivi bodo vaši cilji in rezultati.

USMERJENI V REZULTATE: Ali vam bo cilj pomagal izpolniti vašo vizijo? Kako?
- Cilji in rezultati morajo biti dosegljivi v načrtovanem časovnem okviru in odražati morajo omejitve vašega osebja.
- Prepričajte se, da bodo vmesni rezultati zadostovali za dosego zagovorniškega cilja.
- Ko se odločate, koliko ljudi nameravate spremeniti ali vplivati nanje, bodite realni.

ČASOVNO OMEJENI: Določite rok
- Cilji in vmesni rezultati morajo vključevati jasen časovni okvir, v katerem je treba doseči spremembe. Sprememba v tem časovnem okviru mora biti tudi uresničljiva

3. Določite ciljne skupine

Za uspešen potek kampanje boste morali določiti ključne osebe, ki vam bodo pomagale pri reševanju vašega vprašanja – nosilce odločanja. Če želite ugotoviti, kdo naj bodo tarče in vplivneži, sestavite seznam vseh ljudi in organizacij v skupnosti, ki se ukvarjajo s tem vprašanjem ali pa se jim zdi to vprašanje pomembno.

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

4. Čas je za ukrepanje. Find your key message!!

Po mnenju UNICEF-a (2019) mora vaše sporočilo nagovoriti srce, glavo in roke ciljne skupine:

Slika 8: Vir - povzeto po UNICEF-u (2019)

Pomembno je vedeti, da so na vrednotah temelječa sporočila nujna v načrtih in kampanjah zagovorništva okolja. Prikazovanje skupnih vrednot in ciljev bo pri večini ljudi vzbudilo odobravanje. To nam daje priložnost, da ljudi nagovorimo na z njimi povezani čustveni ravni. Nagovarjanje ljudi samo z dejstvi je neučinkovito. Če se dejstva ne ujemajo s temeljnim prepričanjem posameznika, jih zlahka zavrne. Vzeti moramo dejstva in spremeniti način njihove predstavitve, saj bomo le tako lahko vplivali na temeljne vrednote ljudi.

ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI
Kako najti ključno sporočilo za zagovarjanje

Skupinska vaja:

Korak 1 – Odgovorite na naslednja vprašanja.

Kakšen je problem, ki ga poskušate rešiti?
Dokazi o problemu (dejstva, zgodbe, statistični podatki)
Zakaj je vaše sporočilo pomembno?
Kaj se mora zgoditi, da bo prišlo do spremembe?
Katera je ciljna skupina vaše zagovorniške kampanje?

Korak 2: Analizirajte vsaj dva do tri glavne cilje, ki ste jih zapisali zgoraj. Ali lahko za vsakega izmed njih napišete specifično ključno sporočilo?

Korak 3: Preizkusite svoje sporočilo! Prosite prijatelje, družino in/ali učitelje za povratne informacije o sporočilu. Ali so dejstva jasna in pravilna? Ali jih je sporočilo ganilo in prepričalo?

Ko izberete svoje zagovorniško sporočilo, je čas, da začnete predstavljati svojo zagovorniško kampanjo.

ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI
Predstavitev kampanje za zagovarjanje

Vaja za skupinsko razpravo:

Predstavljajte si, da ste v dvigalu z drugo osebo. Preden ta pride do svojega nadstropja, imate le 30 sekund časa, da ji predstavite kampanjo. Kako lahko v tem kratkem času povzamete glavno vsebino kampanje, rešitve in pozovete k ukrepanju? Vadite, dokler se vam ne bo zdelo, da vam v tem času uspe vse dobro povzeti.

Ne pozabite, da je sposobnost učinkovite mobilizacije ljudi za skupen cilj ena najpogostejših lastnosti zagovornikov okolja. Vodja je vedno pripravljen reševati težave, asertivno reševati konflikte, spodbujati učenje in ustvariti dobro sodelovalno okolje. Transformacijski vodja ima naslednje lastnosti:

- **Karizma**: sposobnost zbujanja občudovanja in spoštovanja ljudi okoli sebe.
- **Vizija**: sposobnost predvidevanja in proaktivnega ukrepanja ter izogibanja izgubam, neuspehom ali zamudam;
- **Inspiracija**: je vir navdiha za celotno ekipo. Ti vodje vedno iščejo izzive, izkazujejo tehnično znanje, prepričljivost, sposobnost načrtovanja ter ponižnost, empatijo in vztrajnost.

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Priloga 1: Dodatni viri

Samostojno učenje #1

Naslov vira:	Kako mladi podnebni aktivisti spreminjajo prihodnost
Uvod:	Ob današnjih svetovnih novicah in aktualnih dogodkih so se štirje mladinski podnebni voditelji pogovarjali o podnebnih spremembah in tem, kako lahko mladi vplivajo na prihodnost.
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	Čeprav je začela petkove podnebne stavke za prihodnost, pa Greta Thunberg ni edina mladostnica, ki se bori proti globalnemu segrevanju. Medtem ko je v Združenih narodih potekal vrh o podnebnih ukrepih, na katerem so se ukvarjali z enim najhujših globalnih problemov našega časa, so ti mladi nadaljevali boj proti podnebni krizi na ulicah.
Povezava do vira	https://www.youtube.com/watch?v=QR0QDS9_6NY&t=1s

Samostojno učenje #2

Naslov vira:	Kako so mladi aktivisti spremenili svet.
Uvod:	Eden največjih trenutkov leta 2019 je bil govor najstniške podnebne aktivistke in pobudnice Petkov za prihodnost Grete Thunberg v Združenih narodih. To srečanje je postalo znano po njenem »kako si drznete« govoru, ki je postal navdih za številne meme in GIF-e.
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	Thunbergova je sprožila eno največjih podnebnih stavk, globalno šolsko stavko za podnebje. V boju proti globalnemu segrevanju, enemu največjih globalnih problemov današnjega časa, imenovanem tudi podnebna kriza, je vsaka akcija še kako dobrodošla.
Povezava do vira	https://www.youtube.com/watch?v=XU0PnoCOXpU&t=7s

Samostojno učenje #3

Naslov vira:	Mladi so rešitev za podnebne spremembe.
Uvod:	Vish Dhar govori o tem, kako mladi rešujejo krizo podnebnih sprememb in kako pomemben je njihov vpliv.
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	V svojem TED govoru je poudaril, da o podnebnih spremembah, ki jih povzroča človek, ni več mogoče razpravljati, saj bo svet brez zmanjšanja emisij hitro dosegel točko brez vrnitve.
Povezava do vira	https://www.youtube.com/watch?v=wvitLULPAqc&t=133s

Priloga 2:
“Kaj potrebujete, da postanete zagovornik okolja?”

Znani mladi zagovorniki okolja, ki vas navdihujejo:

Greta Thunberg - *Švedska*

Greta, rojena v Stockholmu na Švedskem, je o podnebnih spremembah in globalnem segrevanju prvič slišala pri osmih letih med poukom v osnovni šoli. Avgusta 2018 je prvič ukrepala kot zagovornica podnebnih sprememb. 15-letna Greta je začela protestirati pred švedskim parlamentom.

Z Gretinimi protesti se je začelo gibanje Šolski podnebni štrajk: učenci so v več kot 500 mestih po vsem svetu protestirali proti trenutni podnebni politiki. Gretin samostojen protest je prišel v javnost in navdahnil mlade po vsem svetu, da se vsak petek mobilizirajo in prisilijo politike ter svetovne oblasti k izpolnitvi ciljev emisij toplogrednih plinov.

Greta in cilji, ki jih zagovarja, so na ulice zvabili na milijone mladih, ki so navdušeni nad njeno odločnostjo. Zato so jo mladi po vsem svetu izbrali za govornico, za glas zaskrbljenosti glede podnebnih sprememb. Na koncu je postala simbol upora mladih proti podnebnim spremembam. **Znani španski časnik El País je ta pojav poimenoval »generacija Greta« otrok, mladostnikov in mladih odraslih, ki jih skrbi prihodnost planeta.**

Slika 9: Vir - Wikipedia.org

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Mary Copeny - *USA*

Mary Copeny se je rodila v mestu Flint, Michigan, ZDA. Leta 2014 je bila priča onesnaženju vode v tako imenovani vodni krizi v Flintu.

Dve leti po vodni krizi v Flintu je Copeny napisala pismo predsedniku Obami, v katerem ga je prosila, naj pride v Flint in se udeleži pogovora o prihodnosti čiste vode. Mary se je v pismu tudi spraševala, zakaj 100 000 prebivalcev Flinta pije tako zelo onesnaženo vodo, ki jo je bilo treba prečistiti s tolikšno količino klora, da je ta snov celo pobelila sestavne dele motorja v lokalni tovarni General Motors:

Mary si še naprej prizadeva za očiščenje vode v Flintu, zato je začela izvajati projekt #WednesdaysForWater, s katerim želi vsako sredo opozoriti na kraje v Združenih državah Amerike, ki se soočajo z onesnaženo vodo. Poleg tega se je njeno sporočilo dotaknilo celotne države in ljudje so začeli iskati dolgoročne rešitve. Tri mlade inženirke so se po modelu Nasine tehnologije odločile izdelati prozoren filter za vodo, ki ljudem omogoča spremljanje procesa čiščenja.

Slika 10: Vir - GoFundMe.com

> *Sem ena od otrok, ki čuti posledice onesnažene vode, zato sem se udeležila protestnega pohoda in se po svojih najboljših močeh zavzemam za vse otroke, ki živijo v Flintu.*

Lilly Platt - *Nizozemska*

Lilly Platt je nizozemska okoljevarstvenica, rojena v Veliki Britaniji. Njen aktivizem se je začel, ko sta na sprehodu z dedkom našla 91 kosov plastike – in to v zgolj 15 ali 20 minutah hoje. Posnela sta fotografijo in jo objavila na družbenih omrežjih, da bi na problem odvržene plastike opozorila čimveč ljudi.

Nato je prvič slišala za primer kita, ki so ga našli mrtvega, potem ko je pogoltnil 30 kg plastike. Njena skrb za ohranjanje okolja jo je spodbudila k oblikovanju lastne kampanje za zbiranje odpadkov – Lilly's Plastic Pickup.

Lilly že od svojega osmega leta poskuša ljudi osveščati o plastiki za enkratno uporabo in tem, kako jo lahko prenehajo uporabljati. Lilly je v svoji skupnosti organizirala več čistilnih akcij, v katere je vključila tudi svoje prijatelje. Zaradi svojega trdega dela na področju varstva okolja, ki ga opravlja že od svojega osmega leta, je postala mladinska ambasadorka Koalicije za onesnaževanje s plastiko (Plastic Pollution Coalition) in svetovne dobrodelne organizacije HOW Global.

Slika 11: Vir - Earth.org

> *"Ko sem videla, kako to vpliva na divje živali, sem začela pobirati smeti. Vedela sem, da je vsak kos, ki ga poberem, en kos manj, ki bi lahko škodoval živemu bitju."*

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

III. VARSTVO OKOLJA

MODUL 3: PODNEBNE SPREMEMBE: VZROKI IN POSLEDICE

Smo zadnja generacija, ki lahko prepreči podnebne spremembe. To lahko naredimo in to bomo tudi naredili.

- Khishigjargal, 24, *Mongolia*[4]

[4] Khishigjargal Enkhbayar je nekdanja koordinatorka pri svetovalnem odboru ZN za mlade v Mongoliji

Slika 12: Vir - Francesco Ungaro/Pexels

Podnebne spremembe so tu. Sčasoma se bodo posledice še okrepile, zato se bodo z njimi morali soočili današnji otroci in mladi.
Vendar mladi po vsem svetu niso zgolj pasivne žrtve. Začeli so se boriti v obsegu, kot ga še nismo videli. Poglejte samo Greto Thunberg. Leta 2018 je 15-letnica s Švedske sprožila globalno gibanje dijakov, ki so od vlad zahtevali ukrepanje proti podnebnim spremembam. Milijoni se udeležujejo protestov, da bi izrazili svojo podporo.

Kako in zakaj podnebne spremembe vplivajo na vaše življenje?

Oglejte si film, v katerem devet mladih aktivistov pojasnjuje, kako podnebne spremembe vplivajo na njihova življenja in kdo jih navdihuje pri prizadevanjih, da bi naš planet postal boljši. Sodelujejo: Greta Thunberg (*Švedska*), Alexandria Villasenor (*ZDA*), Catarina Lorenzo (*Brazilija*), Carlos Manuel (*Palau*), Timoci Naulusala (*Fidži*), Iris Duquesn (*Francija*), Raina Ivanova (*Nemčija*), Raslene Jbali (*Tunizija*) in Ridhima Pandey (*Indija*).

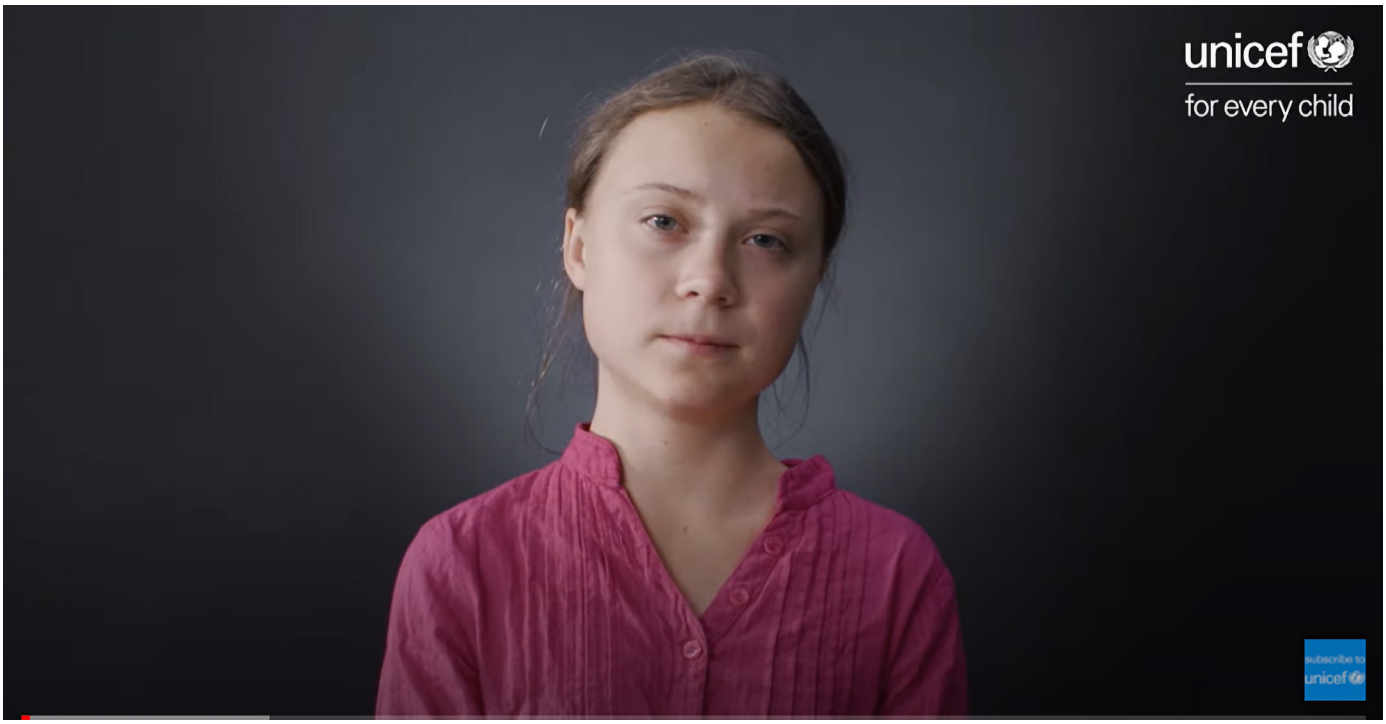

Slika 13: Vir - Unicef.org

Mladi po vsem svetu zahtevajo ukrepanje v zvezi s podnebno krizo. Želijo si zagotoviti pravično in trajnostno prihodnost. Kot najmlajša generacija so njihova življenja najbolj ogrožena. Mladi so podnebno krizo uvrstili na svetovni politični dnevni red in od svetovnih voditeljev zahtevajo, da se odzovejo ter ukrepajo na pravičen in pošten način.
V tem modulu vas želimo seznaniti s podnebnimi spremembami kot globalnim vprašanjem in njihovim vplivom na lokalni ravni. Razumevanje podnebnih sprememb vam bo kot posamezniku ali skupini mladih pomagalo pri ukrepanju v zvezi s podnebnimi spremembami. Zato predstavljamo kratek uvod v dejstva o podnebnih spremembah in **zbirko orodij za dejavnosti** po korakih iz **Prilog 1–7**, ki kažejo, kako lahko lokalna skupnost organizira skupne ukrepe za preprečevanje vzrokov podnebnih sprememb ali za preprečevanje nadaljnjih posledic. V tem gradivu boste našli tudi **slovar** (Priloga 8) in **dodatne vire** (Priloga 9).

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Kaj morate vedeti o podnebnih spremembah?[5]

Znaki podnebnih sprememb[6]

Povprečna temperatura na Zemlji se zvišuje, vendar to ni edini pokazatelj spreminjajočega se podnebja. Pravzaprav so znamenja povsod okoli nas! Opazovanja in meritve z vsega sveta so prepričljiv dokaz, da se je podnebje že začelo spreminjati.

Učinki na ljudi in okolje

Globalne podnebne spremembe bodo na različne načine vplivale na ljudi in okolje. Nekateri od teh vplivov, kot so močnejši orkani in hudi vročinski valovi, lahko ogrozijo življenja.
Poleg tega so nekateri učinki, kot je daljša rastna doba za pridelke, lahko celo dobri! Ker pa se Zemlja še naprej segreva, se pričakuje, da bodo negativni učinki prevladali nad pozitivnimi.

Razumevanje podnebnih sprememb v lokalnem okolju

Kako delamo in živimo v skupnostih in mestih, ima lahko precejšen vpliv na spopadanje s podnebnimi spremembami. Energetsko učinkovite stavbe, nizkoogljični javni prevoz ter spodbujanje kolesarjenja in hoje so bistvenega pomena za zmanjšanje emisij CO_2. Ozelenitev mest s parki in vrtovi zmanjšuje emisije CO_2, pomaga ohlajati mestna območja in zmanjšuje poplave. Razmišljanje in delovanje na lokalni ravni je skupnostim v pomoč pri boju proti podnebnim spremembam in krepitvi odpornosti na podnebne vplive. Lokalna proizvodnja blaga in hrane lahko na primer zmanjša stroške prevoza, zmanjša količine odpadkov in pomaga lokalnemu gospodarstvu.

Več ko izvemo o tem, kako bodo podnebne spremembe vplivale na ljudi in okolje, bolj nam je jasno, zakaj morajo ljudje ukrepati za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, ki povzročajo podnebne spremembe.

Cilj je preprost. Ogljikov dioksid je največji sovražnik podnebja. Sprošča se med sežiganjem nafte, premoga in drugih fosilnih goriv za pridobivanje energije – energije, ki jo uporabljamo za pogon naših avtomobilov, domov in pametnih telefonov. Z manjšo porabo lahko zmanjšamo svoj prispevek k podnebnim spremembam in hkrati prihranimo denar.

[5] Preberite več o razvoju podnebnih sprememb v **Dodatku 1**
[6] https://archive.epa.gov/climatechange/kids/impacts/signs/index.html

ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI[7]

Kaj lahko vi ali vaša skupina storite za zmanjšanje vpliva podnebnih sprememb v skupnosti?

Da bi zmanjšali vpliv, morate razmisliti, katere ukrepe lahko vi ali vaša skupina sprejmete. Ukrepi bodo določeni na podlagi:

- izzivov, s katerimi se sooča vaša skupnost,
- pomislekov in zamisli vas ali članov vaše skupine,
- veščin, ki jih vi ali vaša skupina že imate, v orodjih za dejavnosti so opisane dejavnosti/koraki, ki jih lahko uporabite pri delu z mladimi. Gre za nabor orodij, saj lahko izberete orodja, ki jih potrebujete za svojo skupino ter jih spreminjate glede na velikost skupine, čas, prostor in sredstva, ki jih imate na voljo, ter glede na to, kaj vam in vaši skupini najbolj ustreza.

Korak 1: KAKO ZAČETI: poiščite informacije o podnebnih spremembah
Preden začnete ukrepati proti vzrokom ali posledicam podnebnih sprememb, je pomembno, da vaša skupina izve več o učinku tople grede in vplivu spreminjajočega se podnebja na vašo skupnost. V tem poglavju je predlaganih več načinov, kako lahko vi ali vaša skupina izvedete to raziskavo, odvisno od vašega obstoječega znanja, prednostnih nalog in sredstev, ki jih imate na voljo.

> **Zberite informacije** o podnebnih spremembah (uporabite priloge, internet, priročnike, pogovore s starejšimi v skupnosti ali lokalnimi strokovnjaki).
> **Navedite težave**, ki ste jih odkrili pri mladih v vaši skupnosti.
> **Naštejte vse nevarnosti**, s katerimi se sooča vaša skupnost, in izberite tiste, ki so povezane z vremenom in podnebjem

Ozrite se na skupnost (prednosti in slabosti – nadenite si podnebna očala in narišite zemljevid z možnimi vplivi; pomislite na stvari, kot so poplave, dvig morske gladine, erozija, suša, razpoložljivost vode, viri hrane itd.).
Preberite si dejstva o podnebnih spremembah v **Prilogi 1** – osnovni uvod v podnebne spremembe, ki na kratko pojasnjuje znanstveno ozadje tega procesa ter vpliv na naš planet in življenja. Te informacije lahko uporabite pri odgovarjanju na vprašanja mladih. Ne pozabite, da se informacije o podnebnih spremembah nenehno posodabljajo, zato je za posodobljena dejstva poleg te priloge treba poiskati tudi druge strokovne vire.

[7] Zbirka orodij za dejavnosti temelji na https://www.ifrc.org/Global/Publications/youth/AYCEOs_climate-change_take-action-now_EN.pdf

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Korak 2: OPREDELITEV problema in njegova povezava s trenutnim delom
Zdaj ko ste spoznali vplive podnebnih sprememb na svojo skupnost, poskusite opredeliti problem, s katerim bi se radi ukvarjali. Sestavite seznam možnih ukrepov, s katerimi bi lahko delali vi in vaša skupina. Če je le mogoče, vključite vse vrste ljudi z različnimi spretnostmi in znanjem iz vaše skupnosti. Lahko tudi naštejete vsa vprašanja in nato glasujete.
Čas je za nadaljnjo preiskavo. V čem je težava? Zakaj je to težava? Na koga problem vpliva? Opredelite obstoječe projekte v svoji skupnosti. Ključnega pomena je vedeti, kaj je skupnost že storila in kaj počne za reševanje problema, da bodo ukrepi vaše skupine v skladu z njimi in da boste pridobili podporo skupnosti. Kdo kaj že počne? Kakšne so vaše sposobnosti? Kako se lahko ujemajo z obravnavano težavo? Kako lahko sodelujete pri tem, kar se že dogaja?
Pri pripravi tega koraka si pomagajte s Prilogo 2 – Opredelitev problema. Določite en sam problem. Skupina je morda že v **Koraku 1** opredelila izziv, ki je po njihovem mnenju najpomembnejši za njihovo skupnost. Če ne, skupino prosite, naj se spomni nekaj ključnih vprašanj, ki so se pojavila v razpravah, nato pa z glasovanjem odločite, s katerim problemom bi se radi ukvarjali. Pri sprejemanju odločitve mora skupina razmisliti tudi o tem, v kolikšni meri lahko po lastnem mnenju prispeva k spremembam.

Korak 2: NAČRTOVANJE AKCIJE[8]
Ko vaša skupina opredeli in razišče problem, lahko začnete z načrtovanjem akcije. Uspešen akcijski načrt je tisti, ki ga mladi razvijejo, izvajajo in si ga »lastijo« v sodelovanju z vami in drugimi odraslimi v skupnosti.

Vprašajte se:

- začnite z opredelitvijo **AKCIJE**,
- zakaj je **AKCIJA** pomembna in kako jo je mogoče najbolje izvesti,
- kaj želite doseči,
- na koga se želite osredotočiti,
- kje je najboljši kraj za izvedbo **AKCIJE**,
- kdaj in koliko časa boste izvajali **AKCIJO**,
- kakšne spretnosti/znanja potrebujete,
- kdo lahko izvede **AKCIJO**? Če to niste vi, kako lahko prepričate ustrezno osebo, da akcijo izvede?
  Izkoristite lahko lastna znanja in spretnosti ali tista, ki jih imajo člani vaše skupine,
  kako učinkovito ste bili oz. kako dobro je vaša skupina sodelovala? Ali so se vsi počutili koristne?
- ali si je skupina delila odločitve in odgovornosti,
  katere vire boste potrebovali, razmislite o denarju, tehnologiji, ljudeh, strokovnem znanju in drugih materialih,
- ali se lahko povežete z obstoječo **AKCIJO** /projektom/iniciativo na tem območju,
  če so potrebna druga sredstva (denar), kako boste prišli do njega.

Določite ključne ljudi, vire in potrebna znanja. Uporabite Prilogo 3, da ugotovite prednosti in slabosti. Določite časovni okvir za delo.

[8] Več o tem najdete v poglavju o zagovorništvu.

Korak 3: IZVEDBA
Ko ste vi ali vaša skupina opredelili cilje, izdelali strategijo ter pridobili potrebne vire in podporo skupnosti za izvedbo projekta, je naslednji korak izvedba.
V **Prilogi 4** lahko najdete nekaj učinkovitih načinov, s katerimi lahko vsak od nas prispeva k spremembam. Izberite enega ali dva načina in se pogovorite o tem, kaj lahko storite. Nato naredite načrt:

- **ozaveščanje o podnebnih spremembah**
- **ukrepi za pripravo na posledice podnebnih sprememb**
- **nagovarjanje pristojnih k ukrepanju (zagovorništvo)**

Korak 4: ŠIRJENJE INFORMACIJ
Dobra komunikacija je pomemben del uspešnega projekta. Ozaveščanje o podnebnih spremembah prek medijev je pomembno dejanje, takšno pridobivanje publicitete pa vam lahko hkrati pomaga pridobiti podporo za vaš projekt. Morda boste želeli v akcijo vključiti člane lokalne skupnosti, jih seznaniti s tem, kaj se dogaja, ali zagotoviti financiranje projekta. Prav tako lahko spodbudite posameznike, druge skupine in skupnosti, da sledijo vašemu zgledu. Komunikacije so zelo pomembne za to, da se naši glasovi slišijo.
Kako boste prenesli sporočila? Drama, lokalni radio, televizija, internet, video, umetniška dela, fotografije, osebni stiki, doma izdelani plakati?
V **Prilogi 5** boste izvedeli več o tem, kako lahko ozaveščate prek medijev.

Korak 5: KAKO NAM JE ŠLO?
Vprašanja za refleksijo. Naslednja vprašanja bodo vam ali vaši skupini pomagala razmisliti o uspešnosti projekta in tem, kaj bi lahko bilo bolje. Ne pozabite – tudi če menite, da projekt ni potekal najbolje, je refleksija pomembna za uspešnejšo izvedbo naslednjih akcij.

Kako ste se počutili ob sodelovanju pri projektu?
Kaj je bilo uspešno izvedeno? Ali je projekt dosegel svoje cilje? Ali je prinesel trajne spremembe? Ali je prišlo do trajnih sprememb? Ali je prišlo do nepričakovanih izidov?
Koliko ljudi je slišalo za vaš projekt? Komu ste o tem povedali? Koliko ljudi je izvedelo prek medijev?
Kaj vas je presenetilo? Kaj menite, da ste se naučili? Ali menite, da je projekt spremenil vaše poglede na kar koli ali vaša dejanja v prihodnosti?
Ali je vaš projekt vplival na katerega izmed problemov, ki ste jih opredelili v koraku 2?
Je bilo kaj pri pojektu neuspešno? Je ustvaril kakšne nove probleme?
Kaj bi storili drugače, če bi projekt ponovili?
Kako učinkovito ste delali ali kako dobro je vaša skupina sodelovala? Ali so se vsi počutili udeležene? Ali si je skupina delila odločitve in odgovornosti?

Ljudi seznanite s svojim uspehom.

V **Prilogi 6** boste našli vprašanja za razmislek. Uporabi jih lahko vsak izmed nas.

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Korak 6: NADALJNJI KORAKI

Nadaljevanje projekta. Delovanje vaše skupine je bilo morda kratkoročno. Vendar pa morate morda sprejeti določene ukrepe, da bi ohranili to, kar ste začeli.

Nadaljnji razvoj akcije. Če je bila akcija vaše skupine uspešna, kako lahko nadgradijo to, kar so storili?

Vnovič začnite od koraka 2. Druga možnost je, da se vrnete na seznam izzivov, ki ga je vaša skupina ustvarila v koraku 2. Zdaj ko jim je uspelo vplivati na enega od teh problemov, lahko razmislijo o izbiri drugega izziva, s katerim se bodo ukvarjali.

Navdihujte druge. Izkušnje, motivacija za spremembe in strast vaše skupine lahko vplivajo na druge mlade ter jih spodbudijo k ukrepanju. Izzovite skupino k razmisleku o tem, na katere druge posameznike, organizacije ali skupine bi lahko poskušali vplivati.

Slika 14: Vir - Alena Koval/Pexels

Nasveti za rešitev naših morij in … denarja![9]

Naši oceani so trenutno v resnih težavah – podnebne spremembe terjajo svoj davek, onesnaževanje morja pa dosega do zdaj nezaslišano raven. Morska gladina se dviguje, kislost oceanov narašča, zaradi česar ljudje in divje živali tvegajo razvoj bolezni in celo smrt.

Morda mislite, da nimate ne časa ne denarja za reševanje planeta. Kaj pa če poznamo preproste rešitve za oba izziva. Sledijo namigi za rešitev naših morij in … vašega denarja!

1. Namigi – Nič več plastike, prosim!

Do leta 2050 bo v oceanih, glede na težo, več plastike kot rib! Ker plastika ni biološko razgradljiva, ostaja na kopnem in v morju ter maši naše naravno okolje, kar povzroča resno škodo ljudem in divjim živalim.

Če za večerjo raje jeste ribo kot plastično vrečko, vam predlagamo, da zmanjšate porabo plastike! Kaj če bi namesto plastenke za vodo, ki jo na koncu zavržete, kupili poceni plastenko za večkratno uporabo, s seboj vzeli slamico za večkratno uporabo in zavrnili tiste za enkratno uporabo, ali če bi v trgovini namesto plastičnih uporabili svojo vrečko za nakupovanje? Z uporabo izdelkov za večkratno uporabo ohranjate čistočo naših oceanov in se izognete nenehnemu kupovanju plastičnih izdelkov…

2. Namigi – Morsko hrano nakupujte preudarno.

Prekomerni ribolov ima velik vpliv na ribje populacije po vsem svetu; 70 % jih drastično izgublja na številu in so na robu izumrtja. Da bi se temu izognili, moramo izbirati morsko hrano, ki je bila ulovljena z nedestruktivnimi metodami.

Mit, da mora biti trajnostno prehranjevanje drago, je povsem napačen, saj vam lahko dejansko prihrani denar! Ko kupujete morsko hrano, pred nakupom preverite, ali so na etiketi logotipi za certificiranje trajnosti. Poskusite obiskati lokalne tržnice in kupite morske sadeže, ki so bili ulovljeni lokalno in v manjšem obsegu – ti bodo verjetno cenejši. Prav tako poskusite in raziskujte nove vrste hrane! Morda boste odkrili novo priljubljeno hrano, poleg tega pa boste zmanjšali pritisk na priljubljene vrste, kot sta trska in losos.

3. Namigi – Spremenite odpadke v zaklad.

Če verjamete ali ne, svetilka, ki ste jo danes pustili prižgano doma, prispeva k obsežnemu uničevanju naših oceanov. Energija, ki jo uporabljate za prižiganje svetilke in vseh električnih naprav, se proizvaja z izgorevanjem fosilnih goriv, ki pomembno prispevajo k zakisljevanju oceanov.

Zakaj si ne bi vzeli dve sekundi (dobesedno) in izklopili naprave iz električnega omrežja, ko jih nehate uporabljati?
Kaj pa če bi investirali v sveče in si s sostanovalci namesto pri prižganih lučeh pripravili prijeten obrok ob svečah? S tem boste prihranili nekaj denarja in pomagali ohraniti naš planet!

[8] https://www.voicesofyouth.org/blog/8-ways-save-our-seas-and-cash

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

4. Namigi – Pazite na porabo energije!

Če natančno preučite količino odpadkov, ki jih ustvarite v enem tednu, od embalaže za hrano do zavrženih starih oblačil, jih je verjetno veliko več, kot bi bilo potrebno! Predmeti, ki jih zavržete, zlasti plastika, na koncu onesnažujejo okolje.

Preden jih zavržete, razmislite o drugih načinih uporabe. Zakaj ne bi na primer kozarca spremenili v kul posodo za nakit, namesto da ga zavržete? Ali pa bodite ustvarjalni in razrežite staro majico ter jo spremenite v kul prevleko za blazino! Prihranite denar pri nakupu novih stvari s prenovo starih!

5. Namigi – Prosim, ne onesnažujte toliko!

Ne glede na to, kje živite, se zavojček od žvečilnega gumija, ki ste ga odvrgli na pločnik, znajde v naših oceanih in škoduje morskemu življenju!

Navadite se, da imate majhno vrečko ali posodo vedno pri sebi ali v avtomobilu, tako nikoli ne boste imeli izgovora za odlaganje smeti, če v bližini ni košev za smeti! Poskusite kupiti izdelke z manj embalaže, saj boste s tem zmanjšali količino odpadkov. Če imate srečo, da živite ob plaži ali obmorskem območju, poskusite izvedeti, ali tam poteka kakšna čistilna akcija, ali pa s prijatelji organizirajte svojo! S tem morda ne boste prihranili denarja, vendar – bodimo realni, nihče ne mara malomarnih ljudi!

Slika 15: Vir - Ricardo Esquivel/Pexels

Priloga 1 - Splošno razumevanje podnebnih sprememb

Priloga vsebuje osnovni uvod v podnebne spremembe in na kratko pojasnjuje znanstveno ozadje tega procesa ter njegov vpliv na naš planet in življenje. Te informacije lahko na primer uporabite za začetek oblikovanja zagovorniških ukrepov, ki jih želite začeti vi ali vaša skupina, ali pa jih uporabite za navdihovanje drugih mladih k ukrepanju. Ne pozabite, da se informacije o podnebnih spremembah nenehno posodabljajo, zato je za posodobljena dejstva poleg tega informativnega lista treba poiskati tudi strokovne vire.

ZN CTR cilj 13: Sprejemanje ukrepov za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam[10]

Cilj ZN CTR št. 13 je omejitev globalnega segrevanja na precej manj kot 2 st. C, po možnosti 1,5 stopinje Celzija. Za dosego tega dolgoročnega temperaturnega cilja si države prizadevajo, da bi čim prej dosegle globalno najvišjo raven emisij toplogrednih plinov in do sredine 21. stoletja dosegle podnebno nevtralen svet. that

Prispevala ne le k cilju 13, temveč tudi k drugim ciljem trajnostnega razvoja. Ti ukrepi morajo biti usklajeni s prizadevanji za vključitev ukrepov za obvladovanje tve Ni države, ki ne bi občutila drastičnih posledic podnebnih sprememb. Emisije toplogrednih plinov so za več kot 50 odstotkov višje kot leta 1990. Globalno segrevanje povzroča dolgotrajne spremembe v našem podnebnem sistemu. Grozijo nam nepopravljive posledice, če ne bomo ukrepali.

Povprečna letna gospodarska škoda zaradi podnebnih katastrof znaša več sto milijard dolarjev. Pri tem ne upoštevamo vpliva geofizikalnih nesreč na ljudi, ki so v 91 odstotkih povezane s podnebjem in v katerih je med letoma 1998 in 2017 umrlo 1,3 milijona ljudi, 4,4 milijarde pa je bilo poškodovanih. Cilj je do leta 2020 zbrati 100 milijard evrov na leto za potrebe držav v razvoju, da se bodo lažje prilagodile na podnebne spremembe in da bodo lahko vlagale v nizkoogljični razvoj.

Podpora ranljivim regijam bo neposredno prispevala ne le k cilju 13, temveč tudi k drugim ciljem trajnostnega razvoja. Ti ukrepi morajo biti usklajeni s prizadevanji za vključitev ukrepov za obvladovanje tveganj nesreč, trajnostnega upravljanja naravnih virov in človekove varnosti v nacionalne razvojne strategije. Z močno politično voljo, povečanimi naložbami in uporabo obstoječe tehnologije je še vedno mogoče omejiti dvig povprečne globalne temperature na dve stopinji Celzija v primerjavi s predindustrijsko ravnjo in si prizadevati za 1,5 °C, vendar so za to potrebni nujni in ambiciozni skupni ukrepi.ganj nesreč, trajnostnega upravljanja naravnih virov in človekove varnosti v nacionalne razvojne strategije. Z močno politično voljo, povečanimi naložbami in uporabo obstoječe tehnologije je še vedno mogoče omejiti dvig povprečne globalne temperature na dve stopinji Celzija v primerjavi s predindustrijsko ravnjo in si prizadevati za 1,5 °C, vendar so za to potrebni nujni in ambiciozni skupni ukrepi

[10] https://www.un.org/sustainabledevelopment/climate-change/

Pariški dogovor določa globalni okvir za preprečevanje nevarnih podnebnih sprememb z omejitvijo globalnega segrevanja na manj kot 2 °C in prizadevanjem za omejitev na 1,5 °C. Prav tako je njegov cilj okrepiti sposobnost držav za spopad z vplivi podnebnih sprememb in nudenje podpore državam pri njihovih prizadevanjih.

Zgodovinska perspektiva

Zemeljsko podnebje se je od nastanka planeta pred 4,5 milijarde let večkrat močno spremenilo. Te spremembe so posledica spreminjanja konfiguracije celin in oceanov, sprememb v intenzivnosti sonca, sprememb v Zemljini orbiti in vulkanskih izbruhov.

Samo v zadnjih 650 000 letih se je zvrstilo sedem ciklov napredovanja in umikanja ledenikov, nenadni konec zadnje ledene dobe pred približno 11 700 leti pa je pomenil začetek sodobne podnebne dobe – in človeške civilizacije.

Zgodovina znanstvenega odkrivanja podnebnih sprememb se je začela v začetku 19. stoletja, ko so prvič posumili na ledene dobe in druge naravne spremembe paleoklime ter odkrili učinek tople grede. Planet se segreva od severnega do južnega tečaja. Od leta 1906 se je svetovna povprečna površinska temperatura povečala za več kot 0,9 stopinje Celzija – v občutljivih polarnih območjih celo za več. Učinki naraščajočih temperatur pa ne čakajo na daljno prihodnost – učinki globalnega segrevanja se pojavljajo že zdaj. Vročina tali ledenike in morski led, spreminja vzorce padavin ter povzroča selitev živali in ljudi. Guy Callendar je pred osemdesetimi leti izdelal prvi model podnebnih sprememb, s katerim je napovedal učinke toplogrednih plinov. Toplogredni plin, ki najbolj vpliva na segrevanje ozračja, je vodna para. V ozračju pa ostane le nekaj dni. Ogljikov dioksid (CO_2) se ohranja veliko dlje. Za vrnitev na predindustrijsko raven bi potrebovali več sto let, naravni viri, kot so oceani, pa lahko vsrkajo le določeno količino.

Večina emisij CO_2, ki jih povzroči človek, nastane pri izgorevanju fosilnih goriv. Ko gozdove, ki absorbirajo ogljik, posekajo in pustijo propadati ali jih požgejo, se shranjeni ogljik sprosti, kar prispeva h globalnemu segrevanju.

Guy Callendar je zbral meritve svetovnih temperatur in prišel do zaključka, da je segrevanje povezano z izpusti ogljikovega dioksida. To je bilo nekaj časa znano kot »učinek Callendar«. Njegovi nasledniki zdaj načrtujejo načine reinženiringa zraka.

Globalni kontekst

Veliko ljudi meni, da sta globalno segrevanje in podnebne spremembe sinonima, vendar znanstveniki pri opisovanju zapletenih sprememb, ki zdaj vplivajo na vremenske in podnebne sisteme našega planeta, raje uporabljajo izraz »podnebne spremembe«. Podnebne spremembe ne pomenijo le povišanja povprečnih temperatur, temveč tudi ekstremne vremenske pojave, spreminjanje populacij in habitatov divjih živali, naraščanje morij in številne druge posledice. Vse te spremembe se pojavljajo, ker ljudje v ozračje še naprej vnašajo toplogredne pline, ki zadržujejo toploto.

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Znanstveniki so dokumentirali naslednje vplive podnebnih sprememb:

- Led se tali po vsem svetu, zlasti na obeh zemeljskih polih. To vključuje gorske ledenike, ledene plošče, ki pokrivajo Zahodno Antarktiko in Grenlandijo, ter led Arktičnega morja. V narodnem parku ledenikov v Montani se je njihovo število zmanjšalo z več kot 150 leta 1910 na trenutnih manj kot 30.
- Taljenje ledu v veliki meri prispeva k dvigu morske gladine. Svetovna morska gladina se dvigne za 3,2 milimetra na leto, v zadnjih letih pa se dviguje hitreje.
- Višje temperature vplivajo na prostoživeče živali in njihove habitate. Izginjanje ledu je izziv za vrste, kot so npr. pingvini Adélie na Antarktiki, kjer so se nekatere populacije na zahodnem polotoku zmanjšale za 90 odstotkov ali več.
- Zaradi temperaturnih sprememb se številne vrste premikajo. Nekateri metulji, lisice in alpske rastline so se preselili bolj na sever ali v višje, hladnejše predele.
- Padavine (dež in sneg) so se v povprečju povečale po vsem svetu. V nekaterih regijah pa je suša še hujša, kar povečuje nevarnost požarov v naravi, izgube pridelka in pomanjkanja pitne vode.
- Nekatere vrste – med njimi komarji, klopi, meduze in škodljivci – uspevajo. Razmah populacij hroščev, ki se hranijo s smrekami in borovci, je na primer opustošil na milijone hektarjev gozdov v Združenih državah Amerike.
- V Evropi se je razširjenost številnih kopenskih živali v zadnjem času premaknila v višje lege. V Veliki Britaniji se je razširjenost pajkov, hroščev, metuljev, kobilic in zaveznikov premaknila na višje nadmorske višine s povprečno hitrostjo 11 m na desetletje in na višje geografske širine s hitrostjo 17 km na desetletje, vendar z veliko variabilnostjo med taksonomskimi skupinami in znotraj njih.[11]

RAZLIKE MED BLAŽENJEM PODNEBNIH SPREMEMB IN PRILAGAJANJEM NANJE

Do nedavnega se je mednarodna skupnost osredotočala na omejevanje emisij CO_2. Nato pa je na podlagi najnovejših podatkov razširila svoja prizadevanja in trenutno spodbuja politike prilagajanja podnebnim spremembam in njihovega blaženja, da bi tako zmanjšala učinke tega pojava, katerega posledice se že kažejo po vsem svetu. Obe strategiji se medsebojno dopolnjujeta, in čeprav predstavljata različne izzive, je končni cilj enak.
Razlika med strategijami blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje je v tem, da je blaženje namenjeno odpravljanju vzrokov in zmanjševanju možnih posledic podnebnih sprememb, medtem ko prilagajanje obravnava zmanjšanje njihovih negativnih učinkov in poskuša izkoristiti vse priložnosti, ki se pojavijo.

UKREPI ZA BLAŽITEV PODNEBNIH SPREMEMB IN PRILAGAJANJE NANJE

Podnebne spremembe so težka bitka, vendar lahko s skupnimi močmi in ustreznimi blažilnimi ukrepi zmanjšamo škodo, ki jo povzročajo:
zmanjšamo škodo, ki jo povzročajo:
iIzboljšanje energetske učinkovitosti in izbira obnovljivih virov energije namesto fosilnih goriv;
spodbujanje javnega prevoza in trajnostne mobilnosti s povečanjem števila potovanj v mestih s kolesom, zmanjšanjem števila poletov in večjim številom potovanj z vlakom ali avtomobili, ki si jih deli več ljudi;
spodbujanje ekološke industrije, kmetijstva, ribištva in živinoreje, trajnostne prehrane, odgovorne potrošnje in upoštevanjem pravila ZPR (zmanjšanje, ponovna uporaba, recikliranje).

[11] https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/distribution-of-plant-species-2/assessment

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

1. Z obdavčitvijo uporabe fosilnih goriv in trgov emisij CO_2.
2. Poleg blažilnih ukrepov za zajezitev globalnega segrevanja je treba spodbujati tudi ukrepe za prilagajanje podnebnim spremembam.
3. Gradnja varnejših in bolj trajnostnih stavb in infrastrukture.
4. Vnovična zasaditev gozdov in obnova poškodovanih ekosistemov.
5. Diverzifikacija pridelkov za boljšo prilagoditev spreminjajočim se podnebnim razmeram.
6. Raziskovanje in razvijanje inovativnih rešitev za preprečevanje in obvladovanje naravnih nesreč. Razvoj akcijskih načrtov za podnebne nesreče.

DELOVNI LIST 1

Več o vplivu podnebnih sprememb

- Če izvajate ponovno iskanje v vaši skupnosti, poskusite govoriti s člani svoje družine ali najti reVirs v vaši skupnosti, kot so osebje v lokalnem naravoslovnem centru ali učitelj znanosti v vaši šoli, tako da lahko odgovorite na naslednja vprašanja posebej o vaši skupnosti.

- Če izvajate raziskave na internetu, kaj lahko izvete o naslednjih vprašanjih na svetovni ravni? Odgovori ne bodo enaki za vse dele sveta, lahko pa vidite kakšne vzorce? Ali lahko najdete več podrobnosti in specifičnih dejstev in Slikas za ponazoritev odgovorov?

Kako lahko podnebne spremembe povzročijo ali dodajo k težavam pri preskrbi s hrano? Kako se je to že zgodilo?

Kakšno škodo povzročijo poplave pridelkov? Kaj pa suše? Kakšen vpliv ima to na preskrbo s hrano? In cene hrane? Ko otroci ne dobijo dovolj za jesti, kako in njihovo zdravje in izobraževanje prizadeta?

Kako lahko podnebne spremembe povzročijo ali dodajo k težavam z oskrbo z vodo? Kako se je to že zgodilo?

Kateri ljudje imajo vodo oskrbovane s svojimi domovi, delovnimi mesti in šolami?
Od kod ta dobavljena voda in kako je dobavljena? Kakšna je kakovost vode, ki se uporablja za domačo oskrbo? Je varno piti in se umiti?

Je dovolj vode za pitje in ustrezno higieno, da bi zadostili potrebam vseh?
Kakšne vplive imajo suša, dvig morske gladine in poplave na oskrbo z podzemno vodo (vodonošci in izviri) in površinske vode? Kako se nivo vode in kakovost vode odzivata na padavine in črpanje?

Kako lahko podnebne spremembe povzročijo ali dodajo k vplivu bolezni? Kakšne učinke je že imela?

Ali ljudje zbolijo od yusing vode za kuhanje, pitje in pomivanje? Kako zbolijo? Zakaj so bolezni, kot so malarija, denga vročina in rumena mrzlica, ponekod pogostejše? Zakaj so se bolezni zmanjšale pogosto ali izginile na nekem področju?

Priloga 2 - Identifikacija problema

Uporabite analizo stanja kot preprost način za preučitev problema. Za začetek lahko odgovorite na naslednja vprašanja:

1. Kakšni so lokalni vplivi podnebnih sprememb?
   Regionalni učinki globalnega segrevanja se razlikujejo po naravi. Nekateri so posledica splošnih globalnih sprememb, kot je naraščanje temperature, ki imajo lokalne učinke, kot je npr. taljenje ledu. V drugih primerih je lahko sprememba povezana s spremembo določenega oceanskega toka ali vremenskega sistema.

2. Kaj povzroča podnebne spremembe na lokalni ravni?
   Dokazi so jasni: glavni vzrok za podnebne spremembe je izgorevanje fosilnih goriv, kot so nafta, plin in premog. Fosilna goriva ob izgorevanju v zrak sproščajo ogljikov dioksid, zaradi česar se planet segreva.

3. Kako bodo lokalne podnebne spremembe vplivale na nas?
   Zdravje. Zdravje ljudi je občutljivo na podnebne spremembe. Spreminjajoče se okolje bo po pričakovanjih povzročilo več toplotnega stresa, več bolezni, ki se prenašajo z vodo, slabo kakovost zraka ter bolezni, ki jih prenašajo žuželke in glodavci. Ekstremni vremenski dogodki lahko torej negativno vplivajo na zdravje.

4. 4. Kako se lahko borimo proti podnebnim spremembam?
   Lahko se pogovarjate o naslednjih temah.
   Preučite lastne emisije ogljika.
   Na delo se vozite z avtom ali javnim prevozom.
   Načrtujte in kombinirajte potovanja.
   Učinkovitejša vožnja.
   Preklopite na zeleno energijo. Prehod na električno energijo, proizvedeno iz virov energije z nizkimi ali ničelnimi emisijami ogljikovega dioksida. In še veliko več!

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Priloga 3 - Načrtovanje dejavnosti

Določite najboljšo akcijo/dejavnost za vas in vašo skupino. Pri tem morate upoštevati svoje prednosti in slabosti. Eno od možnih orodij je analiza PSPT (PSPT pomeni prednosti, slabosti, priložnosti in tveganja). Prednosti in slabosti se nanašajo na razmere v vaši skupini in na vire, ki jih vaša skupina že ima, medtem ko so priložnosti in tveganja stvari, ki se dogajajo zunaj vaše skupine in lahko ali podpirajo ali pa ovirajo vaš projekt.

Analiza PSPT je lahko videti kot ta na sosednji sliki.

Slika 16: Vir - SWOT analyse, [https://www.ifrc.org/Global/Publications/youth/AYCEOs_climate-change_take-action-now_EN.pdf]

Priloga 4 – Ukrepanje[12]

Tukaj je nekaj učinkovitih načinov, kako lahko vsak od nas prispeva k spremembam. Izberite en ali dva načina in se pogovorite o tem, kaj lahko storite. Naredite načrt.

Spregovorite!
Na kakšen način lahko najbolj vplivate na globalne podnebne spremembe?
Pogovorite se s prijatelji in družino ter se prepričajte, da vaši predstavniki sprejemajo dobre odločitve. Če izrazite svoje skrbi – prek družbenih medijev ali še bolje, vašim neposredno izvoljenim uradnikom –, sporočate, da vam ni vseeno. Spodbujajte lokalno občino ali politike, naj si prizadevajo za nove zakone, ki bodo omejevali emisije ogljika in od onesnaževalcev zahtevajo plačilo za proizvedene emisije.

Napajajte svoj dom z obnovljivo energijo.
Ugotovite, ali imate komunalno podjetje, ki vsaj polovico svoje energije pridobiva iz vetra ali sonca in je pridobilo certifikat Zeleno energetsko podjetje. Če je mogoče, zamenjajte podjetje. Če to ni mogoče, preverite svoj račun za elektriko: številna komunalna podjetja na svojih mesečnih izpiskih in spletnih straneh zdaj navajajo druge načine za podporo obnovljivim virom. Če je le mogoče, izberite zeleno energijo za napajanje svojega doma.

Vremenska izolacija.
Ogrevanje in hlajenje stavb sta med največjimi porabniki energije. Ogrevanje in klimatizacija namreč predstavljata skoraj polovico porabe energije v gospodinjstvih. Svoj prostor lahko naredite energetsko učinkovitejši, tako da zatesnite prepih in poskrbite za ustrezno izolacijo. Vaša družina ali šola vam lahko pomaga pri številnih energetsko učinkovitih izboljšavah doma.
Investirajte v energetsko učinkovite naprave.
Energetska učinkovitost je najcenejši način za zmanjšanje emisij. O tem se pogovorite, ko bo vaša družina naslednjič kupovala hladilnike, pralne stroje in druge naprave. Poiščite nalepko Energy Star, ki označuje najučinkovitejše in najvarčnejše naprave.

Zmanjšajte količino odpadne vode.
Varčevanje z vodo zmanjšuje tudi onesnaževanje z ogljikom. Za črpanje, segrevanje in pripravo vode je namreč potrebno veliko energije. Zato se prhajte krajši čas, med umivanjem zob zaprite pipo in, če je le mogoče, zamenjajte armature in naprave s tistimi, ki se ponašajo z oznako Water Sense.

Pojejte hrano, ki jo kupite, in uživajte manj mesa.
Zdi se, da bi bilo odpadno hrano, to nadlogo, zaradi katere več kot tretjina naše zaloge hrane propade in ki pomembno prispeva k podnebnim spremembam, enostavno odpraviti.
»Manj zavržene hrane vam prihrani denar!« kričijo zagovorniki. Ogromno časa si boste prihranili! Ohranite lahko kmetijska zemljišča in gorivo, in ker kmetijstvo krči naravne habitate, lahko s premišljenim in preudarnim ukrepanjem celo pomagate rešiti tigra.
Če porabite manj hrane, verjetno zmanjšate tudi porabo energije. Ker so živalski proizvodi med tistimi, katerih proizvodnja zahteva največ virov, je lahko tudi uživanje obrokov brez mesa zelo koristno.

Uporabljajte energetsko učinkovite žarnice.
Žarnice LED porabijo do 80 odstotkov manj energije kot navadne žarnice. Na koncu so tudi cenejše: na primer, z 10-vatno LED-žarnico, ki nadomesti vašo tradicionalno 60-vatno žarnico, boste v času njene življenjske dobe prihranili približno 125 EUR.

[12] https://makingprosperity.com/solutions-details/speak-up-by-educating-people-on-climate

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Izvlecite kable.
Vtičnice v vašem domu verjetno napajajo približno 65 različnih naprav – to je povprečna obremenitev za dom v ZDA in drugih razvitih državah. Zvočne in video naprave, akumulatorski sesalniki in električna orodja ter druga elektronika porabljajo energijo, tudi ko se ne polnijo. Zato ne puščajte popolnoma napolnjenih naprav priključenih v domače vtičnice, odklopite redko uporabljene naprave ali jih priključite na napajalne trakove in časovnike ter nastavite računalnike in monitorje tako, da se samodejno izklopijo v način najnižje porabe energije, ko jih ne uporabljate.

Vozite vozilo z nizko porabo goriva in vzdržujte svoje vozilo.
Vozila, ki varčujejo z gorivom, kot so hibridi in popolnoma električna vozila, varčujejo z gorivom in denarjem. Preden kupite nov komplet avtomobilskih gum, primerjajte porabo goriva. Če bi vsi ljudje pravilno napihovali pnevmatike, bi lahko vsako leto prihranili 4,5 milijarde litrov goriva. S preprostim pregledom lahko povečate število prevoženih kilometrov na liter za od 4 do 40 odstotkov, z novim zračnim filtrom pa za 10 odstotkov.

Vnovič premislite letala, vlake in avtomobile.
Če se odločite za življenje v mestih s pametno rastjo in kakovostnim javnim prevozom, se boste manj vozili z avtomobilom, porabili manj denarja za gorivo in manj onesnaževali zrak. Mesta in kraji pametne rasti imajo jasno določene meje, različne možnosti za bivanje, mešanico stanovanjskih in poslovnih stavb ter dostopne pločnike, kolesarske steze in javni prevoz. Tudi manj pogosto letenje je lahko zelo pomembno. Letalski promet je glavni vir onesnaževanja podnebja; če lahko namesto tega uporabite vlak, to naredite.[13]

Priloga 5 - Spreading the Word

Raising awareness about climate change. Getting the media interested.
When you or your group have planned your action and are ready to go, invite a reporter from your local newspaper to meet your group. Make him or her feel welcome and ask advice on how to promote your action/project. Send a press release to local newspapers, radio, or television stations. Identify a media team within your group whose job it will be to establish links with the local and national media. It is empowering for young people to take responsibility for all aspects of the project – but young voices may also be more appealing than adults.

Identify a spokesperson or people in the group who will speak to journalists. These young people should make sure they are very familiar with the topic and are comfortable talking about it. Identify media organizations that may be particularly interested in your story and target them. Think about: any government-supported youth radio or television stations in your country; an environment column in a local paper; the school or community newsletter; youth websites such as UNICEF Voices of Youth (www.unicef.org/voy) or TakingITGlobal (www.takingitglobal.org), which are run by youth staff. Tailor your message to the interests and target audience of each media channel.

Get someone prominent to endorse your message: teachers, religious leaders, politicians, and celebrities can all be influential.

[13] https://www.nrdc.org/stories/how-you-can-stop-global-warming

Priloga 6 – Kako nam je šlo?

Razmislek o uspešnosti akcije lahko omogoči učinkovitejše ukrepanje v prihodnje. Vrednotenje ali ocenjevanje prednosti in slabosti akcije/projekta se lahko izvede po zaključku kratkoročne akcije. Če delate na daljšem projektu, je pomembno, da med izvajanjem dejavnosti spremljate napredek, saj lahko tako sproti vključujete ideje za izboljšave. V vsakem primeru vrednotenje ni nekaj, o čemer bi morali začeti razmišljati na koncu projekta, temveč ga je treba že od začetka vključiti v načrtovanje. Če ste imeli vlogo moderatorja ali ste za moderatorja izbrali nekoga iz skupine, lahko razmislite o tej vlogi.

»Če želite zgraditi ladjo, ne pozivajte ljudi k zbiranju lesa ter jim ne nalagajte nalog in dela, temveč jih raje naučite hrepeneti po neskončni širini morja.«
— **Antoine de Saint-Exupery,** Modrost peščenih sipin.

Zdaj, ko veste veliko več o podnebnih spremembah in potrebah vaše skupnosti, upamo, da boste želeli nadaljevati s svojimi interesi, se naučiti še več, nadalje ukrepati in spodbuditi druge k ukrepanju. Vaše dejanje/projekt je lahko začetek nečesa, kar bo postalo veliko večje.

Priloga 7 - Naslednji koraki

Za val sprememb je potrebna le kapljica vode – valovi sprememb, ki jih je ustvarila vaša skupina, lahko segajo daleč naokoli, če ste le dovolj odprti za vse možnosti.

Vloga moderatorja
Razmislite o svoji vlogi. Poleg tega, da skupini pomagate oceniti, kaj je naredila, morate kot moderator razmisliti tudi o svoji vlogi in delu, ki ste ga opravili. Za povratne informacije lahko prosite tudi mlade v skupini. V pomoč so vam lahko naslednja vprašanja.

- Ali sem bil odprt do mnenj, stališč in vedenja mladih?
- Ali sem bil iskren?
- Ali sem spodbujal zaupanje v skupini? Kako?
- Ali sem bil pozoren? Ali sem se odzval na potrebe, ki sem jih opazil pri posameznikih in skupini?
- Ali sem bil pozoren?
- Ali sem učinkovito komuniciral? Ali sem skupini posredoval vse potrebne informacije? Ali sem tudi jaz poslušal?
- Ali sem bil prilagodljiv? Ali sem bil odločen ob vsakem nesprejemljivem vedenju, kot je npr. nepotrebna agresija?

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Priloga 8 – Glosar

Podnebne spremembe opisujejo spremembo povprečnih pogojev, kot sta temperatura in količina padavin, v regiji v daljšem časovnem obdobju. Pred 20 000 leti so na primer del Zemlje prekrivali ledeniki. Danes imamo toplejše podnebje in ledenikov je precej manj.
Globalne podnebne spremembe pomenijo povprečne dolgoročne spremembe na celotni Zemlji. Mednje spadajo segrevanje temperatur in spremembe padavin pa tudi učinki segrevanja Zemlje, kot so:

1. naraščajoča gladina morja
2. krčenje gorskih ledenikov
3. hitrejše taljenje ledu na Grenlandiji, Antarktiki in Arktiki
4. spremembe v času cvetenja rastlin in cvetov

Podnebje na Zemlji se je nenehno spreminjalo že pred pojavom človeka. Kljub temu so znanstveniki v zadnjem času opazili nenavadne spremembe. Na primer, povprečna temperatura na Zemlji se je v zadnjih 150 letih zviševala veliko hitreje, kot bi pričakovali.

Priloga 9 - Dodatni viri

Naslov vira:	Učinki globalnega segrevanja
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	V tem videoposnetku lahko najdete več informacij o podnebnih spremembah
Povezava do vira:	https://www.nationalgeographic.com/environment/article/global-warming-effects

Naslov vira:	Planet B ne obstaja
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	Prisluhnite mladim, ki ozaveščajo o podnebnih spremembah
Povezava do vira:	https://www.voicesofyouth.org/topic/environment

MODUL 4: POMEN OBNOVLJIVIH NARAVNIH VIROV

Ker je življenje na Zemlji iz dneva v dan hitrejše in se svetovno prebivalstvo zelo hitro povečuje, človeštvo potrebuje veliko število virov. Ti so različni in skozi čas se je za zadovoljevanje človekovih potreb uporabljalo veliko različnih virov.
V tem modulu si bomo ogledali pomen obnovljivih naravnih virov.

Ali lahko obnovljivi naravni viri rešijo naš planet?

Naravni viri so naravno prisotni v okolju in jih ljudje lahko izkoriščajo. To pomeni, da je človeško življenje od njih odvisno.

Kaj so obnovljivi viri?
Obnovljiva energija je energija, pridobljena iz naravnih virov, ki se obnovijo v času, krajšem od enega človeškega življenja, ne da bi izčrpali vire planeta. Ti viri, kot so sončna svetloba, veter, dež, plimovanje, valovi, biomasa in toplotna energija, shranjena v zemeljski skorji, so v takšni ali drugačni obliki na voljo skoraj povsod. So praktično neizčrpni. In kar je še pomembneje, povzročajo malo škode podnebju in okolju.[14]

Kaj so neobnovljivi viri?
Fosilna goriva, kot so nafta, premog in zemeljski plin, pa so na voljo le v omejenih količinah. Ker jih še naprej črpamo, jih bo prej ko slej zmanjkalo. Čeprav fosilna goriva nastajajo v naravnih procesih, se ne obnavljajo tako hitro, kot jih ljudje porabimo.[15]

CTR 7: Cenovno dostopna in čista energija

Eden od trajnostnih ciljev za večjo odpornost svetovne skupnosti je tudi dostop do trajnostne energije in njena uporaba. Leta 2017 je bilo na Zemlji le 17 % vse porabljene energije iz obnovljivih virov. Za dostop do zdravstvenega varstva, ki je bilo eno od glavnih vprašanj v letu 2020 in je to še vedno, je potrebna energija. Ta energija je draga. Veliko svetovnega denarja ne doseže podeželja in majhnih občin, zato je pomembno, da v vsakdanjem življenju, v naši skupnosti in v naših domovih uporabljamo obnovljive vire energije ali vsaj varčujemo z njimi. V nadaljevanju si preberite, kako lahko to storite

[14] Več o obnovljivih virih si preberite v **Prilogi 1**
[15] Več o neobnovljivih virih si preberite v **Prilogi 2**

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Izdelava vodnega mlina

Poleg številnih vrst hidroelektrarn poznamo velike, male in mikro hidroelektrarne. Nekateri ljudje, ki živijo v bližini reke ali kanala v naravi, si omislijo lastno hidroelektrarno.
Če želite bolje razumeti, kaj in kako hidroelektrarna proizvaja energijo, se preizkusite v izdelavi mikro hidroelektrarne.

Naredite vodni mlin, pri čemer bodite pozorni na število lopatic mlina. Naredite jih več in vsak naj ima drugo število lopatic.
Zakaj je to pomembno? Videli boste razliko v hitrosti in moči energije, ki se proizvede z različnimi vrstami vodnih mlinov.

Izdelate lahko tudi vodni mlin, ki deluje kot dvigalka. Na os mlina pritrdite vrvico, na kateri visi lahka utež. Mlin jo dvigne z vrtenjem. Videli boste, koliko energije nudi voda in kako jo proizvede.

Navodila za izdelavo mlina na veter najdete tukaj:

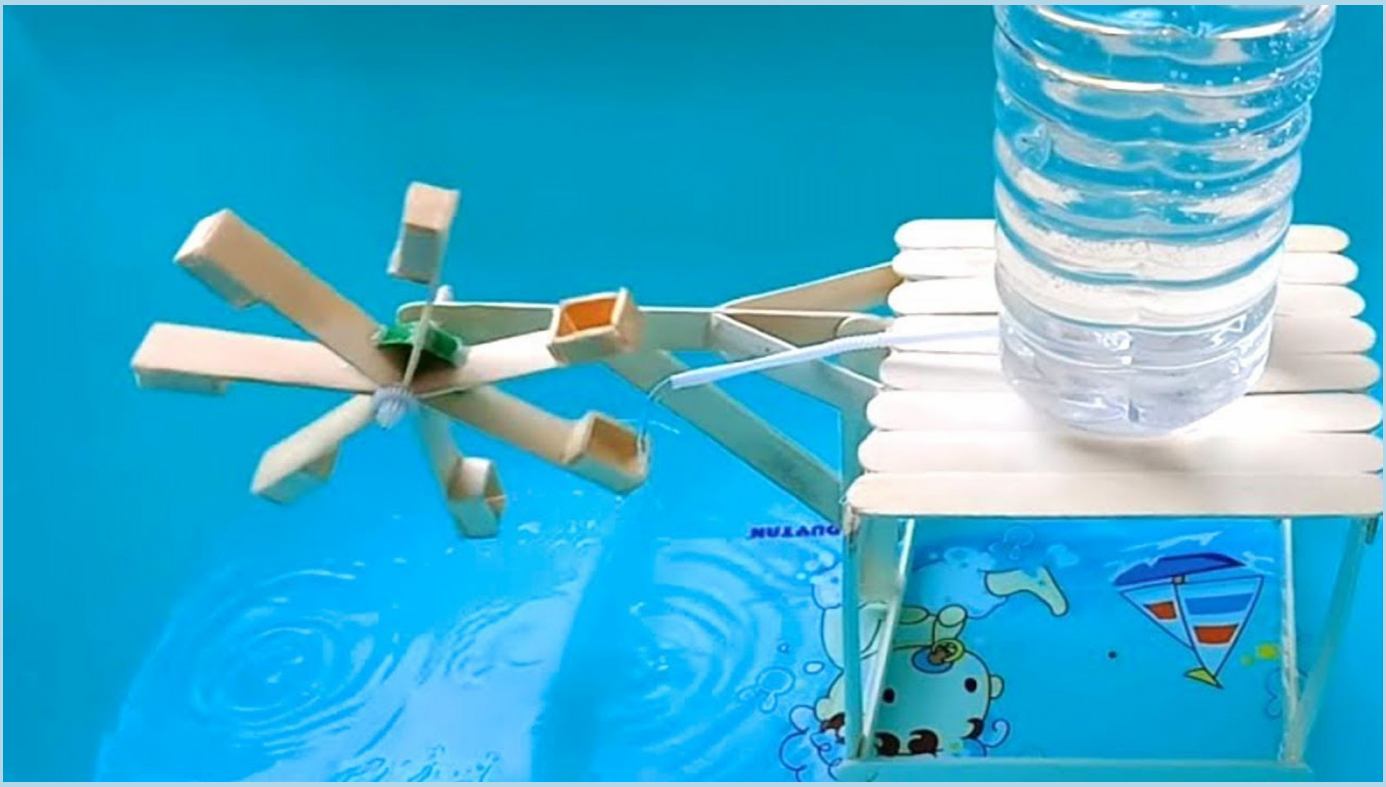

Slika 17: Vir - DIY Art TV, Youtube [https://www.youtube.com/watch?v=a2MnqXxgeTg]

ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI
Izdelava mlina na veter

Vetrnico lahko doma izdelate na več načinov, odvisno od tega, kako močno elektriko želite proizvajati. Za večino teh mlinov na veter potrebujete nekaj izdelkov, kot je generator, in nekaj ostrih predmetov (preberite več[16]). Ta delavnica je namenjena razumevanju tega, kako deluje mlin na veter. Videli boste, kakšno moč ima lahko veter.

V priloženem videoposnetku najdete navodila za izdelavo

Slika 18: Vir - Backyard Crafts, Youtube [https://www.youtube.com/watch?v=ioaO7PZ6pdg]

[16] https://www.motherearthnews.com/renewable-energy/homemade-wind-generator-zmaz86jazgoe (pridobljeno dne 5. februar 2021)

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Namena te dejavnosti sta sajenje in skrb za drevesa. Po zgledu drugih bi radi uvedli dan dreves – dan v letu, ko posamezniki in organizacije v različnih državah sadijo drevesa in organizirajo dogodke za ozaveščanje o povezavi med ljudmi in drevesi.
Zakaj sajenje dreves?
V tem poglavju smo spoznali, kako pomembni so naravni viri, med katerie spada tudi les.
»Drevesa so ključnega pomena. Kot največje rastline na planetu nam dajejo kisik, skladiščijo ogljik, stabilizirajo tla in dajejo življenje divjim živalim in rastlinam na svetu. Zagotavljajo nam tudi material za izdelavo orodja in zavetja.«'

Glavne prednosti obnovljivih virov energije za ljudi in planet[17]

Tako kot vse človekove dejavnosti tudi viri energije vplivajo na naše okolje. Obnovljivi viri energije pri tem niso izjema. Vsak vir ima svoje prednosti in slabosti. Vendar so v primerjavi z uničujočimi vplivi fosilnih goriv njihove prednosti nesporne: od manjše porabe vode in izrabe tal, manjšega onesnaževanja zraka in vode, manjše izgube prostoživečih živali in habitatov do odsotnosti ali manjših emisij toplogrednih plinov.

Poleg tega so lokalne in decentralizirane narave, njihov tehnološki razvoj pa prinaša pomembne koristi za gospodarstvo in ljudi.:

Obnovljivi viri energije ne oddajajo toplogrednih plinov ali jih oddajajo malo. To je dobro za podnebje.
Izgorevanje fosilnih goriv za pridobivanje energije povzroča velike količine emisij toplogrednih plinov, ki prispevajo h globalnemu segrevanju. Večina obnovljivih virov energije povzroča malo ali nič emisij, tudi če upoštevamo celoten življenjski cikel tehnologij.

Obnovljivi viri energije ne oddajajo onesnaževal zraka ali jih oddajajo malo. To je bolje za naše zdravje.
Povečanje cestnega prometa, industrijske dejavnosti in proizvodnje električne energije, ki temelji na fosilnih gorivih (ter kurjenje odpadkov na prostem v številnih mestih), prispeva k povišani stopnji onesnaženosti zraka po vsem svetu. V številnih državah v razvoju k slabi kakovosti zraka v zaprtih prostorih prispeva tudi uporaba oglja in drv za ogrevanje in kuhanje. Delci in druga onesnaževala zraka iz fosilnih goriv dobesedno dušijo mesta. Glede na ŠTUDIJE SVETOVNE ZDRAVSTVENE ORGANIZACIJE je njihova prisotnost nad mestnim nebom vzrok za milijone prezgodnjih smrti in milijardne stroške.

Obnovljivi viri energije so cenovno ugodni. To je dobro za ohranjanje cen energije na dostopni ravni.
Geopolitični spopadi in pretresi so pogosto povezani z naraščajočimi cenami energije in omejenim dostopom do virov. Geopolitične krize, skoki cen ali nenadne motnje v dobavni verigi manj vplivajo na energijo iz obnovljivih virov, saj se ta pogosto proizvaja lokalno.

Obnovljiva energija ustvarja delovna mesta. To je dobro za lokalno skupnost.
Največji del naložb v obnovljive vire energije se porabi za material ter gradnjo in vzdrževanje objektov, ne pa za drag uvoz energije. Naložbe v obnovljive vire energije se po navadi porabijo znotraj celine, pogosto v isti državi in pogosto v istem mestu. To pomeni, da denar, ki ga državljani namenijo plačilu računov za elektriko itd., ostane doma, ustvarja delovna mesta in spodbuja lokalno gospodarstvo..

[17] https://www.ren21.net/why-is-renewable-energy-important/

Obnovljivi viri energije zagotavljajo odpornost energetskega sistema. To je pomembno za preprečevanje pomanjkanja električne energije.
Obnovljivi viri energije omogočajo večjo neodvisnost mestne energetske infrastrukture od oddaljenih virov in omrežij. Podjetja in industrija vlagajo v obnovljive vire energije, da bi se izognili motnjam, vključno z odpornostjo na vremenske vplive podnebnih sprememb.

Obnovljiva energija je dostopna vsem. To je dobro za razvoj.
V številnih delih sveta so obnovljivi viri energije najcenejši vir nove tehnologije za proizvodnjo električne energije, ti stroški pa se še naprej znižujejo. Predvsem za mesta v državah v razvoju je energija iz obnovljivih virov edini način za razširitev dostopa do energije za vse prebivalce, zlasti tiste, ki živijo v mestnih slumih in neformalnih naseljih ter na primestnih in obmestnih območjih.

Obnovljiva energija je varna. To je dobro za stabilnost.
Razvoj energetskih trgov in geopolitična negotovost sta energetsko varnost in odpornost energetske infrastrukture postavila v ospredje številnih nacionalnih energetskih strategij. Varnost oskrbe povzroča resne skrbi na energetskih trgih po vsem svetu, od Evropske unije in Združenih držav Amerike do Egipta in Indije.

Obnovljiva energija je demokratična. To je dobro za sprejemljivost.
V zadnjih letih se je v različnih delih sveta povečalo število skupnostnih energetskih projektov, ki uporabljajo obnovljive vire energije. Čeprav se skupnostna energija pogosto povezuje s severnoevropskimi državami, kot sta Danska in Nemčija, se takšni projekti pojavljajo tudi v drugih delih sveta, vključno s Tajsko, Japonsko in Kanado. Ta trend potrjuje, da je demokracija pomembno gonilo prehoda na obnovljive vire energije.

Kje se lahko uporablja obnovljiva energija?

Energijo iz obnovljivih virov lahko uporabljamo povsod: od proizvodnje električne energije in toplotnega udobja v stavbah do industrije in prometa.

Ogrevanje in hlajenje v stavbah.[18] Primeri uporabe obnovljivih virov energije v stavbah so sončni grelniki vode, kotli na biomaso in neposredna geotermalna toplota. Obnovljiva električna energija lahko z učinkovitimi toplotnimi črpalkami zagotavlja tudi toploto. Zmanjšanje povpraševanja po energiji v stavbah je ključnega pomena za prehod na energetski sistem, ki temelji na obnovljivih virih energije. Zato je celostni politični pristop k obnovljivim virom energije in energetski učinkovitosti temeljnega pomena.
Industrijska procesna toplota[19], kot sta predelava hrane ter celuloza in papir, lahko prav tako deluje na obnovljive vire energije. Biomasa zagotavlja večino obnovljive toplote v industrijskih procesih; toploto lahko zagotavlja tudi električna energija iz obnovljivih virov. Vodik, proizveden z obnovljivo električno energijo, začenja zadovoljevati potrebe energetsko-industrijskih procesov v cementni, železarski in jeklarski ter kemični industriji. Zmanjšanje povpraševanja po energiji v industrijskih procesih je ključnega pomena za zamenjavo fosilnih goriv z obnovljivimi viri energije.

[18] https://www.ren21.net/gsr-2020/chapters/chapter_01/chapter_01/#sub_2
[19] https://www.ren21.net/gsr-2020/chapters/chapter_01/chapter_01/#sub_3

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Pri transportu[20] se lahko obnovljivi viri energije uporabljajo v obliki trajnostnih biogoriv, mešanic z visokim deležem biogoriv in ostalih oblik biogoriv. Obnovljiva električna energija lahko poganja tudi naraščajoči svetovni vozni park električnih vozil. Avtomobilske akumulatorje lahko uporabimo kot shranjevalnike, ki nam omogočajo poznejšo uporabo električne energije. Obnovljiva električna energija se lahko uporablja tudi za proizvodnjo električnih goriv, kot je vodik, ki se uporablja za gorivo v prometu na dolge razdalje, letalstvu in ladijskem prometu. Zmanjšanje skupnega povpraševanja po energiji v prometnem sektorju je ključnega pomena, kar je mogoče doseči s politikami, ki spodbujajo energetsko učinkovitost in varčevanje z energijo.
Ob koncu leta 2017 so obnovljivi viri po vsem svetu zagotavljali že približno 26 % električne energije. Vendar je zunaj področja električne energije še vedno težko naleteti na dobre novice. Električna energija zagotavlja le 17 % svetovnih potreb po energiji. Približno polovica energije se porabi za ogrevanje in hlajenje, tretjina pa za prometni sektor. Ta dva sektorja z manj kot desetimi odstotki obnovljivih virov energije močno zaostajata pri razogljičenju.

ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI

Doma poiščite obnovljive vire energije

Včasih je na začetku težko narediti velike spremembe, vendar lahko majhni koraki vodijo do velikih sprememb. Na ta način so lahko vaše občinstvo starši, stari starši, bratje in sestre ali sosedje. Kaj lahko vi in/ali vaša skupina vsak dan naredite za varčevanje z energijo?

Korak 1: KAKO ZAČETI: Spoznajte energijo v svojem domu
Pred ukrepom se poučite o obnovljivi in neobnovljivi energiji, ki vam bo pomagala priti do naslednjega koraka.

Zberite informacije o obnovljivi in neobnovljivi energiji, ki jih lahko najdete v okolici ali skupnosti.

Izpostavite nekaj problemov, ki jih predstavlja neobnovljiva energije v vaši skupnosti/okolju/domu.

Korak 2: ODKRIJTE vire neobnovljive energije, ki so v uporabi pri vas doma
Po odkritju okoljsko sporne (neobnovljive) energije boste morali ugotoviti, kakšna je lahko ta energija v vašem domu, in poiskati potencialno rešitev.
Identificirajte in definirajte sporno energijo ali drugi vir, ki ga uporabljate doma. (To je pomembno storiti pred naslednjim korakom.)
Poiščite potencialno rešitev za neuporabo te energije ali vira.
Identificirajte energijo ali vir, ki lahko nadomesti trenutno uporabljenega.

Korak 3: NAČRTOVANJE UKREPANJA
Razmislite, kako in s čim lahko nadomestite že uporabljeno energijo ali vir. Ugotovite, s katerim obnovljivim virom ali energijo lahko nadomestite obstoječega. Na koncu nagovorite občinstvo, naj uporabi ta ali podoben vir.
Defininirajte obnovljivi vir. Zdaj ko ste določili in opredelili vir ali energijo, ki jo je treba nadomestiti, morate opredeliti energijo ali vire, ki jih želite uporabiti. (Prepričajte se, da je energija trajnostna in okolju prijazna.)
Naredite načrt. Da bi uspešno nagovorili občinstvo, morate odgovoriti na naslednja vprašanja: zakaj je uporaba predlagane energije ali obnove doma boljša in trajnostna, kakšne koristi ima za uporabnike/občinstvo uporaba te energije/vira, kako jo lahko uporabijo ali izvedejo v svojem kraju/okolju, kakšni so stroški uporabe?

[20] https://www.ren21.net/gsr-2020/chapters/chapter_01/chapter_01/#sub_4

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Korak 4: NAGOVARJANJE OBČINSTVA
Zdaj je čas, da nagovorite občinstvo. S tem boste dosegli boljši učinek.
Definirajte svoje občinstvo. Najlažje je začeti pri svoji družini, starših, starih starših itd.
Predstavite obnovljivo energijo ali vir. Razložite jim vir in jih prepričajte v uporabo. (Pomagajte si z vprašanji, na katera ste odgovorili zgoraj.).
Poskrbite, da bodo nadomestili obstoječo energijo ali vir s tistim, ki ste ga predlagali, ali s podobnim obnovljivim virom.

PRIMERI:

1. Manjša poraba vode – uporabite možnost varčevanja z vodo, prhajte se krajši čas, izklopite vodo pri ščetkanju itd.
2. Odločite se za uporabo že uporabljenih surovin – ne kupujte plastičnih kozarcev ali drugih plastičnih pripomočkov, temveč jih zamenjajte s kozarci ali vrečkami, ki jih dobite ob nakupu pakirane hrane. Uporabite platneno nakupovalno vrečko namesto plastične.
3. Kompost – vnovična uporaba organskih odpadkov na domačem vrtu zmanjša erozijo tal (manjša poraba vode), zmanjša onesnaževanje tal s kemičnimi sredstvi za škropljenje in okolje, saj ne kupujete hrane, ki bi bila v plastični embalaži.
4. Sušenje perila na vetru, soncu – vsaj v pomladnih/letnih dneh ni treba uporabljati sušilnega stroja.
5. Trajnostna mobilnost v Ljubljani – kolesarjenje, hoja, učinkovit in prilagodljiv javni prevoz.[21]
6. vrtnarjenje, skupnostni vrtovi študentov – Študentski dom Ljubljana.[22]
7. – uporaba recikliranega papirja, ločevanje odpadkov, ponovna uporaba.[23]
8. Pametno upravljanje termostata – kombiniranje ogrevanja stanovanja z dnevno svetlobo in neposredno sončno energijo.
9. Eko-vasi – Findhorn (Škotska),[24] Krishna Volgy (Madžarska) eko dolina,[25] Simhacalam (nemška kmetija)[26], Villa Vrindavan (Firence, Italija)[27].
10. Učni poligon za samooskrbo v vasi Dole v občini Poljčane – permakultura, eko-habitati.[28]

[21] https://www.ljubljana.si/en/ljubljana-for-you/transport-in-ljubljana/sustainable-mobility/ (pridobljeno na dan 11. februar 2021)
[22] https://naturvation.eu/nbs/ljubljana/urban-gardening-ljubljana (pridobljeno na dan 11. februar 2021)
[23] https://balkangreenenergynews.com/slovenia-ranks-third-on-list-of-top-10-countries-with-most-recycled-waste/#:~:text=Slovenia%20is%20recycling%2042.52%25%20of,states%20producing%20most%20household%20waste. (pridobljeno na dan 11. februar 2021)
[24] https://www.ecovillagefindhorn.com/ (pridobljeno na dan 11. februar 2021)
[25] https://ecovalley.hu/krishna-valley-excellent-in-sustainability/ (pridobljeno na dan 11. februar 2021)
[26] https://simhachalam.de/ (pridobljeno na dan 11. februar 2021)
[27] https://villavrindavana.org/english-home/ (pridobljeno na dan 11. februar 2021)
[28] http://www.socialneinovacije.si/biti-samooskrben-na-enem-hektarju-ucni-poligon-za-samooskrbo-dole-poljcane/ (pridobljeno na dan 11. februar 2021)

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Priloga 1 - Obnovljivi naravni viri

Obnovljivi viri se zlahka dopolnijo ali reproducirajo. Znani so kot tisti, ki jih nikoli ne zmanjka. Ti viri proizvajajo čisto energijo, se borijo proti onesnaževanju in prispevajo k podnebnim spremembam. Nekatere naravne vire, kot so voda, živali, tla in rastline, je treba uporabljati previdno in upravljati z mislijo na kakovost in prihodnje generacije.
Obnovljivih naravnih virov ne smemo izkoriščati, zavedati se moramo pravilne uporabe obnovljivih naravnih virov, saj lahko njihovo uničenje povzroči posledice v našem okolju. Zato je trajnostna raba obnovljivih naravnih virov zelo pomembna za prihodnost človeštva. Izraba virov hitreje, kot jih je mogoče nadomestiti ali obnoviti, ni trajnosten način uporabe virov. In obratno, trajnosten način življenja pomeni, da naravne vire uporabljamo tako, da ostanejo enako kakovostni in bogati tudi za naslednjo generacijo.

Obnovljivi naravni viri se z različnimi pretvorbami spreminjajo v druge vrste energije. V vsakdanjem življenju jih najdemo povsod. Energijo na primer uporabljamo za ogrevanje, razsvetljavo, uporabo prevoznih sredstev, v kuhinji itd.
Uporaba obnovljivih naravnih virov prispeva k zmanjšanju podnebnih sprememb in emisij toplogrednih plinov, trajnostnemu razvoju, energetski varnosti in razvoju na znanju temelječega gospodarstva.

Vendar pa naravni viri niso vedno okolju prijazni. Na primer: vetrne turbine, ki zasedajo prostor, povzročajo hrup in ogrožajo ptice, nekatere sončne celice vsebujejo strupene snovi, rezervoarji hidroelektrarn poplavljajo naselja in kmetijske ravnice, gradnja jezov zahteva veliko porabo cementa.

Voda

Voda je vir življenja. Človeško telo je v več kot 70 % sestavljeno iz vode. Človek lahko brez vode preživi največ tri dni. Vsi smo odvisni od vode. Vprašanje pa je, kako vodo izkoristiti. Jo onesnažujemo ali pametno uporabimo ta najpomembnejši naravni vir uporabimo za pitje, umivanje, prhanje itd.? Morda lahko vodo uporabimo kot vir energije?

Vodna energija

Voda, ki jo poganja sonce, se nenehno giblje okoli Zemlje v obsežnem globalnem krogu, izhlapeva iz oceanov, jezer, rek in se med tem vrača v ocean, reko, jezera in tla. Ko se tekoča voda zajame in pretvori v električno energijo, se imenuje hidroelektrična energija ali hidroenergija. Na svetovni ravni predstavlja glavni obnovljivi vir za proizvodnjo električne energije. V Sloveniji hidroelektrarne proizvedejo več kot 30 % vse električne energije.[29]

Vodno energijo najpogosteje koristimo v obliki hidroelektrarn. Obstajajo različne vrste hidroelektrarn (preberite več),[30] najpogosteje so ob rekah. Ti veliki sistemi uporabljajo jezove za shranjevanje rečne vode v rezervoarju. Voda iz rezervoarja teče skozi turbino, jo vrti, ta pa sproži generator za proizvodnjo električne energije. Voda se lahko izpusti zaradi spreminjajočih se potreb po električni energiji ali zaradi vzdrževanja stalne gladine v rezervoarju.

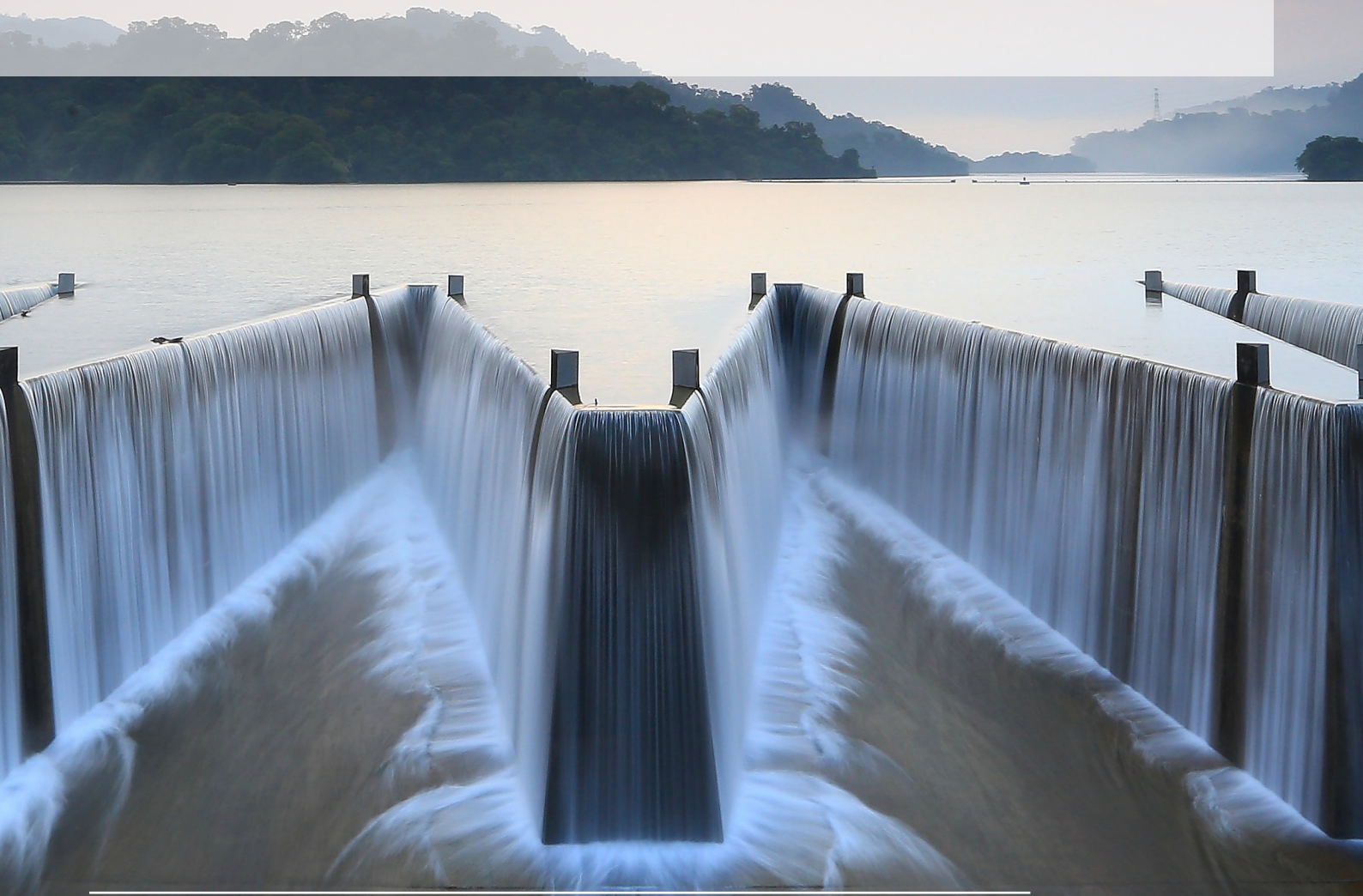

[29] https://www.energy.gov/eere/water/how-hydropower-works (available on 4th March 2021)
[30] http://193.2.74.246/fileadmin/Datoteke/CRSN/PKP_3/Gradivo_voda_in_veter.pdf (available 4th March 2021), page 3
[31] https://www.energy.gov/eere/water/types-hydropower-plants (available on 4th March 2021)

Slika 19: Vir - Chih Mlng Huang/Pexels

Geotermalna energija

»Geotermalna energija je toplota, ki izvira izpod zemeljskega površja. Nahaja se v kamninah in tekočinah pod zemeljsko skorjo, in sicer vse do vroče staljene zemeljske kamnine, magme. Za pridobivanje energije iz geotermalne energije se vrtine izkopljejo več kilometrov globoko v podzemne rezervoarje. Na ta način pridobimo dostop do tamkajšnje pare in vroče vode, ki se nato uporabi za pogon turbin, povezanih z generatorji električne energije.«[31]

V vsakdanjem življenju nanjo naletimo v obliki vročih vrelcev in gejzirjev. (Preberite več.[32])

[32] https://www.power-technology.com/features/what-is-geothermal-energy/ (pridobljeno 4. marca 2021)
[33] https://www.total-slovenia-news.com/travel/796-klevevz-take-a-warm-water-bath-in-nature

Slika 20: Vir - Pixabay/Pexels

Oceanska energija

Oceanska energija je energija, ki jo pridobivamo iz morja. Za uporabo oceana in pridobivanje energije iz oceana se uporabljajo tri vrste tehnologij. To vrsto energije uporabljajo predvsem v Avstraliji, Koreji in drugih bogatih državah, ki jih obdaja ocean. (Preberite več.[34]) Nizozemska pa uporablja polderje (Preberite več.[35])

[34] https://arena.gov.au/renewable-energy/ocean/ (pridobljeno 4. marca 2021)
[35] https://www.oceanenergy-europe.eu/ocean-energy/

Slika 21: Vir - Kammeran Gonzalezkeola/Pexels

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Veter

Veter je tako kot voda in sonce naravni vir, ki ga nikoli ne zmanjka. Veter pogosto nima velike in pomembne vloge v našem življenju, razen če imamo v mislih proizvodnjo energije. Pomislimo lahko na mline na veter ali jadrnice. Morda pomislimo tudi na izdelke, ki merijo hitrost vetra in nas opozarjajo na nevarnosti, ki jih lahko povzroči veter.

Vetrna energija

Veter je čist in obnovljiv vir energije, ki med proizvodnjo energije v ozračje ne sprošča ogljikovega dioksida ali drugih emisij, in je zato okolju prijaznejši.

Slika 22: Vir - Expect Best/Pexels

Sofinancira program
Evropske unije
Erasmus+

Zemlja

Zemlja je sestavljena iz petih sestavin: mineralov, organske snovi v tleh, živih organizmov, plina in vode.[36] Nastane na površju Zemlje. Predstavlja osnovo za rast rastlin in dreves ter nudi dom številnim živalim in žuželkam. Absorbira, zadržuje in sprošča vodo. Zemlja lahko spreminja ozračje tudi z oddajanjem in absorpcijo plinov in prahu. Njena funkcija je torej precej raznovrstna

Slika 23: Vir - Lisa/Pexels

Gozd

Gozd je sestavljen iz različnih živalskih in rastlinskih vrst in tako ustvarja bogato biotsko raznovrstnost, ki je bistvenega pomena za stabilnost okolja in ekološko ravnovesje. Rastlinje ni pomembno le za zagotavljanje kisika (ima tudi pomembno vlogo pri vremenskih razmerah), temveč nudi dom številnim živalim. Poleg tega so od koristi, ki jih ustvarja gozd, odvisni tudi ljudje. Gozdovi imajo zato neizogibno vlogo pri varovanju trajnostnega okolja.[37]

Slika 24: Vir - LilArtsty/Pexels

Biomasa

Biomasa se nanaša na uporabo organskih snovi za pridobivanje energije. Bioenergija pa je postopek pridobivanja energije iz biomase. Preprosteje povedano, biomasa je vsak material, ki ga proizvedejo rastline ali živali. To so lahko les, pridelki, smeti, alkoholno gorivo itd. Vse te stvari se lahko uporabijo za proizvodnjo energije.
Ta pomemben način pridobivanja energije se danes ne uporablja več tako pogosto, vendar je pred industrijsko revolucijo prevladoval. Seveda je to odvisno od regije, v kateri so organski materiali.[38]

Kako pridobivamo energijo iz ekoloških izdelkov? Te izdelke lahko sežgemo. Metan nastaja pri gnitju biomase. Etanol je še en proizvod, ki ga pridobivamo iz pridelkov, kot je koruza, in se lahko uporablja za gorivo za avtomobile (npr. biodizel) itd. Vendar se te metode in biomasa ne uporabljajo več v tolikšni meri, saj onesnažujejo zrak in vodo.

Slika 25: Vir - Deneen LT/Pexels

[36] https://www.nature.com/scitable/knowledge/library/what-are-soils-67647639/ (available on 5th February 2021)
[37] http://www.spc.tn.gov.in/tenthplan/CH_12_1.PDF (available on 5th March 2021)
[38] https://studentenergy.org/Vir/biomass/ (available on 5th March 2021)

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Sonce

Brez sonca Zemlja nima svetlobe. Brez svetlobe ni življenja. Sonca nam nikoli ne zmanjka. Glede na to, na katerem delu planeta živimo, lahko sonce postane pomemben dejavnik za pridobivanje energije.

Sončna energija

Sonce proizvaja energijo v obliki sončnega sevanja. To sevanje prihaja na Zemljo vsak dan. Zakaj bi sonce uporabljali le za svetlobo, če ga lahko uporabljamo tudi za proizvodnjo energije? Za izkoriščanje sončne energije so ustvarjene številne tehnologije, kot so npr. sončno ogrevanje in druge. Ta naravni vir je popolnoma trajnosten in neizčrpen

Slika 26: Vir - Lisa/Pexels

Priloga 2 - Neobnovljivi viri

V zgornjem razdelku smo ugotovili, kaj je neobnovljiva energija. To je vir energije, ki ga bo kmalu zmanjkalo. Poleg tega tovrstni viri slabo vplivajo na okolje in zdravje ljudi. Uporablja se za razne stvari, večinoma pa se uporablja v industrijskih procesih.

Uporabljamo ga tudi za elektriko, ogrevanje, proizvodnjo in prevoz.

Zakaj pravzaprav enostavno ne zmanjšamo uporabe neobnovljivih virov, če so škodljivi za naše okolje?

Človek najde in ustvari enostavne in hitro dostopne vire, ki nam lahko hitro in učinkovito olajšajo življenje in zadovoljijo našo neusahljivo potrebo po energiji.

Številni od teh virov so zato neobnovljivi. Na voljo so brez težav. Ne samo da obstajajo, ampak jih je tudi enostavno najti. Na primer: fosilna goriva je mogoče najti po vsem svetu. Poleg tega so zelo učinkoviti, saj jih je po navadi veliko, pa še njihov prevoz je dokaj preprost. Nenazadnje jih je mogoče izrabljati praktično kjer koli.[39]

Priloga 3 - Glosar

Vir – zaloga materiala ali drugega sredstva, ki ga lahko uporabljajo ali izkoriščajo posamezniki, organizacije ali država.

Energija – moč, pridobljena iz določenega vira za zagotavljanje električne energije, za svetlobo, toploto ali kaj podobnega.

[39] https://www.solarschools.net/knowledge-bank/non-renewable-energy (pridobljeno 6. junija 2021)

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Priloga 4 - Dodatni viri

Naslov vira:	21 nasvetov: brezplačni načini varčevanja z električno energijo
Introduction to the reVir:	Primeri in dobre prakse varčevanja z električno energijo.
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	Primeri in dobre prakse varčevanja z električno energijo.
Povezava do vira	https://www.bchydro.com/powersmart/residential/savings-and-rebates/everyday-electricity-saving-tips.html?WT.mc_id=rd_21tips

Naslov vira:	Naravni viri in odpadki
Introduction to the reVir:	Več o naravnih virih v Evropi.
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	Izvedeli boste, koliko odpadkov se porabi v Evropi in kako lahko uporaba naravnih virov pripomore k njihovemu zmanjšanju.
Povezava do vira	https://www.eea.europa.eu/soer/2010/synthesis/synthesis/chapter4.xhtml

MODUL 5: ODGOVORNA POTROŠNJA IN PROIZVODNJA

Odgovorna potrošnja in proizvodnja postajata vse večje družbeno gibanje. Vse več ljudi se pri nakupu odloča na podlagi učinka ali vpliva izdelka na okolje, zdravje in družbo. Pod tem vplivom mislimo na celoten življenjski cikel izdelkov od njihovega pridobivanja, odpadkov, ki nastanejo med proizvodnjo in predelavo, do njihovega odlaganja in recikliranja. Vključuje tudi pomen odločitev in dejanj posameznikov v procesu preoblikovanja družbe. Odgovorna potrošnja in proizvodnja sta namreč eden od 17 ciljev trajnostnega razvoja, ki so bili določeni leta 2015 v okviru agende ZN za trajnostni razvoj do leta 2030. Različne države po svetu so se skupaj zavezale, da bodo do leta 2030 izkoreninile revščino, našle trajnostne in vključujoče razvojne rešitve, zagotovile človekove pravice in na splošno poskrbele, da bo poskrbljeno za vse. Po mnenju Združenih narodov trajnostna potrošnja in proizvodnja pomeni, da je treba z manj narediti več in bolje. Gre tudi za ločitev gospodarske rasti od degradacije okolja, povečanje učinkovitosti virov in spodbujanje trajnostnega načina življenja.

Učinkovito upravljanje naših skupnih naravnih virov ter način odstranjevanja strupenih odpadkov in onesnaževal so pomembni za dosego tega cilja. Enako pomembna sta spodbujanje industrije, podjetij in potrošnikov k recikliranju in zmanjševanju količine odpadkov ter podpiranje držav v razvoju pri prehodu na bolj trajnostne vzorce potrošnje do leta 2030.

Odgovorna potrošnja

V globaliziranem svetu, ki ga poganja kapitalizem, je potrošnja neposredno povezana z razvojem družbe. Teoretično bi morala biti gospodarska stabilnost vsake države in regije premosorazmerna s porabo, vendar se to ne zgodi. Potrošništvo se širi, a vse pogosteje opažamo finančne težave, ki prizadenejo ljudi in vlade. Pravzaprav nekatere študije poudarjajo, da so vzroki potrošništva odraz številnih gospodarskih kriz, s katerimi se je svet že soočil in se še vedno sooča. Današnja družba se zaveda, da je potrošnja sinonim za srečo in dobro počutje ter celo za prestiž in status.

Ste se kdaj ustavili in analizirali svoje potrošniške navade? Ali lahko prepoznate merila, na podlagi katerih se po navadi odločite za nakup (ali ne) določenega izdelka? Naj se zdi še tako neverjetno, ampak mnogi ljudje imajo težave pri odgovarjanju na taka vprašanja. Zaradi teh in drugih razlogov se vse pogosteje razpravlja o odgovorni potrošnji!

Odgovorna potrošnja je skupek navad in praks, katerih cilj je zmanjšanje družbene neenakosti in vpliva na okolje. S spodbujanjem sodelovalnih praks si prizadeva izboljšati proizvodnjo, distribucijo ter pridobivanje izdelkov in storitev. Gre za uveljavljanje etične drže za skupno gradnjo nove družbene, gospodarske in okoljske panorame.

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Z drugimi besedami, odgovorna potrošnja se zgodi, ko se ustavimo in premislimo, preden nekaj kupimo. Ko na primer kupujemo jakno, moramo, preden se odpravimo v trgovino, razmisliti o naslednjih vidikih:

- ali res moram to kupiti
- koliko plaščev imam doma
- ali lahko kupim rabljeno jakno
- ali lahko en plašč zamenjam za drugega

Pomembno je poudariti, da **samo dejanje potrošništva ni težava**. Potrošnja je potrebna za preživetje. Za dihanje potrebujemo zrak, za ohranjanje hidracije moramo uživati vodo, za rast in ohranjanje zdravja potrebujemo hrano. Enako se dogaja z drugimi vrstami, ki si z nami delijo ta planet. To so naravna dejanja, ki obstajajo že od nekdaj in jih potrebujemo, da ostanemo živi. Težava nastane, ko potrošnja postane pretirana, kar vodi v prekomerno izkoriščanje naravnih virov in poruši ravnovesje na planetu.

ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI

Krožno gospodarstvo – izkušnja mornarja

Vaja za samorefleksijo :

Leta 2005 je jadralka Ellen MacArthur sama s čolnom prepotovala svet. Poleg tega, da je podrla svetovni rekord, je iz svoje izkušnje potegnila zelo zanimivo ugotovitev: s seboj je imela vse, kar je potrebovala – vrnila se je z novim vpogledom v delovanje sveta kot prostora prepletenih ciklov in omejenih virov, kjer odločitve, ki jih sprejmemo danes, vplivajo na to, kaj bo ostalo za jutri. Predlaga nov, drzen pogled na svetovne gospodarske sisteme: ne kot na linearne, temveč kot na krožne, kjer se vse vrti. Oglejte si njen neverjeten vpogled v potovanje na ladji v naslednjem TED govoru: (https://www.youtube.com/watch?v=ooIxHVXgLbc) in se vprašajte... Če bi bili tako kot Ellen izolirani od sveta na ladji, kako bi uporabljali in upravljali svoje vire (vključno s hrano)?

Slika 27: Vir - Andrea Piacquadio/Pexels

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Odgovorna proizvodnja

Odgovorna proizvodnja vključuje proizvodnjo blaga in storitev na etičen način, ki vključuje čim večje zmanjšanje odpadkov in onesnaževanja. Z drugimi besedami, odgovorna proizvodnja je ustvarjanje izdelkov in storitev s sistemi, ki:

- ne onesnažujejo
- so ekonomsko upravičeni
- so varni za skupnosti in potrošnike
- so varčni z energijo in naravnimi viri

Posledice prevelike porabe in prekomerne proizvodnje

Prekomerna proizvodnja je proizvodnja blaga, ki presega potrebe potrošnikov. Ali ste vedeli, da se skoraj petina vse hrane, ki je na voljo potrošnikom po vsem svetu, zavrže ali prekomerno zaužije? Študija Univerze v Edinburgu razkriva, da svetovno prebivalstvo porabi 10 odstotkov več hrane, kot je potrebuje. Kar 9 odstotkov hrane pa se zavrže.

O **prekomerni porabi** govorimo, ko ekosistem ne more več vzdrževati porabe svojih virov. Zemlji jemlje naravne vire, kot so gozdovi, ribe, zemlja, minerali in voda, kar uničuje ekosisteme, uničuje habitate in ogroža preživetje neštetih vrst, ki prispevajo k zapletenemu in živahnemu življenjskem krogu.

Prekomerna proizvodnja in poraba še povečujeta že tako visoko raven onesnaževanja in strupenih plinov, ki prispevajo h globalnemu segrevanju. S prekomerno proizvodnjo in potrošnjo škodujemo tudi gospodarstvu. V zadnjem desetletju so se številne panoge spopadale s katastrofalnimi učinki pretirane proizvodnje. Te panoge vključujejo:

- Fashion
- Agriculture
- Manufacturing
- Automobile

V zahodnih družbah prekomerna proizvodnja in potrošnja morda nista takoj očitni. Za večino od nas so pitna voda, bogata izbira hrane, dostop do zdravil in zdravstvene oskrbe ter higienski pogoji bivanja nekaj običajnega. V nekaterih nerazvitih državah pa je lahko to, da si lahko privoščijo stvari, ki se prekomerno proizvajajo, hkrati pa nimajo dostopa do virov, ker se ti prekomerno porabljajo, nevarno. Veliko teh ljudi bo trpelo zaradi podhranjenosti in dehidracije, še več pa jih bo umrlo zaradi bolezni, ki bi jih z ustrezno zdravstveno oskrbo in zdravimi življenjskimi pogoji zlahka preprečili ali ozdravili.
Poleg tega se v naši družbi nekatere najmanj učinkovite potrošniške navade pojavljajo v obliki ‘samonagrajevanja’. Ko se počutimo slabo, tesnobno ali nam je preprosto dolgčas, iščemo olajšanje v impulzivnem nakupovanju. Pretirana potrošnja vam ne bo prinesla sreče. Pravzaprav vas bo ta navada navdala s praznino in obžalovanjem.

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Skupinska vaja 1:
Pri tej dejavnosti se kot spodbuda za razpravo o tem, kako bi lahko okoljske cilje uskladili z gospodarskimi cilji, uporabi niz videoposnetkov. Na voljo je osem videoposnetkov, ki niso daljši od ene minute. Predlagamo, da si jih ogledate vnaprej in preberete spodnje opombe, saj se boste tako bolje pripravili na razpravo. Videoposnetki so na voljo tukaj: http://tinyurl.com/seeingthebiggerpicture.

- **Video #1** vprašanje: Tega modela »vzemi, naredi, odstrani« ne moremo več vzdrževati – kakšna je rešitev?
- **Video #2** vprašanje: Kaj bi bilo treba spremeniti, da bi bilo recikliranje učinkovitejše?
- **Video #3** vprašanje: Kaj bi moralo spremeniti raven vaše prekomerne porabe?
- **Video #4** vprašanje: Ali je rešitev v izdelkih z daljšo življenjsko dobo? Kakšna je?
- **Video #5** vprašanje: Kaj bi morali spremeniti, da bi bila učinkovitost koristna?
- **Video #6** vprašanje: Čeprav gre veliko zelenih izdelkov v pravo smer, kako je videti cilj?
- **Video #7** vprašanje: Kakšne spremembe moramo uvesti, da se bodo naslednje generacije počutile dobrodošle na našem planetu?
- **Video #8** vprašanje: Kakšna so pravila [za benigno proizvodnjo]?

Skupinska vaja 2: Pohlep proti potrebi
Namen te dejavnosti je spoznati, kaj se lahko zgodi s skupnim virom (npr. pašnikom, gozdom ali ribištvom) v odsotnosti skrbnega upravljanja.
Postopek: Razdelite se v skupine po 4. Vsaka skupina naj ima 16 kokic. Vsaka kokica predstavlja zalogo obnovljivih virov ekipe (npr. ribe, drevesa, divje živali, trava za živino), ki se dopolni po vsakem krogu igre. Ekipa mora upoštevati naslednja pravila:
- ob koncu igre bo vsak član ekipe pojedel vse kokice, ki jih bo zbral;
- vsak član ekipe mora vzeti in pojesti vsaj eno kokico na krog. S tem ostane v igri;
- na koncu vsakega kroga se sredstva dopolnijo za polovico obstoječe količine.

V prvem krogu lahko vsaka skupina vzame s kupa kokic svojega tima poljubno število kokic (vsak član skupine mora vzeti vsaj eno). Igralci morajo zabeležiti, koliko kosov so vzeli in koliko jih je ostalo na kupu.
Nato vsaka skupina dobi polovico tega zneska v novih kosih. Če ima ekipa na primer 6 kokic, lahko zdaj dobi dodatne 3. Odigrajte še tri ali štiri kroge in se po vsakem ustavite, da ugotovite, ali kateri od igralcev »ni preživel«.
Po štirih ali petih krogih morajo vsi igralci povedati, kaj se je zgodilo v njihovi ekipi. V katerih ekipah so preživeli vsi igralci? Kateri igralci imajo v svojih osebnih zalogah največ kokic? Katera ekipa je imela na skupnem kupu največ kokic? Katere ekipe mislijo, da bi lahko večno jedle kokice, če bi se le vir nenehno obnavljal? Koliko kokic so igralci v teh ekipah vzeli v vsakem krogu?

Vprašanja za razpravo
1. Katere so prednosti in slabosti trajnostne rabe virov?
2. Katere so prednosti in slabosti netrajnostne rabe virov?
3. Pri tem prikazu je populacija vsake skupine ostala enaka. Vendar se število ljudi hitro povečuje. Kaj bi se zgodilo, če bi se vaši skupini pridružila še nekaj oseb?

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Kako lahko majhna dejanja močno vplivajo na naše potrošniške navade in posledice tega: načelo 3R

Načelo zmanjševanja količine odpadkov, vnovične uporabe ter recikliranja virov in izdelkov se pogosto imenuje 3R ('reduction, reuse, recycling'). Zmanjšanje količine odpadkov je mogoče učinkovito doseči tako, da se osredotočimo predvsem na prvega od treh R-jev, »zmanjšanje«, ki mu sledita »vnovična uporaba« in nato »recikliranje«.

You can find out more in the human impact on the environment section.

Priloga 1 - Dodatni viri

Samostojno učenje #1

Naslov vira:	Cilj 12: Zagotoviti trajnostne vzorce potrošnje in proizvodnje
Uvod:	Cilji trajnostnega razvoja so univerzalni poziv k ukrepanju za odpravo revščine, zaščito planeta ter izboljšanje življenja in možnosti za vse in povsod. 17 ciljev so leta 2015 sprejele vse države članice ZN kot del Agende 2030 za trajnostni razvoj, ki določa 15-letni načrt za njihovo uresničitev. Eden od 17 ciljev trajnostnega razvoja je cilj N12, ki je posvečen odgovorni potrošnji in proizvodnji.
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	Spoznali boste glavne cilje, dejstva in številke o cilju trajnostnega razvoja 12 – Odgovorna potrošnja in proizvodnja.
Povezava do vira	https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-consumption-production/

Samostojno učenje #2

Naslov vira:	Razlaga krožnega gospodarstva in kako lahko družba vnovič razmisli o napredku
Uvod:	Obstaja veliko priložnosti za premislek in spremembo načina izdelave stvari. Kot družba lahko spremenimo način razmišljanja, da bomo lahko udejanjili krožno gospodarstvo.
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	»Vnovičen razmislek o napredku« raziskuje, kako lahko s spremembo perspektive na novo oblikujemo način delovanja našega gospodarstva – oblikujemo izdelke, ki jih je mogoče »narediti tako, da jih je mogoče narediti znova«, in sistem napajamo z obnovljivo energijo. Sprašuje se, ali lahko z ustvarjalnostjo in inovacijami zgradimo obnovitveno gospodarstvo.
Povezava do vira	https://www.youtube.com/watch?v=zCRKvDyyHmI

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Samostojno učenje #3

Naslov vira:	How Does the Circular Economy Club Aim to Inspire Young Leaders?
Uvod:	Do leta 2050 bo na našem planetu živelo približno 10 milijard ljudi. Posamezna dejanja se včasih zdijo nepomembna, po drugi strani pa se zdi, da so skupne in kolektivne spremembe brezmejne. Prav to sta dokazala Klub za krožno gospodarstvo (CEC) in WEAll Citizens.
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	V tem videoposnetku boste videli, kako je Klub krožnega gospodarstva pomagal povezati in motivirati na tisoče posameznikov in organizacij s ciljem razvoja dolgoročnih rešitev v lokalnih in globalnih skupnostih.
Povezava do vira	https://www.youtube.com/watch?v=yhQ3Zc61juc

Samostojno učenje #4

Naslov vira:	Zakaj so oblačila tako poceni? – Film o trajnostni potrošnji
Uvod:	Gre za kratek in poučen film, ki pojasnjuje oblačilno industrijo in njen vpliv na naš planet.
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	V tem videoposnetku boste spoznali vplive in posledice hitre in poceni mode na gospodarstvo in okolje.
Povezava do vira	https://www.youtube.com/watch?v=YLcCjS6bsZw

MODUL 6: ONESNAŽEVANJE IN VPLIVI NA OKOLJE

Ali ste vedeli, da lahko dolgotrajna izpostavljenost onesnaženemu zraku spremeni strukturonaših možganov in zmanjša sposobnost dobrega uspeha v šoli in osredotočenosti med izpiti?[40]

Onesnaževanje je neprijetna tema, o kateri se nihče ne želi pogovarjati, vendar obstaja. Trenutno je onesnaževanje doseglo točko, ko je začelo vplivati na vsakdanje življenje prav vsakega bitja na planetu in je že postavilo pod vprašaj življenja prihodnjih generacij.

Zakaj bi morali ustaviti onesnaževanje?

Oglejte si film in se vprašajte, kaj se bo zgodilo, če ne bomo prenehali z onesnaževanjem?

https://www.youtube.com/watch?v=19uqNL9UYcY

Slika 28: Vir - Alfred's World/Youtube

Mladi so podedovali svet, poln težav, ki pa jih niso ustvarili oni. Na srečo nekateri to izkoristijo kot priložnost za boj za boljše, čistejše in pravičnejše alternative.

V tem modulu vas želimo seznaniti z globalnim problemom onesnaževanja in njegovim vplivom na lokalni ravni. Razumevanje onesnaževanja vam bo pomagalo, da se boste kot posameznik ali skupina mladih odzvali na problem onesnaževanja in vpliv, ki ga ima na naše vsakdanje življenje. Zato predstavljamo kratek uvod v dejstva o onesnaževanju in orodja za dejavnosti v **Prilogah 1–3**, ki prikazuje, kako je mogoče organizirati skupne ukrepe v lokalni skupnosti za zaustavitev vzrokov onesnaževanja in njegovih nadaljnjih posledic. V tem gradivu boste našli tudi **dodatne vire** (Priloga 4).

[40] https://ensia.com/features/air-pollution-brain-damage-disease-regulations/

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Kaj morate vedeti o onesnaževanju?

Onesnaževanje je proces, pri katerem zemlja, voda, zrak ali drugi deli okolja postanejo umazani, in zato niso več varni ali primerni za uporabo. To je mogoče doseči z vnosom onesnaževala v naravno okolje, vendar ni nujno, da je onesnaževalo otipljivo. Tudi svetloba, zvok in temperatura se lahko štejejo za onesnaževala, če so umetno vneseni v okolje.

Tri glavne vrste onesnaževanja so onesnaževanje zraka, vode in zemlje[41]

Onesnaževanje zraka povzročajo trdni in tekoči delci ter nekateri plini, ki so v zraku. Ko pomislimo na onesnaženost zraka, imamo v mislih smog na prostem in majhne delce, zaradi katerih je zrak, ki ga dihamo, strupen, čeprav ga ne vidimo ali vonjamo. Onesnaženost zunanjega zraka je povečana zlasti v bližini tovarn, avtocest in drugih prometnih območij. Na prostem se lahko kakovost zraka spremeni v enem bloku ali nekaj ulicah, v različnih vremenskih razmerah in med dnevom, zato je težko jasno oceniti, kako varen je zrak, ki ga dihamo. Zrak onesnažujejo tudi naravni viri, kot so cvetni prah, vulkani in gozdni požari.

Onesnaževanje vode nastane, ko škodljive snovi, pogosto kemikalije ali mikroorganizmi, onesnažijo potok, reko, jezero, ocean, vodonosnik ali drugo vodno telo, s čimer se poslabša kakovost vode in ta postane strupena za ljudi in/ali okolje. Skoraj povsod po svetu sta ohranjanje in zaščita vode ključnega pomena, saj je voda vir življenja. Čiste pitne vode ne smemo jemati kot nekaj samoumevnega. V New Yorku imajo velika območja težave s pitno vodo – od svinca, ki prihaja iz starih cevi v večini mest v ZDA, do industrijskih odpadkov, ki so onesnažili pitno vodo v Hoosick Fallsu, Petersburgu in Benningtonu ali na Long Islandu. Ker industrija uporablja veliko spojin, za katere ne vemo, kako vplivajo na naše zdravje, je testiranje kakovosti pitne vode vse bolj težavno.

Onesnaževanje zemlje je degradacija zemeljskega površja zaradi človekovih dejavnosti in odpadkov. Pogosti primeri so erozija tal ali drastično spremenjeni podnebni vzorci, zlasti na področju kmetijstva. Od zemlje na vašem vrtu do gozdnih tal. Tla (poleg vode) se najpogosteje testirajo na onesnaženost. Nekateri ljudje testirajo zemljo na vrtovih in dvoriščih na vsebnost svinca, saj je ta nevarna snov prisotna na številnih mestih, tudi zaradi industrijske preteklosti (tovarne, ki so bile ob reki) na tem območju. Vendar svinec ni edini problem: problem so tudi gnojila, pesticidi, hlapne organske spojine, PFC, PFO ali kemikalije na osnovi klora, ki so se (in se še vedno uporabljajo) v industrijski proizvodnji in gospodinjstvu.

Smeti so še ena oblika **onesnaževanja tal**. Papir, pločevinke, stekleni kozarci, plastični izdelki ter odsluženi avtomobili in aparati so nemarno odloženi po vsem svetu. Odpadki rastlinam in drugim proizvajalcem v prehranjevalni mreži otežujejo ustvarjanje hranil. Živali lahko umrejo, če pomotoma pojedo plastiko.
Odpadki pogosto vsebujejo nevarna onesnaževala, kot so olja, kemikalije in črnilo. Ta onesnaževala se lahko izločajo v tla ter škodujejo rastlinam, živalim in ljudem.

[41] https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/pollution/

Razumevanje onesnaževanja v lokalnem okolju

Za razumevanje onesnaževanja in grožnje, ki jo predstavlja v lokalnem okolju, si moramo ogledati nekaj globalnih dejstev, ki lahko vplivajo na onesnaževanje v naši skupnosti. Ta dejstva vas bodo morda presenetila:

- **Onesnaževanje je ena največjih globalnih groženj**. Onesnaževanje s strupenimi snovmi je kljub velikemu številu prizadetih ljudi globalni problem, za katerega se namenja premalo sredstev. Strupene snovi z onesnaženih območij prizadenejo več kot 200 milijonov ljudi po vsem svetu, vsako leto pa se jih zastrupi več deset tisoč.

- **Onesnaževanje je glavni vzrok smrti v državah z nizkimi in srednjimi dohodki** (kot so Indija, Afganistan ali države iz Južne Amerike). Od 9 milijonov ljudi, ki so leta 2012 po vsem svetu umrli zaradi onesnaženja, jih je 8,7 milijona umrlo v državah z nizkimi in srednjimi dohodki. To so zastrupljeni revni. Onesnaževanje je tihi morilec milijonov ljudi v revnih državah.

- **Onesnaževanje terja več žrtev kot nekatere najnevarnejše bolezni**. Zaradi onesnaževanja je umrlo dve tretjini več ljudi kot zaradi malarije (625 000 smrti), HIV/AIDS (1,5 milijona smrti) in tuberkuloze (930 000 smrti).

- **Otroci so še posebej ranljivi**. Čeprav otroci, mlajši od šestih let, predstavljajo le 20 % svetovnega prebivalstva, pade več kot 40 % svetovnega bremena bolezni prav na njih. Toksično onesnaženje ima večji vpliv na njihova drobna telesa, ovira njihov razvoj in povzroča škodo, ki je lahko trajna. Otroci se lahko zastrupijo že s tem, da bosonogi tečejo po svojih domovih ali vaseh.

Kjub temu obstaja luč na koncu tunela:

- **Onesnaževanje je globalni problem, ki ga je mogoče obvladati za časa našega življenja**. V večjem delu razvitega sveta so z različnimi pobudami že odpravili smrtno nevarno onesnaževanje. Tehnologija in znanje za čiščenje strupov že obstajata.

- **Globalno zavezništvo za zdravje in onesnaževanje (GAHP) je prva tovrstna mednarodna koalicija, ki se ukvarja z grožnjo onesnaževanja s strupenimi odpadki na svetovni ravni**. Program GAHP je ustvaril eno največjih svetovnih platform za usklajevanje virov in začetek prizadevanj za boj proti onesnaževanjus strupi. Vsaka država z nizkimi ali srednjimi dohodki se lahko obrne na program GAHP za pomoč pri vprašanjih onesnaževanja.

- **Večina zdajšnjih mednarodnih programov ureja proizvodnjo in uporabo izbranih toksinov ter čezmejno gibanje odpadkov, ne pa blaženja ali sanacije obstoječega onesnaženja**. Gre za globalno težavo, ki se šele pojavlja na mednarodnem radarju. Pure Earth je vodilna organizacija, dejavna na področju čiščenja strupov, na svetovni ravni, tudi v Evropi: https://www.youtube.com/watch?v=kHst_v_kuRk.

Več o najbolj onesnaženih državah v Evropi si preberite tukaj:
https://www.greenmatch.co.uk/blog/2018/11/mapped-europes-most-and-least-polluted-countries

[42] https://www.pureearth.org/blog/pollution-15-facts-that-might-surprise-you/

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI

Kaj lahko vi ali vaša skupina storite za zmanjšanje onesnaževanja v vaši skupnosti?

Korak 1: KAKO ZAČETI: Informirajte se o onesnaževanju

Preden začnete ukrepati proti vzrokom ali posledicam onesnaževanja, naj vaša skupina razpravlja o tem, na kakšen način so tri glavne vrste onesnaževanja prisotne v vaši državi in kaj je bilo storjenega za zmanjšanje njihovega vpliva. V tem razdelku je predlaganih več načinov, kako lahko vi ali vaša skupina izvedete tovrstno raziskavo, odvisno pač od vašega obstoječega znanja, prednostnih nalog in sredstev, ki jih imate na voljo. Naj vas navdihneta Melati Wijsen in Isabel Wijsen, indonezijski podnebni aktivistki. Sestri sta znani po svojih prizadevanjih za zmanjšanje porabe plastike na Baliju: https://www.youtube.com/watch?v=bDYZyAn4XYk.

Izberite vrsto onesnaženja, ki jo želite obravnavati, in zberite več informacij (uporabite prilogo, internet, priročnike, intervjuje s starejšimi v skupnosti ali lokalnimi strokovnjaki).

Izpostavite probleme, ki ste jih v vaši skupnosti odkrili v sodelovanju z mladimi.

Naštejte tveganja, s katerimi se sooča vaša skupnosti, še posebej tista, ki so povezana z onesnaževanjem.

Izdelajte shemo skupnosti (prednosti in slabosti – nadenite si »očala onesnaževalca« in narišite zemljevid z opisom morebitnih vplivov; pomislite na stvari, kot so promet, odpadki, plastika itd., ki so glavni razlogi za onesnaževanje).

Ne pozabite – V **Prilogi 1** si preberite **dejstva o onesnaževanju zraka** – osnovni uvod v onesnaženost zraka. Te informacije lahko uporabite za odgovarjanje na vprašanja mladih, če se odločite za delo na področju onesnaženosti zraka. Upoštevajte, da se informacije o onesnaženosti zraka nenehno posodabljajo, zato je za posodobljena dejstva poleg tega dodatka treba poiskati tudi strokovne vire.

Korak 2: OPREDELITEV problema in njegova povezava s trenutnim delom

Zdaj ko veste več o vplivih onesnaževanja na vašo skupnost, poskusite **opredeliti problem**, s katerim bi se radi ukvarjali. Sestavite seznam možnih ukrepov, s katerimi bi se lahko ukvarjali vi in vaša skupina. Če je le mogoče, vključite vse vrste ljudi z različnimi spretnostmi in znanjem iz vaše skupnosti. Lahko tudi naštejete vsa vprašanja in nato glasujete.

Čas je za nadaljnjo preiskavo. **V čem je težava? Zakaj je to težava? Na koga vpliva?**

Spoznajte obstoječe projekte v vaši skupnosti. Ključnega pomena je vedeti, kaj je skupnost že storila in kaj počne za reševanje problema, da bodo vaši ukrepi ali ukrepi vaše skupine usklajeni s skupnostjo in pridobili njeno podporo. **Kdo kaj že počne? Kakšne so vaše sposobnosti? Kako se lahko ujemajo z obravnavano težavo? Kako lahko sodelujete pri tem, kar se že dogaja?**

Uporabite **Prilogo 2** – razmislite o težavi. Določite le eno temo. Skupina je morda že v koraku 1 opredelila izziv, ki je po njenem mnenju najpomembnejši za skupnost. Če ni, potem jo prosite, naj se spomni nekaj ključnih vprašanj, ki so se pojavila v razpravah, nato pa z glasovanjem odločite, s katerim problemom bi se radi ukvarjali. Pri sprejemanju odločitve mora skupina razmisliti tudi o tem, v kolikšni meri lahko po njihovem mnenju prispeva k spremembam.

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Korak 3: NAČRTOVANJE UKREPANJA

Ko vaša skupina ugotovi in razišče problem, lahko začnete načrtovati dejavnost. Uspešen akcijski načrt je tisti, ki ga mladi razvijejo, izvajajo in si ga »lastijo« v sodelovanju z vami in drugimi odraslimi v skupnosti.

Aktivirajte svojo družino, prijatelje ali vaš razred

S prijatelji, razredom ali lokalno skupnostjo se morate pogovarjati o globalnem vplivu onesnaževanja s pomočjo vprašanj, ki jih najbolj zadevajo. Onesnaženost zraka je lahko velika težava v mestih, podeželske skupnosti pa morda bolj skrbijo gnojila, smeti v naravi ali mikroplastika v vodi. Ali imate doma izdelke, ki vsebujejo mikroplastiko? Jih lahko zamenjate?

Korak 4: ZAČNITE SPREMINJATI SVET

Ko ste vi ali vaša skupina opredelili cilje, načrtovali strategijo ter pridobili potrebne vire in podporo skupnosti, je naslednji korak izvedba projekta.

Povabite prijatelje k sodelovanju na Svetovnem dnevu čiščenja!!!

Tukaj so načini, kako lahko vi in vaša mladinska organizacija sodelujete na Svetovnem dnevu čiščenja: https://www.worldcleanupday.org/get-involved/.

V Prilogi 3 lahko najdete še več primerov tega, kako lahko ukrepate in prispevate k spremembam.

Korak 5: ŠIRJENJE INFORMACIJ

Dobra komunikacija je pomemben del uspešnega projekta. Ozaveščanje o onesnaževanju prek medijev je lahko pomembno dejanje že samo po sebi, poleg tega pa vam lahko pomaga pridobiti podporo javnosti za vaš projekt. Morda boste želeli v akcijo vključiti člane lokalne skupnosti, jih seznaniti s tem, kaj se dogaja, ali zagotoviti financiranje projekta. Prav tako lahko spodbudite posameznike, druge skupine in skupnosti, da sledijo vašemu zgledu. Komunikacijski kanali so zelo pomembni za to, da se naši glasovi slišijo.

Kako boste posredovali sporočila? Spoznajte **Terrific Teens** in morda boste dobili navdih za iskanje rešitev za lokalne akcije proti onesnaževanju.

https://www.greenpeace.org/usa/stories/meet-terrific-teens-pollution-solutions/

Več o tem si preberite v poglavju o zagovorništvu.

Korak 6: OCENITE USPEŠNOST AKCIJE:

Razmišljanje o uspešnosti akcije lahko omogoči učinkovitejše akcije v prihodnosti. Vrednotenje ali ocenjevanje prednosti in slabosti akcije/projekta se lahko naredi po zaključku. Če delate na daljšem projektu, je pomembno, da med izvajanjem dejavnosti spremljate napredek, saj lahko tako sproti vključujete ideje za izboljšave. Že na začetku si postavite jasne cilje in jih uporabite za ugotavljanje uspešnosti procesa, na koncu projekta pa jih ocenite. Ocenite lahko tudi učinek ali spremembo v zvezi s problemom, sodelovanje, slišanost, izzive in pridobljene izkušnje za naslednji projekt.

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Priloga 1 - Osnovni uvod v onesnaževanje zraka[43]

Priloga vsebuje osnovni uvod v onesnaževanje zraka. Informacije lahko uporabite za začetek oblikovanja zagovorniških ukrepov, ki jih želite začeti vi ali vaša skupina, ali pa jih uporabite za navdihovanje drugih mladih. Ne pozabite, da se informacije o onesnaževanju nenehno posodabljajo, zato je za posodobljena dejstva poleg tega informativnega lista treba poiskati tudi strokovne vire.

1. Zakaj je zrak okoli mene pomemben?

Zrak je neviden, vendar je povsod okoli nas! Zrak je mešanica plinov, večinoma kisika in dušika, ki jih rastline, živali in ljudje potrebujejo za preživetje.

2. Kako pride do onesnaženja zraka?

Do onesnaženja zraka pride, ko se v zrak sproščajo škodljive snovi (onesnaževala) – v naših domovih ali zunaj njih. To lahko poškoduje naše telo in celo poveča možnosti za nastanek nekaterih bolezni. Zrak je lahko onesnažen iz naravnih virov, kot so gozdni požari, prah in izbruhi vulkanov. Vendar pa onesnaževanje povzročajo predvsem naša dejanja, npr. elektrarne, ki kurijo fosilna goriva (premog, nafta, zemeljski plin), gnojila in živalski odpadki v kmetijstvu, peči na drva, vožnja z avtomobili, letenje z letali in drugo...

3. 1. 8 milijard ljudi, mlajših od 15 let, diha onesnažen zrak, ki ogroža njihovo zdravje in razvoj.

Naša dejanja ne prispevajo le k podnebnim spremembam, temveč neposredno vplivajo tudi na naše zdravje.
Onesnaževala v zraku lahko vstopijo v naša pljuča in krvni sistem, kar povečuje tveganje za bolezni srca, dihal in pljučnega raka.
Dolgotrajna izpostavljenost onesnaženemu zraku lahko spremeni strukturo naših možganov in zmanjša našo sposobnost spremljanja pouka v šoli in osredotočenosti med izpiti.

4. Ker je zrak neviden, je onesnaženost zraka težko opaziti.

Tukaj so še ostali znaki, ki jih lahko opazite:

- suhost/draženje oči, glavobol, utrujenost, alergije ali težko dihanje;
- ali so v vaši soseski tovarne, avtomobili, tovornjaki ali elektrarne? Če je tako, potem ste verjetno izpostavljeni visoki stopnji onesnaženosti zraka.

Če živite z astmatikom, lahko pri njem opazite hujše astmatične napade, težko dihanje, bolečine v prsih, kašelj ali piskanje.

5. Ali ste vedeli, da onesnaženost zraka bolj prizadene otroke in mlade kot odrasle?

To je zato, ker dihate hitreje kot odrasli in vdihavate več onesnaževal. Tudi zato, ker se vaši možgani in telo še vedno razvijajo, zato vam lahko ta onesnaževala škodujejo, ko še rastete.
Z uresničitvijo ciljev **Pariškega sporazuma** bi lahko do leta 2050 samo z zmanjšanjem onesnaženosti zraka po vsem svetu rešili približno milijon življenj na leto!
To pomeni, da nas čaka še veliko dela, vendar je naše okolje in zdravje mogoče izboljšati.

6. Torej, kakšna je kakovost zraka okoli mene?

Indeks kakovosti zraka je orodje, ki nam lahko pove, kakšna je kakovost zraka okoli nas. Višji indeks pomeni večjo onesnaženost zraka.

[43] https://www.voicesofyouth.org/learning-module-2-air-pollution

7. Kako še lahko merimo onesnaženost zraka?

Drobni delci (PM2,5) so običajen način merjenja onesnaženosti zraka. Delci PM2,5 so tako majhni, da so veliki približno toliko kot ena tridesetina širine človeškega lasa. Da, tako majhna je.
Delcev PM2,5 ne moremo videti, vendar so zelo nevarni za naše zdravje.

8. Prihaja do pozitivnih sprememb.

Leta 2020 je začela delovati največja svetovna platforma za podatke o kakovosti zraka,[44] to bo naše voditelje prisililo k odgovornosti, nas pa spodbudilo k zavzemanju za boljše spremljanje kakovosti zraka.
Več držav kot kdaj koli prej spremlja onesnaženost zraka in sprejema ukrepe za njeno zmanjšanje. Zato prispevajte svoj delež in pazite na zrak!

Priloga 2 – Razmislite o problemu

Uporabite analizo stanja kot preprost način za preučitev problema. Za začetek lahko odgovorite na naslednja vprašanja:

Kako lahko zmanjšate onesnaževanje zraka?

Razmislite o tem, kako se prevažate. Ali se v šolo ali službo vozite s kolesom ali avtomobilom?

Kako vaša družina ogreva hišo?

Kako lahko zmanjšate onesnaževanje vode?

Razmislite, kako prispevate k onesnaževanju vode in kaj lahko storite v zvezi s tem.[45]

Kako vaša družina ravna s čistili in strupenimi kemikalijami? Poskusite se izogniti nakupu izdelkov, ki vsebujejo obstojne in nevarne kemikalije. Danes podjetja prodajajo nestrupena čistila ter biološko razgradljiva čistila in pesticide.

Koliko plastike uporabljate? Porabo nekaterih je mogoče zmanjšati. Če kupite nekaj, česar ni mogoče reciklirati, na primer plastiko, je bolje, da ta predmet čim večkrat spet uporabite.

Kako lahko zmanjšate onesnaževanje tal?

Ugotovite, katero je najpomembnejše onesnaževalo v tleh in kaj lahko storite v zvezi z njim. Degradacija tal je zapleten problem, ki od vlad, institucij, skupnosti in posameznikov zahteva skupne ukrepe.

Ali kdaj razmišljate o uživanju trajnostnih živil, pravilnem recikliranju baterij ali izdelavi domačega komposta?

[44] https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/worlds-largest-platform-air-quality-data-launched-tenth-world-urban
[45] https://www.conserve-energy-future.com/25-simple-and-easy-ways-to-reduce-water-pollution-now.php#30_Simple_and_Easy_Ways_to_Reduce_Water_Pollution_Now

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Priloga 3 – Ukrepanje

Vsakodnevne izbire: tukaj je nekaj primerov ukrepov, ki pomagajo pri obnovi ali ohranjanju ekosistema, ki je bil degradiran, poškodovan ali uničen, ter ukrepov, ki zmanjšujejo porabo virov in emisij na enoto proizvodnje s tehnološkimi spremembami ter vedenjem potrošnikov pri nakupu, uporabi in odstranjevanju. Naslednji primeri so ukrepi, ki prav tako prispevajo k zmanjšanju ogljičnega odtisa in uporabe naravnih virov:

1. Očistite smeti na lokalnih plažah, v parkih ali na šolskih igriščih: navdih poiščite v projektu Plastični pirati – Gremo Evropa. Združimo moči v boju proti plastičnim odpadkom! https://www.plastic-pirates.eu/en
2. Pomagajte lokalnim ustjem rek, parkom ali drugim naravnim območjem pri sajenju ali obnavljanju zaščitne vegetacije ali dreves. Prav tako lahko podprete projekt Posadi drevo: https://www.worldlandtrust.org/appeals/plant-a-tree/.
3. Obnovite lokalni zeleni habitat: https://www.iucn.org/news/forests/201704/voices-future-involving-youth-restoration.
4. Začnite ali razširite program recikliranja doma ali v šoli in izmerite učinek sprememb: oglejte si, »kako začeti program recikliranja«: https://stlcityrecycles.com/community-programs/at-school/how-to-start-recycling-at-your-school/.
5. Spremljajte in varčujte z vodo ob morebitni suši ali zmanjšanju količine razpoložljive vode v prihodnosti. Tukaj najdete 20 načinov varčevanja z vodo doma: https://www.youtube.com/watch?v=SKFMgHkls8c.
6. Reciklirajte zavrženi material. Od odpadka do zaklada: https://www.youtube.com/watch?v=Jg_H6GhQ4jk.
7. Kompostirajte hrano ali odpadke z dvorišča: v tem videoposnetku boste spoznali najlažjo metodo za domačo pripravo komposta iz kuhinjskih odpadkov: https://www.youtube.com/watch?v=eFlhYS-_tpY.
8. Zmanjšajte količine odpadkov v jedilnici in izmerite vpliv na šolo ali lokalno skupnost: https://www.youtube.com/watch?v=qlp-KghZxfQ.
9. Raziščite in uporabite energetsko učinkovito strategijo ali alternativni vir energije v šoli in/ali doma: https://www.youtube.com/watch?v=eHZJ6ZPRe4g.
10. Navdihujte učence za bolj trajnostno življenje: https://www.youtube.comwatch?v=Ww43LKLdEYc.

Priloga 4 – Dodatni viri

Naslov vira:	**Onesnaževanje**
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	Več o onesnaževanju lahko izveste iz teh gradiv, ki jih je pripravil National Geographic.
Povezava do vira	https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/pollution/

Naslov vira:	Onesnaževanje
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	S temi videoposnetki se naučite več o tem, kako človekove dejavnosti negativno vplivajo na naš planet:
Povezava do vira	Onesnaževanja zraka: https://www.youtube.com/watch?v=e6rglsLy1Ys Onesnaževanje vode: https://www.youtube.com/watch?v=zBKGxuxFn1E Onesnaževanje tal: https://www.youtube.com/watch?v=WSP8cp__Lco

MODUL 7: BIOTSKA RAZNOVRSTNOST

Zakaj je en ekosistem močan, drugi pa ni odporen na spremembe? Odgovor je v veliki meri biotska raznovrstnost.

Slika 29: Vir - Helena Jankovičová/Pexels

Zakaj je biodiverziteta pomembna?

Milijonu rastlinskih in živalskih vrst grozi izumrtje. Težava je v tem, da smo ljudje brez biotske raznovrstnosti v težavah. Ampak, KAJ HUDIČA JE BIOTSKA RAZNOVRSTNOST? Oglejte si film in razmislite o tem, zakaj je biotska raznovrstnost tako pomembna za zdravje in odpornost nas in našega planeta.
https://www.youtube.com/watch?v=NjwtneQ9cd8

Slika 30: Vir - Conservation International/Youtube

Narava je naš dom, naša hrana, naše udobje, naša kultura, naše zdravje, naše zdravilo, naša varnost, naša rekreacija in naš navdih – je naš življenjski sistem.
Za zaščito biotske raznovrstnosti potrebujemo resnično preobrazbo – da bi človeštvo spremenilo svoje prednostne naloge, vrednote, vedenje in dejanja. Na novo iznajdimo naše sisteme, pravično in trajnostno. Če naj naša generacija upa na prihodnost, ki bo temeljila na miru in sožitju z naravo, zdaj vsi potrebujemo vaše vodstvo.[46]
Youth MANIFESTO #ForNature to #StopTheSame

V tem modulu vam želimo predstaviti temo biotske raznovrstnosti. Gre za globalno vprašanje, ki pa seveda ni brez vpliva na lokalni ravni. Razumevanje biotske raznovrstnosti vam bo pomagalo, da se boste kot posameznik ali skupina mladih odzvali na vpliv, ki ga ima izguba biotske raznovrstnosti na naše vsakdanje življenje. Izvedeli boste, kako lahko ta negativni razvoj zaustavite in obrnete v nasprotno smer.

[46] https://www.ourfuturewithnature.org/?fbclid=IwAR3rQEo7bhqmOmesDXxT-mmL1-tJW1U7LsJuiNdnvqqV81oM3Ve2dk-8ldE

Zato predstavljamo kratek uvod v dejstva o biotski raznovrstnosti in **orodja za dejavnosti** iz **Prilog 1–3**, ki prikazujejo, kako je mogoče v lokalni skupnosti organizirati skupne ukrepe za izboljšanje biotske raznovrstnosti. V tem gradivu boste našli tudi dodatne vire (Priloga 4).

Kaj morate vedeti o biotski raznovrstnosti?

Biotska raznovrstnost vključuje vse različne vrste živih organizmov na določenem območju. Biotska raznovrstnost vključuje rastline, živali, glive in druga živa bitja, od visokih sekvoj do drobnih enoceličnih alg, ki jih brez mikroskopa ni mogoče videti. Biotska raznovrstnost se lahko nanaša tudi na **raznovrstnost ekosistemov ali gensko raznovrstnost**. Območja z velikim številom endemičnih vrst imenujemo tudi **žarišča biotske raznovrstnosti**. Znanstveniki in skupnosti si močno prizadevajo za ohranjanje biotske raznovrstnosti v teh regijah.

Zdravi ekosistemi nam zagotavljajo številne osnovne dobrine, ki se nam zdijo samoumevne. Rastline pretvarjajo sončno energijo in jo dajejo na voljo drugim oblikam življenja. Bakterije in drugi živi organizmi razgrajujejo organske snovi v hranila, ki rastlinam zagotavljajo zdravo prst za rast. Opraševalci so bistveni pri razmnoževanju rastlin, kar zagotavlja pridelavo hrane. Rastline in oceani so glavni porabniki ogljika.

Biotska raznovrstnost nam skratka zagotavlja čist zrak, svežo vodo, kakovostno zemljo in opraševanje pridelkov. Pomaga nam v boju proti podnebnim spremembam in pri prilagajanju nanje ter pri zmanjševanju vpliva naravnih nesreč.

Ker živi organizmi delujejo v dinamičnih ekosistemih, ima lahko izginotje ene vrste daljnosežen vpliv na prehranjevalno verigo. Nemogoče je natančno vedeti, kakšne bi bile posledice množičnega izumiranja za ljudi, vemo pa, da nam raznovrstnost narave za zdaj omogoča uspešen razvoj.

Ključna dejstva[47]

Biotska raznovrstnost zagotavlja številne dobrine in storitve, ki so bistvene za življenje na Zemlji. Upravljanje naravnih virov lahko določi osnovno zdravstveno stanje skupnosti. Upravljanje okolja lahko prispeva k varnemu preživetju in izboljša odpornost skupnosti. Izguba teh virov lahko povzroči pogoje za obolevnost ali umrljivost.

Biotska raznovrstnost nudi podporo človekovim in družbenim potrebam, vključno z zanesljivo preskrbo s hrano in prehrano, energijo, razvojem zdravil in farmacevtskih izdelkov ter sladko vodo, ki skupaj podpirajo dobro zdravje. Podpira tudi gospodarske priložnosti in prostočasne dejavnosti, ki prispevajo k splošnemu dobremu počutju.

Sprememba rabe tal, onesnaževanje, slaba kakovost vode, kemično in odpadno onesnaženje, podnebne spremembe in drugi vzroki degradacije ekosistemov prispevajo k izgubi biotske raznovrstnosti in lahko znatno ogrozijo zdravje ljudi.

Na zdravje in dobro počutje ljudi vplivata zdravje lokalnih rastlinskih in živalskih skupnosti ter celovitost lokalnih ekosistemov, ki jih tvorijo.

Nalezljive bolezni povzročijo več kot milijardo okužb na leto, zaradi katerih vsako leto na svetu umre več milijonov ljudi. Približno dve tretjini znanih človeških nalezljivih bolezni se prenaša tudi z/na živali, v zadnjem času pa se pojavljajo predvsem bolezni, povezane s prostoživečimi živalmi

[47] https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/biodiversity-and-health

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Razumevanje biodiverzitete v lokalnem okolju[48]

Biotska raznovrstnost ni le tisto, kar vidimo in najdemo globoko v gozdu, oceanu ali koralnem grebenu. Biotska raznovrstnost vključuje veliko različnih vrst, ki domujejo v naših vaseh, mestih ali naseljih. Se pravi, v vaši bližini, na vrtovih, v potokih, lokalnih grmovjih in celo na šolskih površinah. Kratka raziskava o živih bitjih, ki jih najdemo v lokalnem okolju, je dober način za začetek razumevanja biotske raznovrstnosti. Poudarek na lokalno prisotnih rastlinah in živalih je lahko pomemben, saj omogoča učenje, spoštovanje in ukrepanje glede lokalnega okolja.

Kje naj iščem? Kaj lahko najdem?

Namig 1: Dobro bi bilo, da začnete iskati biotsko raznovrstnost v različnih habitatih v svoji okolici. Habitati so lahko trava, razpadajoče listje, zemlja pod kupom kamenja, gnijoče deblo, pod lubjem dreves, ribnik z vodo ali zaplata cvetočih rastlin.
Namig 2: Razmišljajte v malem. Številne živali so lahko majhne, na primer žuželke, pajki, stonoge in celo raki. Pazite na različne vrste muh, čebel, os, hroščev in metuljev, ki morda iščejo cvetje.
Namig 3: Umažite si roke! Številne živali (plenilci) se čez dan skrivajo, da bi se izognile pozornosti živali, ki bi jih želele pojesti. Če previdno obrnete kamenje, jih boste našli veliko. Ne pozabite na lišaje in glive ter imejte na umu, da rastline zagotavljajo hrano in zavetje živalim. Iz spoštovanja do živali vrnite stvari tako, kot ste jih našli.
Namig 4: Ne pozabite na rastline, saj so pomemben del biotske raznovrstnosti. So različnih oblik in velikosti.
Ne pozabite – BioBlitz prireditve so lahko še kako uporabne in prijetne.

[48] https://livelearn.org/assets/media/docs/reVirs/Discovering_Biodiversity.pdf

ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI

Kaj lahko vi ali vaša skupina storite za preprečitev izgube biodiverzitete?

Pri ohranjanju biotske raznovrstnosti lahko sodelujete tako, da izboljšate svoje znanje o okoljskih vprašanjih, se ozavestite o posledicah izgube biotske raznovrstnosti ter podprete vladne politike in ukrepe, ki ohranjajo naše dragocene ekosisteme. Postanete lahko zgled skrbnika okolja, tako da pomagate pri obnovi ogroženih vrst in preprečite, da bi ogroženost doletela še kake druge vrste. Namen teh orodij je razvijanje vrednot, stališč in spretnosti, ki bodo vam ali vaši skupini pomagale pri ukrepanju za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Pri ukrepih bo morda treba vključiti skupino, ki bo sodelovala s člani lokalne skupnosti. Skupino morate spodbujati k izbiri življenjskega sloga, ki lahko pozitivno vpliva na okolje.

Korak 1: KAKO ZAČETI: Pozanimajte se o biotski raznovrstnosti

Pred ukrepanjem je pomembno, da vaša skupina poglobi svoje znanje o biotski raznovrstnosti in se pogovori o tem, kakšna vrsta izgube biotske raznovrstnosti je prisotna v vaši državi in lokalni skupnosti ter kaj je bilo že storjenega za blaženje izgube. V tem poglavju je predlaganih več načinov, kako lahko vi ali vaša skupina izvedete to raziskavo, odvisno od vašega znanja, prednostnih nalog in sredstev, ki jih imate na voljo.

Izberite vrsto ohranjanja biotske raznovrstnosti, h kateri želite pristopiti, in zberite več informacij (uporabite prilogo, internet, priročnike, intervjuje s starejšimi v skupnosti ali lokalnimi strokovnjaki).

Opozorite na težave, ki ste jih odkrili skupaj z drugimi v vaši skupnosti.

Naštejte vse nevarnosti, s katerimi se sooča vaša skupnost in ki so povezane z biotsko raznovrstnostjo.

Preglejte skupnost (prednosti in slabosti – nadenite si »očala biotske raznovrstnosti« in opišite morebitne vplive; pomislite, kateri so glavni razlogi za izgubo biotske raznovrstnosti v vaši skupnosti).

Kartiranje biotske raznovrstnosti – naučite se izdelati svoj zemljevid biotske raznovrstnosti.

Ne pozabite – več o biodiverziteti najdete v **Prilogi 1** – osnovni uvod v biotsko raznovrstnost. V **Prilogi 1** se lahko naučite izdelave zemljevida biotske raznovrstnosti. Te informacije lahko uporabite za odgovore na vprašanja. Ne pozabite, da se informacije o biotski raznovrstnosti nenehno posodabljajo, zato je za najnovejša dognanja poleg tega dodatka treba poiskati tudi strokovne vire.

Korak 2: OPREDELITEV problema in njegova povezava s trenutnim delom

Zdaj ko veste več o biotski raznovrstnosti v svoji skupnosti, poskusite opredeliti problem, s katerim bi se radi ukvarjali. Sestavite seznam možnih težav, s katerimi bi se lahko ukvarjali vi in vaša skupina. Če je le mogoče, vključite vse vrste ljudi z različnimi spretnostmi in znanjem iz skupnosti. Lahko tudi naštejete vsa vprašanja in nato glasujete.

Čas je za nadaljnjo preiskavo. **V čem je težava? Zakaj je to težava? Na koga problem vpliva? Poiščite obstoječe projekte v svoji skupnosti**. Ključnega pomena je vedeti, kaj je skupnost že storila in kaj počne za reševanje problema, da bodo vaši ukrepi ali ukrepi vaše skupine usklajeni s skupnostjo in bodo hitreje pridobili njeno podporo. **Kdo kaj že počne? Kakšne so vaše sposobnosti? Kako se lahko ujemajo z obravnavano težavo? Kako lahko sodelujete pri tem, kar se že dogaja?**

Za pripravo tega koraka uporabite **Prilogo 2 – razmislite o problemu** Določite eno samo težavo. Skupina je morda že v koraku 1 opredelila izziv, ki je po njihovem mnenju najpomembnejši za njihovo skupnost. Analizirajte, kateri so najboljši načini za povečanje biotske raznovrstnosti v vaši mestni krajini.

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Korak 3: NAČRTOVANJE UKREPANJA

Ko vaša skupina identificira in razišče problem, lahko začnete načrtovati dejavnost.[49] Uspešen akcijski načrt je tisti, ki ga mladi razvijejo, izvajajo in si ga lastijo v sodelovanju z vami in drugimi odraslimi v skupnosti. **Aktivirajte svojo družino, prijatelje ali razred**. Zelo pomembno je, da se s prijatelji, razredom ali lokalno skupnostjo pogovarjate o globalnem vplivu izgube biotske raznovrstnosti.

KORAK 4: ZAČNITE SPREMINJATI SVET

Ko ste vi ali vaša skupina opredelili cilje, načrtovali strategijo ter pridobili potrebne vire in podporo skupnosti za izvedbo projekta, je naslednji korak izvedba.
Povabite svoje prijatelje k sodelovanju v projektu Counting Species through Citizen Science ali povabite svojo skupino k sodelovanju v Global Youth Biodiversity Network (GYBN), kjer boste izvedeli več o tem, kako lahko prispevate k spremembam: https://www.facebook.com/thegybn/.

Čeprav se zdi zaščita deževnih gozdov zahtevna naloga, lahko za spodbujanje in ohranjanje lokalne biotske raznovrstnosti veliko storite tudi doma.

- Podprite lokalne kmetije.
- Rešite čebele!
- Sadite lokalno cvetje, sadje in zelenjavo.
- Spoštujte lokalne habitate.
- Zavedajte se izvora težav, ki povzročajo izgubo biodiverzitete

V **Prilogi 3** lahko najdete informacije o tem, kako lahko organizirate projekt štetja vrst **Counting Species through Citizen Science.**

Korak 5: ŠIRJENJE INFORMACIJ

Dobra komunikacija je pomemben del uspešnega projekta.[50] Ozaveščanje o onesnaževanju prek medijev je lahko pomembno dejanje že samo po sebi, poleg tega pa vam lahko pomaga pridobiti podporo javnosti za vaš projekt. Morda boste želeli v akcijo vključiti člane lokalne skupnosti, jih seznaniti s tem, kaj se dogaja, ali zagotoviti financiranje projekta. Prav tako lahko spodbudite posameznike, druge skupine in skupnosti, da sledijo vašemu zgledu. Komunikacijski kanali so zelo pomembni za to, da se naši glasovi slišijo.

Korak 6: OCENITE USPEŠNOST AKCIJE

Razmišljanje o uspešnosti akcije lahko omogoči učinkovitejše akcije v prihodnosti. Vrednotenje ali ocenjevanje prednosti in slabosti akcije/projekta se lahko izvede po zaključku. Če delate na daljšem projektu, je pomembno, da med izvajanjem dejavnosti spremljate napredek, saj lahko tako sproti vključujete ideje za izboljšave. Že na začetku si postavite jasne cilje in jih uporabite za ugotavljanje uspešnosti procesa, na koncu projekta pa jih ocenite. Ocenite lahko tudi učinek ali spremembo v zvezi s problemom, sodelovanje, slišanost, izzive in pridobljene izkušnje za naslednji projekt.

[49] *Več o tem najdete v poglavju o zagovorništvu*
[50] *Več o tem najdete v poglavju o zagovorništvu*

Priloga 1 - Osnovni uvod v biodiverziteto

Priloga vsebuje osnovni uvod v biotsko raznovrstnost. Informacije lahko na primer uporabite za začetek oblikovanja zagovorniških ukrepov, ki jih želite začeti vi ali vaša skupina, ali pa jih uporabite za navdihovanje drugih mladih za ukrepanje. Ne pozabite, da se informacije o biotski raznovrstnosti nenehno posodabljajo, zato je za posodobljene informacije poleg tega informativnega lista treba upoštevati tudi strokovne vire.

SPLOŠNO RAZUMEVANJE TEME

Zgodovinska perspektiva

Medsebojni odnosi med ljudmi in prostoživečimi živalmi, tako rastlinami kot živalmi, so lahko problematični. V številnih primerih in na vseh celinah se človeški odtis kaže v katastrofalnih spremembah in množičnih izumrtjih vrst. V zadnjih sto letih se je biotska raznovrstnost po vsem svetu močno zmanjšala. Številne vrste so izumrle. Izumiranje je naraven proces; nekatere vrste izumrejo, nove pa se razvijajo. Vendar so krčenje gozdov, intenzivno monokulturno kmetijstvo, urbanizacija, neposredno izkoriščanje, kot sta lov in prekomerni ribolov, podnebne spremembe, onesnaževanja in invazivne tuje vrste glavni razlogi za uničevanje naravnih habitatov in izgubo biotske raznovrstnosti. Višje temperature oceanov škodujejo občutljivim ekosistemom, kot so koralni grebeni. Na enem koralnem grebenu lahko živi 3000 vrst rib in drugih morskih bitij, kot so školjke in morske zvezde.

Izginjajo polja, gozdovi in mokrišča, kjer živijo divje rastline in živali. Zemljišča krčijo za sajenje poljščin ali gradnjo hiš in tovarn. Gozdove sekajo za les in drva. Med letoma 1990 in 2005 se je na primer v Hondurasu obseg gozdnih površin zmanjšal za 37 odstotkov. Honduras leži v osrčju Srednje Amerike in je obdan z visokimi tropskimi gorami. Zaradi podnebne raznovrstnosti so v Hondurasu deževni gozdovi, oblačni gozdovi, mangrove, savane, gorske verige z borovci in hrasti ter sistem mezoameriških pregradnih grebenov.
Z enako težavo se soočajo tudi evropske države. Pred kratkim je več kot 40 000 Evropejcev podpisalo peticijo EU proti požiganju gozdov in sežiganju hrane za pridobivanje energije. Evropska unija mora v svojih standardih za obnovljive vire energije in v sistemu trgovanja z emisijami kurjenje biomase prenehati obravnavati kot ogljično nevtralno[51].

Danes je na primer zaradi podnebnih sprememb, ki jih povzroča človek,[52] izguba biotske raznovrstnosti lahko še hujša kot v preteklosti. Kljub škodljivim vplivom ljudi na okolje in ekologijo pa je jasno, da v predindustrijskih, pogosto samooskrbnih družbah med ljudmi in naravo še vedno obstaja tesen dolgoročni odnos. Večina ekologije, ki jo danes cenimo, je dejansko prisotna zaradi neprekinjenosti tradicionalnih pristopov k upravljanju, ki so trajali več sto in včasih več tisoč let.

[51] https://www.dropbox.com/s/hdmmcnd0d1d2lq5/Scientist%20Letter%20to%20Biden%2C%20von%20der%20Leyen%2C%20Michel%2C%20Suga%20%26%20Moon%20%20Re.%20Forest%20Biomass%20%28February%2011%2C%202021%29.pdf?dl=0

[52] ***Več o podnebnih spremembah si preberite v Modulu 3***

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Ker se življenjski prostori krčijo, nudijo zatočišče vedno manj osebkom. Živali, ki preživijo, imajo manj razmnoževalnih partnerjev, zato se genetska raznovrstnost manjša.
Biotski raznovrstnosti lahko škodujejo tudi vnesene nove vrste. Ko ljudje vnesejo vrste iz enega dela sveta v drugega, te pogosto nimajo naravnih plenilcev. Te tujerodne vrste dobro uspevajo v novem življenjskem okolju in pri tem pogosto uničujejo avtohtone vrste. Rjave drevesne kače so bile na primer v petdesetih letih prejšnjega stoletja po naključju prinesene na otok Guam v južnem Pacifiku. Ker rjave drevesne kače na Guamu nimajo plenilcev, so se hitro razmnožile. Zaradi kač, ki lovijo ptice, je izumrlo devet od enajstih avtohtonih gozdnih vrst ptic na otoku. V Evropi je v dobrem stanju le 23 % vrst in 16 % habitatov v skladu z direktivami EU o naravi.[53]
Evropska komisija je maja 2020 objavila strategijo EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030.[54] Ta strategija skupaj s strategijo EU »od kmetije do vilice« lahko **spremeni razmere na področjih narave, hrane in kmetijstva v EU**. Strategije predlagajo nov val bistvenih in že dolgo potrebnih ciljev na področjih, kot so zavarovana območja, obnova narave, ekološko kmetovanje in zmanjšanje uporabe kemikalij v kmetijstvu.

Globalni kontekst

Govorjenje o biotski raznovrstnosti v globalnem kontekstu pomeni razumevanje in merjenje različnih vrst biotske raznovrstnosti. Običajen način merjenja biotske raznovrstnosti je štetje skupnega števila vrst, ki živijo na določenem območju. Največjo biotsko raznovrstnost imajo tropska območja, kjer je vse leto toplo. V zmernih območjih s toplimi poletji in hladnimi zimami je biotska raznovrstnost manjša. Na območjih s hladnimi ali suhimi razmerami, kot so vrhovi gora in puščave, je teh razmer še manj.

Na splošno velja, da je biotska raznovrstnost tem večja, čim bliže je regija ekvatorju. V amazonskem deževnem gozdu v Južni Ameriki, ki je eno od biološko najbolj raznovrstnih območij na svetu, živi vsaj 40 000 različnih rastlinskih vrst. V kanadski provinci Quebec jih živi le približno 2800.

Tople vode zahodnega Pacifika in Indijskega oceana so po navadi najbolj raznovrstna morska okolja. Morska pokrajina Ptičja glava v Indoneziji je dom več kot 1200 vrst rib in 600 vrst koral. Številne korale gradijo koralne grebene, ki so dom stotinam drugih vrst, od drobnih morskih alg do velikih morskih psov.

V nekaterih krajih na svetu je veliko endemičnih vrst – vrst, ki obstajajo samo v tem kraju. V floristični regiji Cape v Južni Afriki živi približno 6200 rastlinskih vrst, ki jih ne najdemo nikjer drugje na svetu. Območja z velikim številom endemičnih vrst imenujemo žarišča biotske raznovrstnosti. Znanstveniki in skupnosti si še posebej prizadevajo za ohranjanje biotske raznovrstnosti v teh regijah.

Biotska raznovrstnost se lahko nanaša tudi na raznovrstnost ekosistemov – skupnosti živih bitij in njihovega okolja. Ekosistemi so puščave, travniki in deževni gozdovi. Na afriški celini so tropski deževni gozdovi, visokogorje in suhe puščave. Ima visoko stopnjo biotske raznovrstnosti. Na Antarktiki, ki jo skoraj v celoti prekriva ledeni pokrov, je biotska raznovrstnost majhna.

Drug način merjenja biotske raznovrstnosti je genetska raznovrstnost. Geni so osnovne enote bioloških informacij, ki se prenašajo med razmnoževanjem živih bitij. Nekatere vrste imajo tudi do 400 000 genov. (Človek ima približno 25 000 genov, riž pa več kot 56 000.) Nekateri od teh genov so enaki za vse posameznike znotraj vrste, zaradi njih je marjetica marjetica, pes pa pes. Vendar se nekateri geni znotraj vrste razlikujejo. Zaradi te genetske variacije so nekateri psi pudlji, drugi pa pitbuli. Zato imajo nekateri ljudje rjave oči, nekateri pa modre.
Zaradi večje genetske raznovrstnosti vrst so lahko rastline in živali bolj odporne proti boleznim. Genetska raznovrstnost omogoča vrstam tudi boljše prilagajanje na spreminjajoče se okolje.

[53] https://www.wwf.eu/what_we_do/biodiversity/
[54] https://www.wwf.eu/what_we_do/biodiversity/?uNewsID=363733

Razumevanje biotske raznovrstnosti na lokalni ravni
Biotska raznovrstnost je za ljudi pomembna na več načinov. Rastline na primer pomagajo ljudem z oddajanjem kisika. Zagotavljajo tudi hrano, senco, gradbeni material, zdravila ter vlakna za oblačila in papir. Koreninski sistem rastlin pomaga preprečevati poplave. Rastline, glive in živali, kot so črvi, skrbijo za rodovitnost tal in čistočo vode. Z zmanjševanjem biotske raznovrstnosti ti sistemi propadajo. Zdrava biotska raznovrstnost zagotavlja vrsto naravnih storitev.

1. Ekosistemske storitve, kot so:
Varovanje vodnih virov: voda je potrebna za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Brez zadostnih količin vode se zaradi pritiska na vrste povečuje globalna izguba biotske raznovrstnosti. Biotska raznovrstnost podpira kroženje vode in hranil v tleh in s tem rastline, vključno z vsemi pridelki za prehrano. Ti procesi skupaj nadzorujejo erozijo tal in uravnavajo kakovost vode.

Nastanek in zaščita prsti: zaščita prsti z ohranjanjem biotske raznovrstnosti lahko ohranja njeno proizvodno sposobnost, preprečuje zemeljske plazove, varuje obale in rečne bregove ter preprečuje degradacijo koralnih grebenov in obalnega ribolova zaradi zamuljevanja. Drevesa in druga vegetacija prav tako pomagajo pri nastajanju prsti.

Skladiščenje in recikliranje hranil: ekosistemi opravljajo pomembno funkcijo recikliranja hranil. Ta hranila vključujejo elemente iz ozračja in tiste, ki jih najdemo v tleh in so potrebni za ohranjanje življenja.

Razgradnja in absorpcija onesnaževanja: ekosistemi in ekološki procesi imajo pomembno vlogo pri razgradnji in absorpciji onesnaženj, ki jih povzročajo ljudje in njihove dejavnosti. To so odpadki, kot so npr. odplake, smeti in razlita nafta. V te procese razgradnje in asimilacije so vključene vse sestavine ekosistemov, od bakterij do višjih oblik življenja.

Prispevek k podnebni stabilnosti: upravljanje biotske raznovrstnosti lahko pomaga ublažiti posledice podnebnih sprememb s sekvestriranjem ogljika in povečanjem ukrepov za energetsko učinkovitost.

Vzdrževanje ekosistemov: biotska raznovrstnost povečuje produktivnost ekosistemov, v katerih ima vsaka vrsta, ne glede na to, kako majhna je, pomembno vlogo.

Okrevanje po nepredvidljivih dogodkih: ohranjanje zdravih ekosistemov izboljšuje možnosti za okrevanje rastlinskih in živalskih populacij po nepredvidljivih naravnih katastrofalnih dogodkih, kot so požari, poplave in cikloni, ter po nesrečah, ki jih povzroči človek.

2. Biološki viri, kot so:
Hrana: Biotska raznovrstnost je bistvenega pomena za hrano in kmetijstvo. Zagotavlja številne pomembne ekosistemske storitve, kot so ustvarjanje in ohranjanje zdrave prsti, opraševanje rastlin, zatiranje škodljivcev in zagotavljanje habitatov za prostoživeče živali, vključno z ribami in drugimi vrstami, ki so ključne za proizvodnjo hrane in preživetje v kmetijstvu.

Viri medicine in farmacevtska zdravila: iskanje zdravil v naravi ni nič novega, to počnemo že več deset tisoč let. Narava je in bo vedno pomemben vir uporabnih spojin in navdiha. Zaradi nenehnega zmanjševanja biotske raznovrstnosti se spreminjajo funkcije ekosistemov ter njihova sposobnost zagotavljanja dobrin in storitev za zdravje in blaginjo ljudi. Po nekaterih ocenah naš planet na področju odkrivanja zdravil vsaki dve leti izgubi vsaj eno pomembno zdravilo.[55]

[55] https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5735771/

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Lesni proizvodi: proizvodnja lesa in ohranjanje biotske raznovrstnosti sta tekmeca. Ker so gozdovi glavni naravni ekosistemi v Evropi, je pomembno vedeti, v kolikšni meri upravljanje gozdne krajine zagotavlja funkcionalno zeleno infrastrukturo.

Okrasne rastline: imajo širok razpon uporabe. V estetski funkciji ustvarijo privlačno bivalno **okolje**.

Reja in rezervati: nekateri habitati varujejo ključne življenjske faze ali elemente populacij prostoživečih živali, ki se zunaj teh habitatov množično in donosno lovijo. Na Hrvaškem je na primer obstoj rezervatov ključnega pomena za veliko biotsko raznovrstnost na otoku Cresu in prispeva k ohranjanju grivarjev.

Prihodnji viri: nihče ne pozna natančnega števila vseh živečih vrst. Znanstveniki so našteli 1,7 milijona živih organizmov, vendar je skupno število živečih na planetu ocenjeno na nekje od 5 do 30 milijonov. Mikroorganizmi so pomembni pri proizvodnji širokega spektra agrokemikalij, beljakovin za živalsko krmo, encimov in biopolimerov. Raznovrstnost genov, vrst in ekosistemov.

3. Družbene dobrobiti, kot so:

Raziskave, izobraževanje in monitoring: naravna območja so odlični laboratoriji za uporabo bioloških virov, ohranjanje genetske baze pridobljenih bioloških virov in sanacijo degradiranih ekosistemov.

Rekreacija, turizem in kulturne vrednote: biotska raznovrstnost igra pomembno vlogo pri različnih vrstah rekreacije in turizma. Ves turizem, tudi v mestnih središčih, je odvisen od naravnih virov, ki zagotavljajo hrano, čisto vodo in druge ekosistemske storitve, ki so navsezadnje odvisne od biotske raznovrstnosti.

To je precej storitev, ki so nam na voljo brezplačno! Stroški zamenjave (če bi bila ta mogoča) bi bili zelo visoki.

KARTIRANJE BIODIVERZITETE – NAUČITE SE IZDELATI LASTEN ZEMLJEVID

Izberite in kartirajte območje. Nato vadite iskanje smeri, določanje merila ter prepoznavanje naravnih in človeških značilnosti. Za izdelavo zemljevida lahko uporabite Google Maps: https://www.google.com/maps/about/mymaps/

Lahko pa narišete preprost zemljevid.
Kako to storiti?

Predstavljajte si naslednji scenarij: nad vašim mestom letijo ptice. Zrejo na zemljo in iščejo hrano, vodo ter varno mesto za gnezdo. Njihovo preživetje je odvisno od naravnih virov. Za razumevanje in kartiranje biotske raznovrstnosti je treba za izdelavo zemljevidov uporabiti pogled s ptičje perspektive. Tako delajo znanstveniki, ki preučujejo biotsko raznovrstnost. Na zemljevidih znanstveniki označijo lokacije naravnih virov in vrst, ki živijo v bližini.

Ustvarite model zemljevida.
Izberite območje, ki ga želite kartirati (to lahko storite sami ali s skupino). Če potrebujete več informacij, se za pomoč obrnite na lokalne strokovnjake.

- Razmislite o prostoru ali območju, ki ga kartirate
  Vprašanja: *Je majhen ali velik? Je to mestna četrt, dežela ali celina?*
- Določite merilo kartiranja. Zemljevidi manjših območij vsebujejo več podrobnosti kot zemljevidi večjih območij.
- Preverite smer (sever, jug, vzhod, zahod) z napravo GPS ali kompasom. Na zemljevid dodajte severno puščico ali rožo vetrov.
- Dodajte podrobnosti, kot so značilnosti zemlje in vode, rastlinje, znaki živali in znaki človekovega vpliva

Primer: Michéle v svojem priročniku po korakih prikazuje, kako narisati zemljevid biotske raznovrstnosti/habitata na lastnem vrtu. Tako lahko zabeležite, kje so različne vrtne vrste. Zemljevid vam lahko pomaga pri načrtovanju izboljšav za povečanje biotske raznovrstnosti vašega vrta ali skupnosti.

https://www.youtube.com/watch?v=9kkwadM-MY0

Slika 31: Vir - Andrew Neil/Pexels

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Priloga 2 – Razmislite o problemu

Uporabite analizo stanja kot preprost način za preučitev problema. Analizirajte, kateri od naslednjih načinov so najprimernejši za povečanje biotske raznovrstnosti v vaši urbani krajini:

1. Zagotavite koridorje za prostoživeče živali in povezave med zelenimi površinami
Za biotsko raznovrstnost v mestih je zelo pomembno, da se prostoživečim živalim omogoči potovanje in iskanje novih virov hrane, vode in partnerjev. V Angliji je na primer živa meja že več sto let del estetike angleških vrtov. Grmičevje predstavlja fizično oviro za večje živali in ljudi, malim živalim pa omogoča prehajanje od vrta do vrta pod živo mejo, po njenih koreninah ali po njej. V zadnjem času pa se je zaradi vse večje priljubljenosti neprehodnih ograj na mejah vrtov populacija ježev v Angliji drastično zmanjšala.

2. Uporabljajte ekološke metode vzdrževanja in zmanjšajte obseg trate
Biotsko raznovrstnost v mestih lahko podpremo z izogibanjem kemičnim gnojilom in pesticidom. Čebele so lahko občutljive na organske in kemične pesticide. Poleg tega pokošena trata ne zagotavlja hrane ali zavetja večini prostoživečih živali, celo do ravni bakterij, če se na njej obilno uporabljajo pesticidi.

3. Uporabite paleto avtohtonih rastlin in jih ustrezno posadite
Lokacije mest niso naključne; prostori so bili izbrani za prihodnjo urbanizacijo iz istega razloga, zaradi katerega so jih najprej naselile številne rastline in živali; bližina oceana, ustij rek, večjih rek in zemljišč z dovolj hranilnimi snovmi za raznovrstno rastlinstvo. Zaradi te predhodne povezanosti s kopnim se iste vrste zdaj lažje ohranjajo, dolgo po tem, ko sta bila ustje poglobljeno in reka poravnana. Če so kosti avtohtonega ekosistema še vedno zakopane pod betonom, je ta sistem lažje spet oživiti (vsekakor pa je spremenjen). Na splošno je sajenje avtohtonih rastlin najboljši način za podporo prostoživečim živalim v njihovem naravnem habitatu, saj so ptice in žuželke že navajene nanje. Izbira rastlin, primernih za določeno lokacijo, je povezana z osnovami dobre zasnove zasaditve. Vendar sajenje izključno avtohtonih rastlin ne bo v celoti povečalo biotske raznovrstnosti. Pomembno je vedeti, koliko in kakšne vrste je mogoče vzdrževati, pa tudi, kako koristna je posamezna rastlina za ekosistem.

4. Izkoristite obstoječe zelene povezave
Vključitev obstoječega gozda, mokrišč in celo ribnikov za zadrževanje vode na lokaciji ali bližnjem prostoru, ki verjetno že podpira divje živali, je odlično izhodišče za odkrivanje, kakšno raznovrstnost je treba načrtovati. Projektna skupina za park v francoskem Lyonu[56] je storila prav to z vključitvijo obstoječega gozda v južno stran načrta, tako da se gozd nadaljuje v park. Vključili so tudi travnik in del parka namenili vrtu za opraševalce. Novi park Clos Layat je bil pozabljen kraj vse do takrat, ko se je mestna uprava odločila, da trem soseskam 7. in 8. okrožja v Vénissieuxu zagotovi odprt prostor, ki ga je tamkajšnjim skupnostim primanjkovalo. Strateško odločitev, da »naravo postavijo v središče soseske«, so voditelji mesta sprejeli kljub nepremičninskemu pritisku na tem območju in je zelo pomembna za strukturo javnega prostora v Lyonu. Park se s svojimi 3 hektari pridružuje okoliškim športnim površinam, ki skupaj obsegajo 10 hektarov in dopolnjujejo zeleni pas Lyona.

5. Bodite pozorni na tujerodne plenilce
Samo hišne mačke so odgovorne za 1,4 do 3,7 milijarde smrtnih primerov ptic pevk na leto.
Pri načrtovanju v stanovanjskih soseskah ne upoštevajte le težav, s katerimi se soočajo lokalne prostoživeče živali z vidika habitata in dostopnosti hrane, temveč tudi verjetnost, da bodo postale hrana za tujerodne plenilce. Biotska raznovrstnost v mestih vključuje veliko več kot le podgane in golobe; lahko se odločimo, koliko bodo naši mestni prostori naklonjeni različnim vrstam življenja, namesto da godrnjaje sprejemamo le najbolj prilagodljive vrste

[56] https://land8.com/how-clos-layat-park-is-bringing-biodiversity-back-to-the-city/

Priloga 3 – Ukrepanje

Štetje vrst
Z aplikacijo BioBliz preštejte vrste v svoji lokalni skupnosti.

BioBlitz je dogodek, ki se osredotoča na iskanje in določanje čim večjega števila vrst na določenem območju v kratkem časovnem obdobju. Na BioBlitzu znanstveniki, družine, učenci, učitelji in drugi člani skupnosti sodelujejo, da bi dobili pregled nad biotsko raznovrstnostjo območja. Ti dogodki se lahko zgodijo praktično kjerkoli, v mestih, na podeželju ali v predmestjih, na območjih velikosti dvorišča ali velikosti države.

Tehnologije pametnih telefonov in aplikacije, kot je iNaturalist, omogočajo enostavno zbiranje fotografij in bioloških informacij o živih bitjih v okviru projekta BioBlitz. Visokokakovostni podatki, naloženi v aplikacijo iNaturalist, postanejo del Globalne informacijske baze biotske raznovrstnosti, odprtokodne podatkovne zbirke, ki jo uporabljajo znanstveniki in oblikovalci politik po vsem svetu.

Naredi sam BioBlitz

BioBlitz je enostaven, če veste, kaj potrebujete in kje začeti!
BioBlitz je popis vrst, ki vključuje opazovanje, beleženje in dokumentiranje živih bitij v kratkem časovnem obdobju.

Želite narediti BioBlitz? Želite vedeti, kako, kaj potrebujete in kje začeti?
Video vodnik vam bo pomagal načrtovati BioBlitz na šolskem dvorišču, v lokalnem parku ali celo na parkirišču:
https://www.nationalgeographic.org/media/do-it-yourself-bioblitz/

Pridobite pomoč pri načrtovanju BioBlitza s tem delovnim listom: https://media.nationalgeographic.org/assets/file/2019_BioBlitz_Guide_-_Planning_Worksheet.pdf

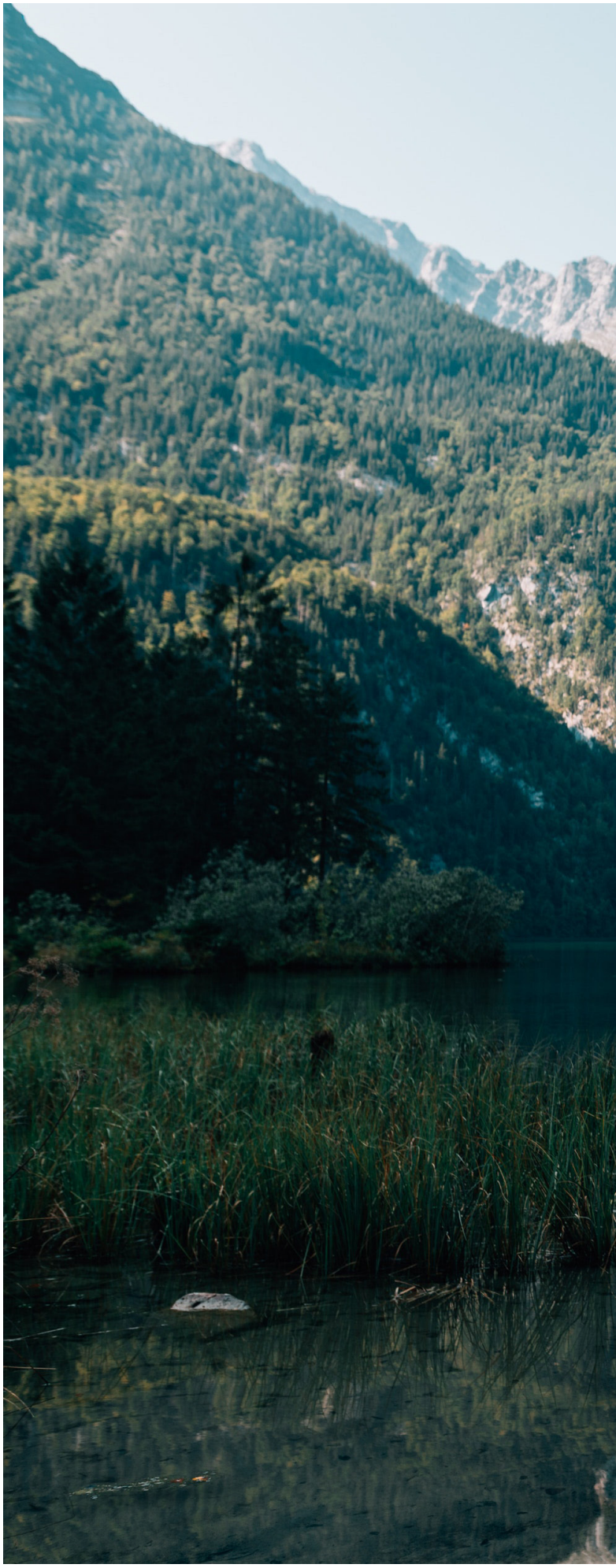

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

MODUL 8: OKOLJSKA ETIKA

O odnosu med družbo in okoljem se v zadnjih desetletjih razpravlja po vsem svetu. Visoka poraba izčrpava vire planeta, ki so nastajali milijone let. Okoljski problemi so prisotni že dolgo, vse od industrijske revolucije v Evropi in Severni Ameriki, ki je močno obremenenila planet. Okoljski problemi so se še poslabšali zaradi nebrzdane rasti prebivalstva in njegove želje po življenju v industrijskem in tehnološkem svetu. Največja problema današnjega planeta sta razumevanje in reševanje odnosa med človekom in Zemljo, saj bomo le tako lahko živeli v harmoniji in ravnovesju s planetom.

Slika 32: Vir - Enviro S Mijag/Pexels

Sofinancira program
Evropske unije
Erasmus+

Kaj je okoljska etika?

Okoljska etika si prizadeva spodbujati okoljsko ozaveščenost ter izboljšati kakovost življenja posameznikov in skupnosti. Odnos med etiko in trajnostjo vključuje skrb za prihodnje generacije, saj ne želimo poslabšati življenjskih pogojev tistim, ki bodo prišli za nami. Trajnostni razvoj je treba obravnavati kot prednostno nalogo.

Poleg tega je okoljska etika danes nedvomno zelo pomembna. Večja okoljska ozaveščenost jasno izpostavlja posledice človekovega delovanja v naravi in kaže, kako katastrofalne so lahko te posledice, če ni prisoten ustrezen etični čut.
Okoljska etika je povezana z okoljsko zavestjo. Zato bi morali razmisliti: kaj povzroča naše vsakodnevno ravnanje v lokalnem ekosistemu? Kakšen vpliv ima lahko odlaganje gospodinjskih odpadkov v reko na tam živeče živalstvo in vodne živali?

Biti okoljsko ozaveščen pomeni, da se zavedamo okolja v celoti in smo seznanjeni s posledicami, ki jih imajo lahko določena vsakodnevna dejanja nanj. Zavedamo se, da je preživetje ekosistema odvisno od skupnih prizadevanj. Poleg tega je za okoljsko ozaveščenost treba nenehno iskati najnovejše informacije. Bistveno je namreč, da ste obveščeni o tem, katera stališča, izdelki in navade so ekološko neoporečni. Tako boste vedeli, katera prevozna sredstva manj onesnažujejo okolje, kako izvajati selektivno zbiranje, se odločiti za biološko razgradljivo embalažo itd.

Odnosi med človekom in okoljem

V najpreprostejšem okoljskem jeziku poznamo vsaj tri širše perspektive, ki opredeljujejo človekovo razumevanje odnosa med človekom in okoljem: antropocentrično, biocentrično in ekocentrično miselnost.

Antropocentrična miselnost

Antropocentrizem je svetovni nazor, ki meni, da je človek najpomembnejše bitje na svetu. Po njem je ohranjanje Zemlje pomembno le zato, ker ohranja človeško družbo. Narava obstaja le za dobrobit človeka, človek pa naj bi bil nad vsemi naravnimi organizmi. Zaradi antropocentričnega načina razmišljanja se zdi, da se večina ljudi ne zaveda zaskrbljenosti, ki se zdaj izraža v zvezi z okoljem in podnebnimi spremembami. Mnogi ljudje niso storili veliko, da bi spremenili svoj življenjski slog, čeprav se zavedajo okoljske krize.

Biocentrična miselnost

Pri biocentrični miselnosti gre za to, da ljudje priznavajo soodvisnost in spodbujanje enakosti med ljudmi in nečloveškimi bitji. Življenje drevesa je na primer enako pomembno kot življenje človeka. To je v nasprotju z antropocentričnim pogledom, v katerem imajo življenja ljudi največjo vrednost.

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Ekocentrična miselnost

Pri ekocentrični miselnosti ljudje verjamejo v pomen ekosistema. Pri odločanju o ravnanju z okoljem pripisujejo enak pomen živim in neživim sestavinam ekosistemov.

Zato imata biocentrična in ekocentrična miselnost veliko skupnega. Obe uporabljajo ljudje, ki skrbijo za okolje in njegovo dobrobit. Obe teoriji pripisujeta velik pomen življenju vseh bitij in ohranitev življenja postavljata nad človekovo moč in finančno bogastvo. V vročih okoljskih razpravah je težko najti skupni jezik, vendar si je treba zapomniti, da imajo ljudje z različnimi filozofskimi prepričanji pogosto podobne cilje.

Na koncu morate razmisliti, katera etična miselnost vodi vas. Ali so vaše odločitve pravilne? Priznavanje pomena in soodvisnosti okolja in nas je koristno za vse; ohranjanje okolja ne pomeni dolgoročne izgube za nikogar.

ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI

Da bi lažje razmislili o svojem ravnanju glede okolja, ki vas obdaja, smo pripravili osebno okoljsko anketo, s katero vam želimo pomagati ugotoviti, s katerimi osebnimi ukrepi lahko izboljšate kakovost okolja v svoji skupnosti. V spodnji preglednici so navedena koristna in škodljiva ravnanja za okolje. Odgovarjajte čim bolj po resnici. Veliko sreče!

	Da	Ne
1. Ko vidim smeti, ki jih je nekdo drug odvrgel na tla, jih po navadi pustim pri miru, saj jih nisem odvrgel jaz.		
2. Materiale, ki jih je mogoče reciklirati, kot so aluminijaste pločevinke in plastične steklenice za pijačo, ločujem od navadnih odpadkov.		
3. Včasih odvržem smeti kar na tla.		
4. Ali kupujete izdelke, ki so bili narejeni brez krutosti do živali?		
5. Bi se oglasili, če bi videli nekoga kruto ravnati z živaljo?		
6. Rož v naselju ne nabiram, saj želim, da v njihovi lepoti uživajo tudi ostali.		

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Ko končate z anketo, odgovorite na naslednja vprašanja.

1. Katere dejavnosti so dobre za okolje? Katere so slabe? Zakaj?
2. Se vam ob pogledu na seznam zdi, da bi morali katere stvari početi pogosteje ali pa s katerimi prenehati?
   Kaj vam preprečuje, da bi te ukrepe lažje izvedli?
3. Kaj mislite, kaj od tega ljudje najpogosteje počnejo? In česa ne?

Po izpolnitvi ankete o osebnem okolju je čas, da se s prijatelji zberete za naslednjo nalogo. Ta naloga se imenuje Kaj bi storili vi? in temelji na resnični zgodbi. Srečno!

Predstavljajte si, da živite v bližini gozdnatega območja, kjer radi opazujete divje živali in uživate v senci številnih visokih dreves. Nekega dne ugotovite, da nameravajo sosedje posekati vsa drevesa. Lepo jih prosite, naj ne posekajo dreves, da bodo še naprej nudila senco in bivališče različnim vrstam živali. Oni pa se samo zasmejijo in rečejo ne.

Kaj bi vi storili v takšni situaciji?

O Vnovič jih rosim, naj območje ohranijo za divje živali itd.
O Preselim se drugam.
O Posekana drevesa nadomestim z novimi sadikami.
O Izkoristim priložnost za izobraževanje in jim pojasnim pomen dreves v okolju.
O Nič ne bi storil.
O Nekaj drugega. (Če ste izbrali ta odgovor, ga pojasnite.)

Vprašanja za razpravo:
1. Ali je sekanje dreves problem v vaši skupnosti? Če je, na kakšen način?
2. Kako sekanje dreves vpliva na vaše osebno okolje?
3. Kakšne težave povzročajo posekana drevesa drugim članom (tudi živalim) vaše skupnosti?
4. Kaj lahko vi ali drugi člani vaše skupnosti storite glede tega?

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Priloga 1: Dodatni viri

Samostojno učenje #1

Naslov vira:	MOOC (množični odprti spletni tečaj) okoljske humanistike – 10 Kaj je antropocentrizem?
Uvod:	Videoposnetek razlaga razliko med antropocentrizmom in ekocentrizmom na podlagi resničnega primera, ki se je zgodil v Avstraliji v okviru kampanje Sea Shepperd.
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	Videoposnetek ponuja vpogled v vrednote in dojemanje družbe ter v to, kako oblikujejo okoljske rezultate.
Povezava do vira	https://www.youtube.com/watch?v=uvgPh4leo8A

Samostojno učenje #2

Naslov vira:	Zakaj ljudje tako slabo razmišljamo o podnebnih spremembah?
Introduction to the reVir:	V tem videoposnetku je pojasnjeno, da največja težava v boju proti podnebnim spremembam ni tehnologija, temveč človeška psihologija.
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	V tem videoposnetku naravovarstvenik M. Sanjayan pojasnjuje, da moramo spremeniti način, kako govorimo o podnebnih spremembah.
Povezava do vira	https://www.youtube.com/watch?v=DkZ7BJQupVA&t=12s

IV. PRILOGA

MODUL A: MEDNARODNI DOGODKI O VAROVANJU OKOLJA

Današnji svet in vsakodnevna dogajanja kažejo, da moramo bolj kot kdaj koli prej skrbeti za svoje okolje. Lajšamo si življenje, uporabljamo več tehnologije, hitrejši prevoz, se gibljemo brez omejitev, tako hitro in zelo dejavno življenje pa močno ogroža naše okolje. V ta namen so bile ustanovljene nekatere mednarodne organizacije in pobude. Varovanje okolja je ključnega pomena za zmanjšanje uničevanja ekosistemov in potencialno človeškega življenja. Mednarodni dogodki obravnavajo številna svetovna okoljska vprašanja, kot so onesnaženost zraka, globalno segrevanje, smog, kisli dež, gozdni požari in druga.

Kateri so najpomembnejši svetovni okoljski dogodki in zakaj so tako pomembni?

Svetovni dogodki, pravila in zakonodaja odražajo dejansko in trenutno dogajanje v svetu. Vzpostavljeni so zaradi posebnih dogajanj, ki so se pojavila v človeških življenjih. Dogodki, pravila in zakoni so tu zato, da urejajo, določajo in postavljajo cilje za uspešno izvajanje teh dejavnosti ali zagotavljanje boljšega življenjskega standarda.

Eden najpomembnejših dogodkov danes so cilji trajnostnega razvoja, ki so jih uvedli Združeni narodi. Natančneje, Generalna skupščina Združenih narodov je leta 2015 določila zbirko 17 globalnih ciljev za doseganje boljše in trajnostne prihodnosti za vse. Te naj bi bile dosežene do leta 2030. Za zaščito okoljskih vprašanj so določeni posebni cilji, in sicer: čista voda in sanitarije (CTR 6), dostopna in čista energija (CTR 7), industrija, inovacije, infrastruktura (CTR 10), trajnostna mesta in skupnosti (CTR 12), odgovorna potrošnja in proizvodnja (CTR 13), podnebni ukrepi (CTR 14), življenje pod vodo (CTR 15), življenje na kopnem (CTR 16) in partnerstvo za cilje.[57]

Drugi dogodki v zvezi z varstvom okolja so prireditve in festivali, katerih cilj je spodbuditi okoljske ukrepe in pozitivne priložnosti za mreženje.[58] Nekateri najpomembnejši so:

Svetovni dan recikliranja – *18. marec*
Dan voda – *22. marec*
Dan Zemlje – *22. april*
Dan okolja – *5. junij*
Svetovni dan tal – *5. december*

[57] ***Več o ciljih trajnostnega razvoja v Prilogi 1***
[58] ***Preberite več o nekaterih pomembnih akterjih na področju varstva okolja v Prilogi 2***

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Kaj lahko storite v svoji mladinski skupini, razredu ali celo vi, da bi izboljšali razumevanje zgodovinskih resnic o varstvu okolja?

KORAK 1: KAKO ZAČETI: POZANIMAJTE SE O MEDNARODNIH DOGODKIH

Preden začnete ukrepati v zvezi z določenim mednarodnim dogodkom ali ciljem trajnostnega razvoja, je pomembno, da vi in/ali vaša skupina bolje razumete namen CTR in njegov predviden vpliv na vašo lokalno skupnost. V tem poglavju je navedenih nekaj načinov, ki jih lahko izvedete vi in/ali vaša skupina, da bi dosegli ta rezultat, in sicer z uporabo raziskav, obstoječega znanja, prednostnih nalog in razpoložljivih virov.

Zberite informacije o CTR (uporabite Prilogo 1, internet, akademske članke, spletno stran ZN itd.).
Opozorite na probleme, ki se pojavljajo v vaši lokalni skupnosti in jih izpostavljajo cilji trajnostnega razvoja (uporabite ustrezne lokalne vire).
Navedite ustrezne ukrepe, ki že potekajo v zvezi s to zadevo (iščite na internetu, v lokalnih časopisih, na spletnih straneh, navežite stik z ustreznimi organizacijami, ustanovami).
Mapirajte skupnost (ob upoštevanju vseh zbranih informacij, izpostavite prednosti in slabosti).

Primer: Trajnostna mesta in soseske.

KORAK 2: OPREDELITEV PROBLEMA IN NJEGOVA POVEZAVA S TRENUTNIM DELOM

Zdaj ko ste ugotovili, kako se mednarodni dogodki/cilji trajnostnega razvoja nanašajo na vašo lokalno skupnost, poskusite opredeliti vsaj en izziv, s katerim bi se radi ukvarjali. Ustvarite seznam možnih ukrepov, ki bi jih bilo dobro izvesti. Ne pozabite vključiti otroke, strokovnjake, ustanove, šole itd. v vaši skupnosti. Če dvomite, kdo bi določen CTR uporabil za določen izziv, se posvetujte s svojo ekipo/skupino/profesorjem ali strokovnjakom in začnite raziskovati naprej. **Kakšen je izziv? Zakaj je to izziv? Kako se že spopadate s tem izzivom? Kako lahko sodelujete pri tem, kar se že dogaja glede te tematike?**

Poiščite obstoječe projekte v svoji skupnosti. Ključnega pomena je vedeti, kaj je skupnost že storila in kaj počne za reševanje problema, da bodo vaši ukrepi ali ukrepi vaše skupine usklajeni s skupnostjo in bodo hitreje pridobili njeno podporo. **Kdo kaj že počne? Kakšne so vaše sposobnosti? Kako se lahko ujemajo z obravnavano težavo? Kako lahko sodelujete pri tem, kar se že dogaja?**

Primer: mesto je največji porabnik energije ter največji proizvajalec odpadkov in emisij ogljika.

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

KORAK 3: NAČRTOVANJE UKREPANJA

Ko vaša skupina identificira in razišče problem, lahko začnete načrtovati dejavnost. Uspešen akcijski načrt je tisti, ki ga mladi razvijejo, izvajajo in si ga »lastijo« v sodelovanju z vami in drugimi odraslimi v skupnosti.

Vprašajte se naslednje:

- opredelite svoje DEJAVNOSTI.
- ZAKAJ je ta ukrep pomemben za reševanje izbranega problema?
- KAJ želite doseči? (določite zelo natančne cilje)
- KDO predstavlja vaše ciljno občinstvo?
- KJE je najboljši kraj za ukrepanje? (v šoli, v nevladni organizaciji, na lokalni ulici, v parku, v določenih podjetjih, v občinski dvorani, v kulturni ustanovi itd.)
- KDAJ boste izvedli akcijo in KOLIKO časa bo trajala?
- KAKŠNE spretnosti, znanje in vire potrebujete? IDENTIFICIRAJTE ključne dejavnike, ki bodo zagotovili uspešnost vašega ukrepanja!
- KDO lahko izvede in ukrepa? (vi, vaša skupina, šolski razred itd.; določite možne akterje)
- Ali lahko svojo AKCIJO povežete s kakšno že obstoječo pobudo, ki še vedno poteka ali ki je že končana?
- KAKO boste pridobili dodatna znanja in/ali vire, če trenutni ne zadostujejo za izpeljavo vaše akcije?

Primer ukrepa: krepitev moči ustreznih ustanov pri vlaganju v obnovljive vire energije, ravnanje z odpadki ter trajnostno in zeleno infrastrukturo.

Korak 4: UKREPANJE

Zdaj je nastopil čas za izvedbo načrtovane strategije za dosego ciljev.
Tukaj je nekaj primerov, kaj lahko storite.

- **Ozaveščanje ustreznih zainteresiranih strani (lahko so to občina, ustrezna zasebna podjetja, institucije, nevladne organizacije itd.) o morebitnih nevarnostih, ki jih predstavlja izbrani problem.**
- **Ustvarite manjše pobude za nagovor lokalnega prebivalstva o izbranem problemu (če želite doseči ljudi v lokalni skupnosti, stopite v stik z lokalnimi nevladnimi organizacijami, šolami, mladinskimi centri, sindikati itd.).**
- **Zasledovanje ciljev z uporabo svojih spretnosti, znanja, virov, stikov, intervjujev, vse z namenom doseči spremembo (zagovorništvo).**

KORAK 5: ŠIRJENJE INFORMACIJ

Doseganje čim večjega števila domačinov je pomembno tako za ozaveščanje o ukrepih kot tudi za pridobivanje potencialnih članov, da se pridružijo vaši akciji.
Zato uporabite družbene medije, lokalne medije, mrežo ustreznih lokalnih zainteresiranih strani, uporabiti besede, fotografije itd.

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Priloga 1 - Cilji trajnostnega razvoja

V tej prilogi so predstavljeni cilji trajnostnega razvoja, ki se nanašajo na varstvo okolja: Čista voda in komunalna ureditev – *zagotavljanje razpoložljivosti in trajnostnega upravljanja vode in komunalne ureditve za vse*.
Trajnostno upravljanje vodnih virov ter dostop do varne vode in komunalne ureditve sta bistvenega pomena za sprostitev gospodarske rasti in produktivnosti ter predstavljata pomemben vzvod za obstoječe naložbe v zdravstvo in izobraževanje. Naravno okolje, npr. gozdovi, tla in mokrišča, prispeva k upravljanju in uravnavanju razpoložljivosti in kakovosti vode, krepitvi odpornosti povodij ter dopolnjuje naložbe v fizično infrastrukturo ter institucionalne in regulativne ureditve za dostop do vode, njeno uporabo in pripravljenost na neljube dogodke. Pomanjkanje vode ogroža varnost preskrbe s hrano in dohodke podeželskih kmetov, medtem ko izboljšanje upravljanja z vodo povečuje odpornost nacionalnih gospodarstev, kmetijskega in živilskega sektorja na spremenljive padavine ter omogoča zadovoljevanje potreb naraščajočega prebivalstva. Varstvo in obnova z vodo povezanih ekosistemov in njihove biotske raznovrstnosti lahko zagotovita očiščenje in primerni standard kakovosti vode.

Cenovno dostopna in čista energija – zagotovite dostop do cenovno dostopne, zanesljive, trajnostne in sodobne energije za vse
Pomanjkanje dostopa do oskrbe z energijo in sistemov za njeno pretvorbo ovira človeški in gospodarski razvoj. Okolje ponuja vrsto obnovljivih in neobnovljivih virov energije, npr. sončno, vetrno, vodno in geotermalno energijo, biogoriva, zemeljski plin, premog, nafto in uran. Povečana uporaba fosilnih goriv brez potrebnih ukrepov za zmanjšanje toplogrednih plinov bo vplivala na globalne podnebne spremembe. Energetska učinkovitost in večja uporaba obnovljivih virov energije prispevata k blažitvi podnebnih sprememb in zmanjševanju tveganja nesreč. Ohranjanje in varovanje ekosistemov omogoča uporabo in nadaljnji razvoj hidroenergetskih virov električne energije in bioenergije.

Dostojno delo in gospodarska rast – spodbujajte vzdržno, vključujočo in trajnostno gospodarsko rast, polno in produktivno zaposlenost ter dostojno delo za vse
Ohranjanje okolja je ključnega pomena za trajnostno gospodarsko rast. Naravno okolje ima pomembno vlogo pri podpiranju gospodarskih dejavnosti. Prispeva neposredno z zagotavljanjem virov in surovin, kot so voda, les in minerali, ki jih potrebujemo za proizvodnjo blaga in storitev, ter posredno s storitvami, ki jih zagotavljajo ekosistemi, vključno s sekvestracijo ogljika, čiščenjem vode, obvladovanjem poplavnih tveganj in kroženjem hranil.

Naravne nesreče neposredno vplivajo na gospodarske dejavnosti, kar povzroča zelo velike gospodarske izgube, zaradi katerih številna gospodinjstva živijo v revščini. Ohranjanje ekosistemov in blažitev podnebnih sprememb imata zato lahko zelo pozitiven vpliv na gospodarske in zaposlitvene sektorje posameznih držav.

Industrija, inovacije in infrastruktura – vzpostavite odporno infrastrukturo, spodbujajte vključujočo in trajnostno industrializacijo ter inovacije
Izgradnja novih, okolju prijaznejših infrastruktur, nadgradnja ali preoblikovanje obstoječih infrastrukturnih sistemov in izkoriščanje potenciala pametnih tehnologij lahko močno prispevajo k zmanjšanju vplivov na okolje in tveganj za nesreče ter povečanju odpornosti in učinkovitosti rabe naravnih virov.

Trajnostna mesta in skupnosti – poskrbite, da bodo mesta in naselja vključujoča, varna, odporna in trajnostna
Obstaja močna povezava med kakovostjo življenja v mestih in načinom, kako mesta izkoriščajo in upravljajo naravne vire, ki so jim na voljo. Do zdaj so se z urbanizacijo povečevali pritiski na okolje, saj je prišlo do povečanega povpraševanja po osnovnih storitvah, infrastrukturi, delovnih mestih, zemljiščih in cenovno dostopnih stanovanjih, zlasti pri skoraj milijardi revnih prebivalcev mest, ki živijo v neformalnih naseljih. Mesta so zaradi velike koncentracije ljudi, infrastrukture, stanovanj in gospodarskih dejavnosti še posebej ranljiva, kar se tiče podnebnih sprememb in naravnih nesreč. Krepitev odpornosti mest je ključnega pomena za preprečevanje človeških, socialnih in gospodarskih izgub, medtem ko je izboljšanje trajnosti urbanizacijskih procesov potrebno za zaščito okolja ter blažitev tveganja nesreč in podnebnih sprememb. Mesta, ki učinkovito izrabljajo vire, združujejo večjo produktivnost in inovacije z nižjimi stroški in manjšimi vplivi na okolje, hkrati pa potrošnikom zagotavljajo večjo izbiro in trajnostni življenjski slog.

Odgovorna potrošnja in proizvodnja – zagotavljajte trajnostne vzorce potrošnje in proizvodnje
Enega izmed največjih svetovnih izzivov predstavlja integracija okoljske trajnosti z gospodarsko rastjo in blaginjo – degradacija okolja se loči od gospodarske rasti in z manj se bo dalo narediti več. Za spodbujanje trajnostnih vzorcev potrošnje in proizvodnje ter prehod na bolj zeleno in socialno vključujoče svetovno gospodarstvo sta potrebna ločevanje virov in ločevanje vpliva. Zagotavljanje trajnostnih potrošniških in proizvodnih praks nujno pomeni spoštovanje biofizikalnih meja planeta in zmanjšanje zdajšnje svetovne stopnje potrošnje, da bo ta v skladu z biofizikalno zmogljivostjo za proizvodnjo ekosistemskih storitev in koristi.

Podnebni ukrepi – nujno ukrepajte v boju proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam
Podnebne spremembe povečujejo pogostost in intenzivnost ekstremnih vremenskih pojavov, kot so vročinski valovi, suše, poplave in tropski cikloni, zaostrujejo težave pri upravljanju voda, zmanjšujejo kmetijsko proizvodnjo in varnost preskrbe s hrano, povečujejo zdravstvena tveganja, uničujejo kritično infrastrukturo in prekinjajo zagotavljanje osnovnih storitev, kot so voda in sanitarne storitve, izobraževanje, energija in promet.

Življenje pod vodo – ohranite in poskrbite za trajnostno rabo oceanov, morij in morskih virov za trajnostni razvoj
Oceani pokrivajo več kot 70 odstotkov površine našega planeta in imajo ključno vlogo pri ohranjanju življenja na Zemlji. So najbolj raznovrsten in pomemben ekosistem, ki prispeva h globalnemu in regionalnemu kroženju elementov ter uravnava podnebje. Ocean zagotavlja naravne vire, vključno s hrano, materiali, snovmi in energijo.
Zavarovana morska območja prispevajo k zmanjševanju revščine, saj povečujejo ulov rib in posledično dohodek, ustvarjajo nova delovna mesta, izboljšujejo zdravje in krepijo položaj žensk. Vedno večja količina odpadkov v svetovnih morjih in oceanih ima velik in naraščajoč gospodarski vpliv.

Življenje na kopnem – zaščitite, obnovite in spodbujajte trajnostne rabe kopenskih ekosistemov, trajnostno upravljanje gozdov, boj proti dezertifikaciji, zaustavite degradacijo tal ter zaustavite izgubljanje biotske raznovrstnosti
Kopenski ekosistemi nam nudijo vrsto dobrin, surovin za gradnjo in energijo, hrano in vrsto ekosistemskih storitev, vključno z zajemanjem ogljika, ohranjanjem kakovosti tal, zagotavljanjem habitatov za biotsko raznovrstnost, ohranjanjem kakovosti vode ter uravnavanjem vodnega toka in nadzorom erozije, kar prispeva k zmanjševanju tveganja naravnih nesreč, kot so poplave in zemeljski plazovi, uravnavanju podnebja in ohranjanju produktivnosti kmetijskih sistemov. Ohranjanje teh ekosistemov predstavlja močno podporo prizadevanjem za blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje.

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Priloga 2 - Pomembni akterji na svetovni in regionalni ravni varstva okolja

Okoljevarstvenik (»zelenec«, »objemalec dreves«) je oseba, ki se ukvarja z varstvom okolja in/ali se zavzema zanj. Okoljevarstvenik je lahko zagovornik ciljev okoljskega gibanja – političnega in etičnega gibanja, ki si prizadeva izboljšati in zaščititi kakovost naravnega okolja s spremembami okolju škodljivih človekovih dejavnosti. Okoljevarstvenik se ukvarja s filozofijo okoljevarstva ali vanjo verjame.

- **Alexander von Humboldt** (prvi okoljevarstvenik – zgodnje 19. stoletje)
- **Rachel Carson** – Tiha jesen, 1962 (avtorica in morska biologinja) – V tej knjižni uspešnici, ki je sprožila sodobno okoljsko gibanje, je opozorila na škodljive učinke DDT-ja in drugih pesticidov.
- **Al Gore** – Neprijetna resnica, 2006 (politik, nekdanji podpredsednik ZDA) – Izobraževal je ljudi o globalnem segrevanju in spodbujal splošno ozaveščenost o človekovem prispevku k podnebnim spremembam.
- **Chico Mendes** (okoljevarstvenik in aktivist) – V osemdesetih letih 20. stoletja je skupaj z Marino Silvo vodil demonstracije za zaščito deževnega gozda. Boril se je za ohranitev amazonskega deževnega gozda ter se zavzemal za človekove pravice brazilskih kmetov in domorodnih ljudstev. 1988 ga je umoril neki rančer. Po njem se imenuje Inštitut Chica Mendesa za ohranjanje biotske raznovrstnosti (Instituto Chico Mendes de Conservação da Biodiversidade or ICMBio), ki je v pristojnosti brazilskega ministrstva za okolje.
- **Wangari Maathai** (politična in družbena aktivistka ter okoljevarstvenica) – Leta 1977 je Maathaijeva ustanovila gibanje Green Belt Movement, okoljsko nevladno organizacijo, ki se osredotoča na sajenje dreves, ohranjanje okolja in pravice žensk.
- **Vandana Shiva** (indijska znanstvenica, okoljska aktivistka, zagovornica prehranske neodvisnosti in antiglobalistična avtorica) – Ustanoviteljica raziskovalnega inštituta Navdanya, katerega cilj je zaščititi raznovrstnost in celovitost avtohtonih semen ter hkrati spodbujati poštene trgovinske prakse. Shiva je ena od vodij in članov upravnega odbora Mednarodnega foruma o globalizaciji.
- **Isatou Ceesay** (gambijska aktivistka in socialna podjetnica) – V Gambiji je ustanovila gibanje za recikliranje z imenom Ena plastična vrečka. V okviru tega gibanja je ženske v Gambiji izobraževala o recikliranju plastičnih odpadkov v izdelke, ki jih je bilo mogoče prodati in so jim prinašali dohodek.
- **Greta Thunberg** (švedska okoljska aktivistka) – Mednarodno je znana po tem, da je svetovne voditelje pozvala k takojšnjemu ukrepanju proti podnebnim spremembam. Thunbergova se je za aktivizem začela zavzemati tako, da je starše prepričala v spremembo njihovega življenjskega sloga. Tako so zmanjšali svoj ogljični odtis. (»Svet se prebuja in prihaja sprememba, pa če vam je to všeč ali ne.«) – Gibanje Petki za prihodnost.

Priloga 1 - Dodatni viri

Naslov vira:	Dan Zemlje
Uvod	Pobuda, ki vam pomaga izvedeti več o mednarodnem dnevu Zemlje.
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	Izvedeli boste več o dnevu Zemlje.
Povezava do vira	https://earthday.maps.arcgis.com/apps/opsdashboard/index.html#/8d15cc3da12d4338a109c7d64c97c02a, https://www.earthday.org/earth-day-2020/ https://www.bbc.com/future/article/20200420-earth-day-2020-how-an-environmental-movement-was-born

Naslov vira:	Pet okoljsko ozaveščenih dogodkov, ki jih morate imeti na svojem radarju
Uvod	Okoljski program ZN, Cilji trajnostnega razvoja na področju okolja
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	Dodatne informacije o okoljsko ozaveščenem dogodku.
Povezava do vira	https://www.unep.org/news-and-stories/story/five-environmentally-aware-events-have-your-radar

Naslov vira:	Mladi šampioni sveta
Uvod	Spoznajte pobude, ki dajejo priložnost mladim in jih spodbujajo v boju za rešitev našega sveta.
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	Izvedeli boste več o mladih šampionih planeta Zemlja.
Povezava do vira	https://www.unep.org/youngchampions/

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

ZGODOVINSKI OKVIR ZAGOVORNIŠTVA OKOLJA

Zagovorništvo okolja je lahko individualno ali kolektivno dejanje, ki temelji na družbenih, političnih ali osebnih filozofskih prepričanjih. Zaščita okolja in okoljskih pravic ima korenine daleč v zgodovini človeštva.
Kako, zakaj in kdaj se je vse skupaj začelo, bo razloženo v tem modulu. Vabimo vas, da se sprehodite skozi modul, da bi dobili širši vpogled v zgodovinske resnice o zagovorništvu okolja.

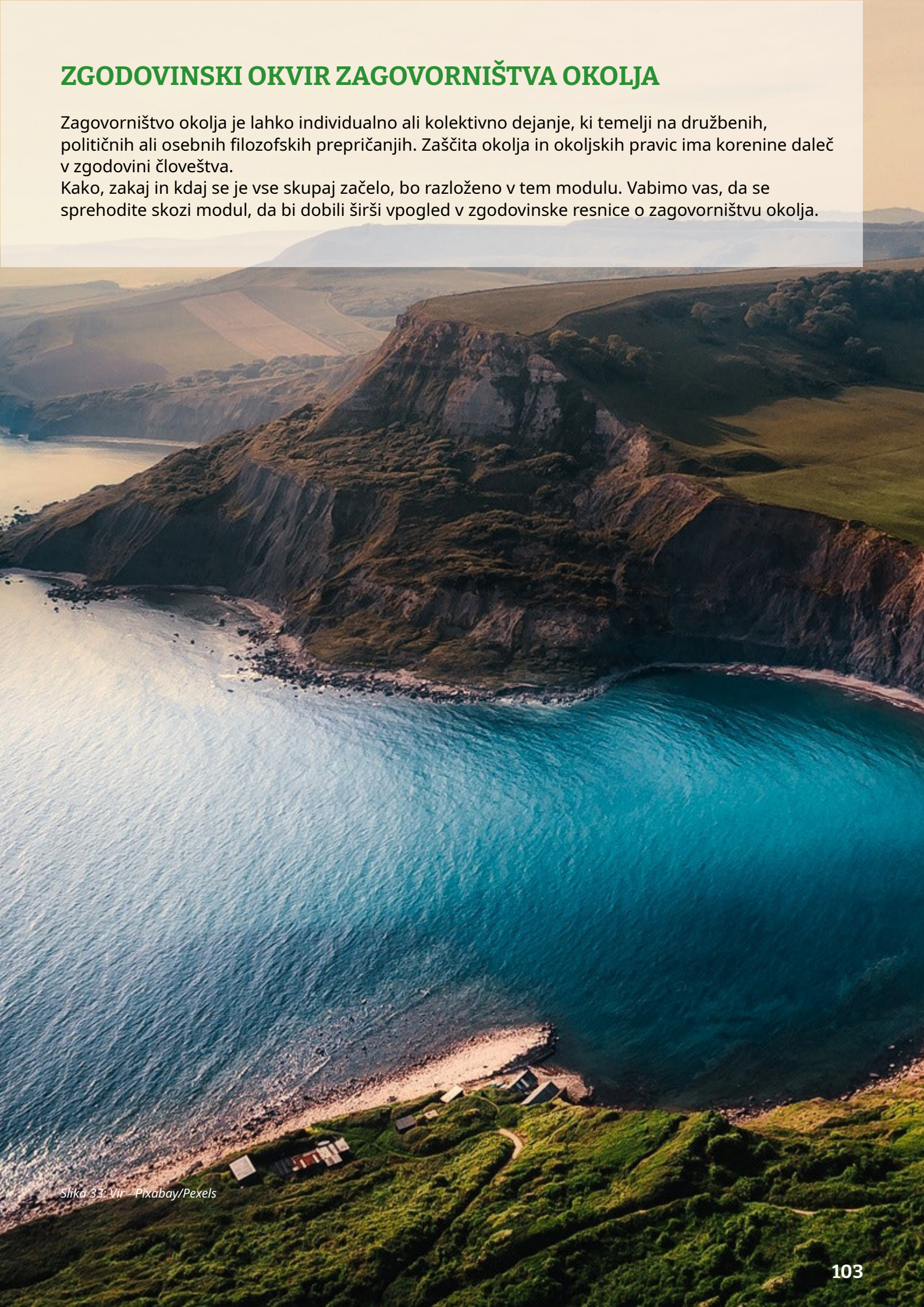

Slika 33: Vir - Pixabay/Pexels

Kako in kdaj se je začelo?

Vse se je začelo v 6. stoletju pred našim štetjem z naukom džainizma o simbiozi med vsemi živimi bitji in petimi elementi – zemljo, vodo, zrakom, ognjem in prostorom –, ki so danes osnova okoljskih znanosti.
V času industrijske revolucije so bili začetki okoljskega gibanja odziv na vse večjo **onesnaženost ozračja z dimom.**

V 19. stoletju so bili napisani **prvi zakoni in akti** za varstvo okolja (ptic ter švicarskih in sibirskih ledenikov). Prizadevanja za **reševanje divjih živali** so se začela v 20. stoletju. Leta 1970 je okoljsko gibanje kot poganjek protikulturnega gibanja po vsem svetu hitro napredovalo. Pozneje istega leta, 22. aprila, so razglasili **mednarodni dan Zemlje**, da bi opozorili na pomen okolja. V 21. stoletju se borimo za varstvo okolja, države se soočajo z novimi vprašanji, kot so **globalno segrevanje, prenaseljenost, genski inženiring in onesnaževanje s plastiko.**

Oglejte si film, v katerem okoljski aktivist obravnava problem onesnaževanja s plastiko. Tudi če vržeš majhno plastično vrečko ali plastenko v lokalno reko, bo končala v oceanu. Potem pa – kje?

https://www.youtube.com/watch?v=9-dpv2xbFyk

Slika 34: Vir - James Roberts/Youtube

Zakaj so zgodovinska dejstva pomembna?

Poznavanje zgodovine nam omogoča razumevanje današnjega sveta, pomaga nam oceniti današnje stanje okolja, evolucijo onesnaževanja okolja in nereda. Okoljski aktivisti in podatki, do katerih so prišli, nam pomagajo razumeti nekatera dogajanja v današnjem vsakdanjem življenju.

Skozi čas so bila za varstvo okolja oblikovana nekatera pomembna pravila.
Prvo v vrsti je ohranjanje.[59]

[59] ***Learn more about the conservation in Priloga 1***

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Zgodovina varstva okolja v lokalnem kontekstu?

Da bi izboljšali svoje znanje o varstvu okolja, morate globalne vrednote varstva okolja prenesti na lokalna okoljska vprašanja. Pridobljeno znanje morate uporabiti v lokalnem primeru. Pri tem lahko sledite naslednjim korakom.

ZBIRKA ORODIJ ZA DEJAVNOSTI

Zdaj razumete, zakaj je poznavanje zgodovine pomembno za zagovorništvo okolja. Zdaj je čas, da si ogledate, kaj lahko storite v mladinski skupini, razredu ali celo vi, da bi izboljšali razumevanje zgodovinskih resnic o varstvu okolja. Izzovite se z naslednjo dejavnostjo.

Korak 1: Pozanimajte se o pomenu okoljske zgodovine

Zberite informacije in se seznanite z ustreznimi zgodovinskimi resnicami, ki temeljijo na določenem okoljskem vprašanju.
Uporabite uspešen primer iz preteklosti na ustreznem trenutnem okoljskem vprašanju in poskusite rešiti vprašanje z uporabo istih metod.
Prilagodite metode trenutnemu stanju okolja na podlagi zgodovinskih resnic in okoljskih zakonov.
Kartirajte skupnost; načrtovanje možnih ukrepov na podlagi dobrih praks v zgodovini, da bi preprečili morebitne nevarnosti.

Korak 2: ZAČETEK AKCIJE

Z naslednjo dejavnostjo boste lahko preizkusili svoje znanje o zgodovini okoljskega zagovorništva in gibanja. Najbolje je, da jo izvaja skupina, lahko pa tudi posameznik.
Sestavite skupino. Skupina naj poišče najbolj odmevna gibanja in kampanje za izbrano celino in izpostavljeni primer ter jih predstavi (na primer: gibanje Chipko).
Sami sebi ali skupini postavite naslednja vprašanja.

- **Kaj** to gibanje **zagovarja**? (Na primer: upočasnitev hitrega krčenja gozdov, razkritje lastniških interesov multinacionalk in industrije, povečanje družbene ozaveščenosti in potrebe po rešitvah, dvig ekološke ozaveščenosti in dokazovanje sposobnosti preživetja ljudi.)
- **Kakšne so značilnosti** tega gibanja? (Na primer: nenasilni protesti, dejavna vloga moških in žensk.)
- **Katera orodja** so uporabili za opozarjanje na problem? (Na primer: objemanje dreves, delavnica – izdelava kmetijskih pripomočkov za lokalno uporabo.)

Razmislite o tem, kako lahko obravnavano zgodovinsko zagovorniško dejanje ali gibanje uporabite pri današnjih okoljskih vprašanjih v svoji lokalni skupnosti ali kako so ta dejanja ali gibanja vplivala na današnje okoljske razmere.
Prejšnja dejavnost, pri kateri ste analizirali določeno akcijo ali gibanje, bo dober začetek za vaše okoljsko zagovorništvo v drugih modulih, kjer boste izvedeli več o zagovorništvu okolja.

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Priloga 1 - Okoljski zakoni: Ohranjanje

Ohranjanje okolja vključuje varovanje, ohranjanje, upravljanje ali obnavljanje naravnih okolij in ekoloških skupnosti, ki jih naseljujejo. Ohranjanje na splošno vključuje upravljanje človekove rabe naravnih virov za trenutno javno korist ter trajnostno družbeno in gospodarsko rabo.

- Ohranjanje gozdov – pogozdovanje in obnova gozdov pomagata ohranjati gozdove, ki so odgovorni za zadrževanje ogromne količine ogljikovega dioksida v ozračju. (Dejavnosti: sajenje dreves v čim večjem obsegu.)

- Ohranjanje tal – ohranjanje tal pomaga nadzorovati erozijo in izboljšuje tla za kmetijske namene. (Dejavnosti: sajenje dreves, zaščita pašnikov in gojenje pokrovnih rastlin, ki uravnavajo odnašanje tal, čim manjša uporaba kemikalij, uporaba kompostnih gnojil in terasaste kmetije na nagnjenih zemljiščih.)

- Ravnanje z odpadki – trdi odpadki nastajajo na tržnicah, v industriji, domovih, naseljih in na številnih drugih lokacijah. (Dejavnosti: ravnanje s trdimi odpadki in pomoč pri ohranjanju zdravega okolja, izvajanje programov za ravnanje s trdimi odpadki, postavitev košev za smeti po mestih in redno zbiranje odpadkov, poučevanje o pravilnem ravnanju z odpadki.)

- Recikliranje – steklo, papir, plastika in celo kovina so vnovič uporabni in jih po prvotni uporabi ne smete zavreči. Približno 90 % vseh plastenk ne pride v enote za recikliranje, kar je žalostno. Niso biološko razgradljive, vsako leto pa se jih zavrže približno 500 milijard. Vnovična uporaba teh steklenic, posod, vrečk in drugega bo pripomogla k ohranjanju okolja. (Dejavnosti: naučiti se je treba reciklirati vse, kar je mogoče reciklirati, če je to le mogoče.)

- Zmanjšanje porabe vode – čista, sveža in varna voda je dragocena in ni tako lahko dostopna. Zato je zelo pomembno, da čim bolj varčujemo z vodo in preprečimo njeno onesnaževanje, sicer je bo v prihodnjih letih primanjkovalo. (Dejavnosti: zmanjšati je treba število kopeli, prhanje, uporabljati zgolj pralni stroj, ne odlagati odpadkov v vodne vire in seveda – recikliranje.)

- Nadzor nad onesnaževanjem – uporaba baterij za vnovično polnjenje pomaga okolju, saj nam jih po izpraznitvi ne bo treba zavreči. S kompostiranjem se izognemo tudi odlaganju smeti, poleg tega pa gre za zanesljiv vir naravnega gnojila. Izogibajte se kemičnim gnojilom, herbicidom, pesticidom in insekticidom, ki onesnažujejo okolje. (Dejavnosti: vzdržujte avtomobile in jih, kolikor je mogoče, pustite doma, saj so glavni vir onesnaževanja zraka; kompostiranje.)

- Ozaveščanje javnosti – z različnimi razpoložljivimi sredstvi, kot so družbeni mediji, seminarji in tradicionalni mediji, ozaveščajte ljudi o posledicah naših dejavnosti. (Dejavnosti: pogovori o varstvu okolja s prijatelji in družinskimi člani ter drugimi ljudmi.)

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Priloga 2 - Okoljska gibanja

Okoljsko gibanje (včasih imenovano tudi ekološko gibanje), ki vključuje tudi ohranjanje narave in zeleno politiko, je raznovrstno filozofsko, družbeno in politično gibanje za reševanje okoljskih vprašanj. Gibanje priznava človeštvo za udeleženca v ekosistemih in se osredotoča na ekologijo, zdravje in človekove pravice. Okoljsko gibanje je mednarodno gibanje, ki ga predstavljajo različne organizacije, od podjetij do množičnih organizacij, in se razlikuje od države do države. Zaradi velikega števila članov, različnih in močnih prepričanj ter občasno spekulativne narave pa okoljsko gibanje ni vedno enotno glede svojih ciljev. Gibanje je tudi kompas nekaterih drugih gibanj z bolj specifično usmeritvijo, kot je podnebno gibanje. V najširšem smislu gibanje vključuje zasebnike, strokovnjake, vernike, politike, znanstvenike, neprofitne organizacije in posamezne zagovornike.

Priloga 3 – Glosar

Genski inženiring: neposredna manipulacija genov z uporabo biotehnologije.

Priloga 4 - Dodatni viri

Naslov vira:	Okoljske zmage v sliki
Uvod	Zgodovinske resnice v sliki.
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	Okoljske razmere in ukrepe si boste lahko bolje predstavljali.
Povezava do vira	https://www.nationalgeographic.com/environment/article/environmental-victories-in-photos

Naslov vira:	Okoljska zgodovina
Uvod	Preberite več o zgodovinskih resnicah in dogodkih na področju varstva okolja
Kaj boste pridobili z uporabo tega vira?	Izvedeli boste več o zgodovini varstva okolja.
Povezava do vira	https://environmentalhistory.org/

ZAKLJUČEK

Nujno potrebno je ozaveščati prebivalstvo o škodi, ki se povzroča naravi. Celotna struktura družbe je odvisna od narave in tega se vsi zavedamo, čeprav naše vedenje ni vedno v skladu s tem. Ker se pritiski, ki ogrožajo program varstva okolja, povečujejo kot še nikoli prej, se mladi po vsem svetu vedno bolj zavedajo, da jim planet Zemlja brez odločnih zahtev po konkretnih ukrepih, namenjenih odločevalcem, ne bo mogla zagotoviti kakovostnega življenja.

Čas je, da spremenimo miselnost in navade ter tako olajšamo in izboljšamo položaj prihodnjim generacijam. Na stotine primerov, ki jih sicer poznamo, vendar jih ne izvajamo vedno, prispeva k bolj trajnostnemu planetu. Najboljša zapuščina, ki jo lahko zapustimo prihodnjim generacijam, je naseljiv planet. Izobraževanje novih generacij je naša skupna odgovornost. Današnji mladi so jutrišnji svetovni voditelji, ki se bodo morali spoprijeti z velikimi okoljskimi izzivi in sprejemati ključne odločitve za človeštvo. Prihodnost je v vaših rokah!

Slika 35: Vir - Pixabay/Pexels

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

UČNI CILJI POSAMEZNIH MODULOV

Modul 1: VARSTVO OKOLJA V VSAKDANJEM ŽIVLJENJU: UVOD V ZAGOVORNIŠTVO OKOLJA

Znanje:
- Osnovne informacije o tem, kako izvajati okoljsko zagovorništvo.
- Seznam priložnosti za vključitev v vsakodnevne zagovorniške akcije.

Spretnosti:
- Razvijanje spretnosti za ustvarjalno reševanje problemov.
- Razvijanje spretnosti aktivnega zagovornika.
- Vaja o tem, kako nadaljevati zagovorniške dejavnosti – ustanovite ali se pridružite združenju/nevladni organizaciji/skupini in pripravite načrt. Preizkusite razne dejavnosti. Ocenite uspešnost aktivnosti

Stališča:
- Varovanje okolja naj postane vaša osebna vrednota.
- Vključevanje v vsakodnevne zagovorniške akcije.
- Ozaveščenost o pomenu kolektivne udeležbe.

Modul 2: KAJ POTREBUJETE, DA POSTANETE ZAGOVORNIK OKOLJA?

Znanje:
- Osnove o zagovorništvu in njegovem vplivu na stališča in dejanja (vključno z nekaterimi dejstvi o osnovah psihologije).
- Osnove o potrebnih spretnostih, kompetencah in vlogah zagovornika varstva okolja.

Spretnosti:
- Sposobnost navdihovanja drugih za varstvo okolja (vzor).
- Odlično razumevanje okolja in trajnosti pa tudi poznavanje aktualnih vprašanj.
- Vodstvene sposobnosti, da lahko prepričate in vodite druge pri ukrepih za varstvo okolja.
- Sposobnost sodelovanja.
- Komunikacijske spretnosti.
- Razprava in razmislek o praktičnih primerih zagovorništva varstva okolja.
- Zakaj je učinkovito?
- Razpravljajte o tem, kako postati močan zagovornik in kako pripraviti učinkovito zagovorniško kampanjo.
- Vaja: razvoj, raziskovanje in sodelovanje z vrstniki pri oblikovanju lastnega zagovorniškega projekta.

Stališča:
- Pripravljenost na sodelovanje z okoljskimi in zagovorniškimi organizacijami v nevladni organizaciji ali šoli.
- Prostovoljstvo v lokalnem trajnostnem načrtu.
- Ravnajte odgovorno – izkazujte integriteto pri svojih vsakodnevnih odločitvah in dejanjih.
- Pripravljenost prevzeti odgovornost za varovanje okolja – lokalno ali globalno.
- Pripravljenost biti vzornik ali vodja.
- Pripravljenost na prostovoljno delo ali sodelovanje pri lokalnem varstvu okolja.

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Modul 3: PODNEBNE SPREMEMBE: VZROKI IN POSLEDICE

Znanje:
- Osnove o povezavi med okoljem in podnebjem.
- Osnove o blažitvi podnebnih sprememb in prilagajanju nanje.
- Uvod v cilj ZN CTR št. 13 o podnebju.
- Razumevanje podnebnih sprememb kot globalnega problema, ki ga je mogoče reševati kolektivno in individualno v lokalni skupnosti.

Spretnosti:
- Študija primera o določeni podnebni spremembi, njenih učinkih in vplivu na stanje okolja v prihodnosti.
- Razmislite o tem, kaj lahko posameznik ali skupina mladih stori na področju odzivanja na podnebne spremembe.
- Prepoznate vzroke in posledice podnebnih sprememb.

Stališča:
- Pripravljenost na skupne ukrepe v lokalni skupnosti za preprečevanje vzrokov podnebnih sprememb ali preprečevanje nadaljnjih posledic.
- Pripravljenost za vključitev v civilno družbo.
- Razumete metode, ki jih ljudje uporabljajo za spopadanje s podnebnimi spremembami, vključno s kolektivnimi ukrepi.
- Etično in trajnostno ravnanje pri sprejemanju odločitev, ki bi lahko vplivale na podnebne spremembe.

Modul 4: POMEN OBNOVLJIVIH NARAVNIH VIROV

Znanje:
- Osnove o naravnih obnovljivih virih.
- Osnove o nekaterih zgodovinskih resnicah/situacijah.
- Človekov odnos do uporabe teh virov.
- Osnove o možnih bolj trajnostnih načinih uporabe naravnih virov

Spretnosti:
- Prepoznavanje razlike med obnovljivimi in neobnovljivimi viri ter možnosti uporabe obnovljivih virov – na svetovni in lokalni ravni.
- Vaja: gojenje rastline v razredu ali na prostem, sajenje drevesa, razprava o tem, koliko zelenih površin imamo okoli sebe, ter raziskovanje.

Stališčas:
- Pripravljenost uporabljati manj vode in energije, kadar je to mogoče, ali uporaba kolesa namesto avtomobila – izbira trajnostnih možnosti.
- Varčevanje z naravnimi viri.

Modul 5: ODGOVORNA POTROŠNJA IN PROIZVODNJA

Znanje:
- Poznavanje koncepta in značilnosti prekomerne potrošnje/prekomerne proizvodnje.
- Osnove o prekomerni porabi in prekomerni proizvodnji ter njunih posledicah.
- Poznavanje glavnih značilnosti 12. cilja trajnostnega razvoja – zagotavljanje trajnostnih vzorcev potrošnje in proizvodnje.
- Osnove o vplivu osebne potrošnje in potrošniških navad ter vplivu posameznih dejanj.

Spretnosti:
- Opredelitev razmerja na podlagi dejanskih potreb ter proizvodnje in porabe.
- Zavedate se, da prekomerna poraba povzroča neomejen pritisk na naravne vire.
- Prepoznate vzroke in posledice prekomerne potrošnje na okolje.
- Zavedate se, da je treba v vsakdanjem življenju uporabljati prakse za zmanjševanje količine odpadkov.
- Vaja za merjenje vpliva posameznih potrošniških navad.
- Skupinsko ali individualno delo: študija primera, kako porabiti manj za zadovoljitev enakih potreb.

Stališčas:
- Zavedanje vpliva posameznikovega vedenja.
- Spoštovanje in cenjenje uporabljenih virov.
- Razumevanje pomena kupovanja trajnostnih izdelkov.
- Pripravljenost izogniti se nepotrebnemu nakupu in zadovoljevanju potreb.
- Upoštevanje odnosa med potrošnikom in proizvajalcem.
- Pri sprejemanju odločitev o svojih potrošniških navadah ravnate etično in trajnostno

Modul 6: ONESNAŽEVANJE IN VPLIVI NA OKOLJE

Znanje:
- Osnove o globalnem onesnaževanju.
- Osnove o različnih vrstah onesnaževanja in načinih boja proti njim.
- Osnove o učinkih onesnaževanja na okolje in zdravje.
- Osnove o globalnih in regionalnih ukrepih za boj proti onesnaževanju.

Spretnosti:
- Skupinsko ali individualno delo: Razmislek o nevarnostih onesnaževanja.
- Skupinsko ali individualno delo: Opredelite lokalni praktični primer onesnaževanja in ugotovite, kaj je bilo storjeno ali se lahko stori v boju proti onesnaževanju.
- Prepoznate negativni vpliv onesnaževanja na okolje.

Stališčas:
- Sprejemate odgovornost za ukrepanje.
- Zavedate se vpliva kolektivnega in individualnega delovanja.
- Delujte na podlagi ustvarjalnih idej, s tem boste konkretno in koristno prispevali k boju proti onesnaževanju v vsakdanjem življenju.
- Pripravljeni ste prenesti ozaveščenost in znanje v prakso, na primer čiščenje okolice.
- Zavedate se pomena recikliranja.

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Modul 7: BIOTSKA RAZNOVRSTNOST

Znanje:
- Osnove o biotski raznovrstnosti na svetovni ravni in v lokalnem okolju.
- Osnove pomena biotske raznovrstnosti.
- Osnove o tem, kaj vpliva na biotsko raznovrstnost. Vloga človeka.
- Osnove o tem, kateri ukrepi lahko dolgoročno zaščitijo biotsko raznovrstnost.

Spretnosti:
- Zbiranje in analiziranje informacij o biotski raznovrstnosti v lokalni skupnosti.
- Razumevanje pomena biotske raznovrstnosti za okolje.
- Razumevanje glavnih groženj biotski raznovrstnosti.
- Ocenite obstoječe ukrepe in odnos lokalnega okolja do biotske raznovrstnosti.
- Primer: Opredelite težave lokalne biotske raznovrstnosti in možne ukrepe, ki so bili ali bi lahko bili izvedeni za zaščito ogroženih vrst.

Stališčas:
- Pripravljenost na ukrepanje.
- Odprtost za nagovarjanje lokalnih nosilcev odločanja in zainteresiranih strani ter vključevanje v proces odločanja.

Modul 8: OKOLJSKA ETIKA

Znanje:
- Osnove okoljske etike – zakaj smo dolžni varovati okolje ter s tem povezane dileme in vprašanja.
- Osnove o globalnih vprašanjih in kako uporabiti okoljsko znanje v praksi.

Spretnosti:
- Okoljska občutljivost in ozaveščenost.
- Prepoznavanje razmerja med svoboščinami in obveznostmi.
- Razvoj odnosa za trajnostno prihodnost

Stališčas:
- Vedenje posameznika kot prevladujoč odnos pri varovanju okolja.
- Razumevanje pomena kolektivne udeležbe.
- Potrošniške navade in čiščenje.
- Spoštovanje okolja (zavedanje, da ste dolžni ravnati odgovorno).

Priloga modula A: MEDNARODNI DOGODKI O VAROVANJU OKOLJA

Znanje:
- Osnove o trenutnih in že obstoječih dogodkih v zvezi z varstvom okolja.
- Osnove o nekaterih pomembnih akterjih na svetovni in regionalni ravni za varstvo okolja.
- Uvod v cilje trajnostnega razvoja ZN.
- Osnove o drugih trajnostnih pobudah v EU in po svetu.

Spretnosti:
- Razmišljanja o možnih ukrepih v lokalni skupnosti in vključevanju v mednarodne dogodke/ gibanja. Sodelovanje pri lokalnih primerih:

Stališčas:
- Pripravljenost za delovanje v lokalni skupnosti ali sodelovanje na dogodkih, ki obravnavajo glavne cilje mednarodnih gibanj.
- Pripravljenost za nagovarjanje ustreznih zainteresiranih strani za večji učinek vaših ukrepov.

Priloga modula B: ZGODOVINSKI OKVIR ZAGOVORNIŠTVA OKOLJA

Znanje:
- Basic overview on the facts and data on advocacy in the field (the correlation between climate change and environment)
- Basic knowledge on conservations
- Recognising movements
- Recognising sustainable development

Spretnosti:
- Skupinsko ali individualno delo: razpravljajte o tem, kako obstoječa gibanja in akcije vplivajo na današnje okoljsko zagovorništvo.

Stališčas:
- Izboljšanje razumevanja razlike med zagovorništvom okolja in zagovorništvom podnebnih sprememb

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

VIRI

Besedila:

Alexander, P.; Brown, C.; Arneth, A.; Finnigan, J.; Moran, D.; Rounsevel, M. (2017). Losses, inefficiencies and waste in the global food system. *Agricultural Systems*, 153, p. 190-200.

Amnesty International Australia (n.d.). Level 2 – Fundamental Activist Skills.
Na voljo na: https://www.amnesty.org.au/skill-up/fundamental-skills/

Amnesty International Australia (n.d.). Level 2 – Fundamental Activist Spretnosti.
Dostopno na: https://www.amnesty.org.au/skill-up/fundamental-skills/

Australian Renewable Energy agency, Ocean energy,
Dostopno na: https://arena.gov.au/renewable-energy/ocean/

Balkan Green Energy News, Waste, Slovenia ranks third on list of top 10 countries with most recycled waste, dostopno na: https://balkangreenenergynews.com/slovenia-ranks-third-on-list-of-top-10-countries-with-most-recycled-waste/#:~:text=Slovenia%20is%20recycling%2042.52%25%20of,states%20producing%20most%20household%20waste.

Bhalla, J. & Barclay, E. (2020). How affluent people can end their mindless overconsumption, dostopno na: https://www.vox.com/21450911/climate-change-coronavirus-greta-thunberg-flying-degrowth

Cairoli, S. (2018). Differences Between Ecocentric & Biocentric. Spletna stran.
Dostopno na: https://sciencing.com/top-10-topics-research-papers-4142.html

City of Ljubljana, Sustainable mobility, dostopno na:
https://www.ljubljana.si/en/ljubljana-for-you/transport-in-ljubljana/sustainable-mobility/

Conserve Energy Future, 25 Simple and and Easy Ways to Reduce Water Pollution That Nobody Would Tell You, dostopno na: https://www.conserve-energy-future.com/25-simple-and-easy-ways-to-reduce-water-pollution-now.php#30_Simple_and_Easy_Ways_to_Reduce_Water_Pollution_Now

Conserve Energy Future, Environmental Conservation, dostopno na:
https://www.conserve-energy-future.com/methods-and-importance-of-environmental-conservation.php

Dias, A.; Santos, F.; Figueiredo, I.; Santos, J.; Carreto, N.; Silva, R.; Passos, S. (2019). *Referencial de Educação ao Consumidor*. Lisbon: Ministério da Educação

Ecovalley, dostopno na: https://ecovalley.hu/krishna-valley-excellent-in-sustainability/ (pridobljeno 11. februarja 2021)

Ellen MacArthur Foundation (n.d.). Lesson 1: Challenging Common Conceptions, dostopno na:
https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/schools-colleges/Schools-Colleges-WLL-Lesson-Plan-1-F.pdf
energy.gov

How hydropower works, dostopno na: https://www.energy.gov/eere/water/how-hydropower-works

Ensia, How air pollution could be harming your brain by Kasra Zarei, 23 November 2020, dostopno na: https://ensia.com/features/air-pollution-brain-damage-disease-regulations/

EU Commission plans green reset for nature, food and farming, 20 May 2020, dostopno na: https://www.wwf.eu/what_we_do/biodiversity/?uNewsID=363733

European Commission (n.d.). Sustainable Development Goals, dostopno na: https://ec.europa.eu/international-partnerships/sustainable-development-goals_en

European Environmental Agency, Indicator Assessment, Distribution shifts of plant and animal species, dostopno na: https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/distribution-of-plant-species-2/assessment

Evans, N. (2019). Environmental Ethics: Does Your Ego Get in the Way of the Eco?, dostopno na:: https://serc.berkeley.edu/environmental-ethics-does-your-ego-get-in-the-way-of-the-eco/

every.gov, Types of hydropower plants, dostopno na: https://www.energy.gov/eere/water/types-hydropower-plants

Fedorova, L. (2019). Why you have to join the environmental movement - and why small steps are not enough. Dostopno na: https://www.voicesofyouth.org/blog/why-you-have-join-environmental-movement-and-why-small-steps-are-not-enough

Findhorn Ecovillage, dostopno na: https://www.ecovillagefindhorn.com/

Fletcher, A. (2015). Youth + Social Change for Youth as Advocates. Dostopno na: https://freechild.org/2015/12/04/youth-as-advocates/

Forests, dostopno na: http://www.spc.tn.gov.in/tenthplan/CH_12_1.PDF

Green Mountain Energy (n.d.). 12 ways you can protect the environment. Dostopno na: https://www.greenmountainenergy.com/why-renewable-energy/protect-the-environment/

https://simhachalam.de/ (pridobljeno 11. februarja 2021)

IFRC and others, C L I M A T E C H A N G E, A guide to supporting the local actions of children and young people, with special emphasis on girls and young women, dostopno na: https://www.ifrc.org/Global/Publications/youth/AYCEOs_climate-change_take-action-now_EN.pdf

Interesting Engineering, Science, 11 Ways Humans Impact the Environment by Donovan Alexander, 22. junij 2020, dostopno na: https://interestingengineering.com/11-ways-humans-impact-the-environment

Joint SDG Fund (n.d.). Goal 12: Responsible Consumption and Production, dostopno na: https://jointsdgfund.org/sustainable-development-goals/goal-12-responsible-consumption-production

Land 8, Landscape architects network, Blog, How Clos Layat Park is Bringing Biodiversity Back to the City, 13 June 2015, dostopno na: https://land8.com/how-clos-layat-park-is-bringing-biodiversity-back-to-the-city/

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

Letter Regarding use of Forests for Bioenergy, 11th February 2021, dostopno na: https://www.dropbox.com/s/hdmmcnd0d1d2lq5/Scientist%20Letter%20to%20Biden%2C%20von%20der%20Leyen%2C%20Michel%2C%20Suga%20%26%20Moon%20%20Re.%20Forest%20Biomass%20%28February%2011%2C%202021%29.pdf?dl=0

Logdom, Journal of Geography and Natural Disasters, Environmental Conservation, dostopno na: https://www.longdom.org/scholarly/environmental-conservation-journals-articles-ppts-list-2925.html

Mother Earth News, Build Your Own Homemade Wind Generator, dostopno na: https://www.motherearthnews.com/renewable-energy/homemade-wind-generator-zmaz86jazgoe

National Geographic, ReVir library, Encyclopedia, Pollution, dostopno na: https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/pollution/

National Geographic, Travel, Slovenia's nourishing waters, dostopno na: https://www.nationalgeographic.com/travel/destinations/europe/slovenia/partner-content-nourishing-waters/

Net Impact (2020). Consequences of Overproduction and Overconsumption, dostopno na: https://www.netimpact.org/blog/overproduction-overconsumption-consequences

NRDC, How You Can Stop Global Warming, 17 julij 2017, dostopno na: https://www.nrdc.org/stories/how-you-can-stop-global-warming

Ocean Energy Europe, dostopno na: https://www.oceanenergy-europe.eu/ocean-energy/

Our Future with Nature, dostopno na: https://www.ourfuturewithnature.org/?fbclid=IwAR3rQEo7bhqmOmesDXxT-mmL1-tJW1U7LsJuiNdnvqqV81oM3Ve2dk-8ldE

Peace Corps (2017). *Environmental Activities for Youth and Camps – Office Overseas Programming and Training Support (OPATS)*. Washington DC, USA: Peace Corps

Plan International (2014). *An Advocacy Toolkit*. Surrey, UK: Plan International

Power technology, What is geothermal enegry? By Jack Unwin, 18 Junij 2018, dostopno na: https://www.power-technology.com/features/what-is-geothermal-energy/

Project 'Misliti socialne inovacije', availabe at: http://www.socialneinovacije.si/biti-samooskrben-na-enem-hektarju-ucni-poligon-za-samooskrbo-dole-poljcane/

Pure Earth, Pollution blog, Fact sheet: Pollution - facts that might surprise you by M. Sim, 7. april 2014, dostopno na: https://www.pureearth.org/blog/pollution-15-facts-that-might-surprise-you/

Rai, J. S.; Thorheim, C.; Sorjderem, A.; Macer, D. (2010). *Universalism and Ethical Values for the Environment*. Thailand: UNESCO Bangkok

REN 21, Chapter 01, Global Overview, dostopno na: https://www.ren21.net/gsr-2020/chapters/chapter_01/chapter_01/#sub_2

REN 21, Chapter 01, Global Overview, dostopno na: https://www.ren21.net/gsr-2020/chapters/chapter_01/chapter_01/#sub_3

REN 21, Chapter 01, Global Overview, dostopno na: https://www.ren21.net/gsr-2020/chapters/chapter_01/chapter_01/#sub_4

REN 21, Why is renewable energy important?, 28. maj 2019, dostopno na: https://www.ren21.net/why-is-renewable-energy-important/

Soil science Society of America, DigDeeper, What is soil?, dostopno na: https://www.soils4kids.org/about

Solar Schools, Non-renewable energy, dostopno na: https://www.solarschools.net/knowledge-bank/non-renewable-energy

Somerville, M. (2015). You know you're consuming too much – how to stop before it consumes you too, dostopno na: https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2015/nov/03/advertising-overconsumption-psychology

Student agency, Biomass, dostopno na: https://studentenergy.org/Vir/biomass/

The nature education, Znanje Project, dostopno na: https://www.nature.com/scitable/knowledge/library/what-are-soils-67647639/

Total Sovenia News, Klevevž: take a warm water bath in nature by Neža Loštrek, 7. marec 2018, dostopno na: https://www.total-slovenia-news.com/travel/796-klevevz-take-a-warm-water-bath-in-nature

UMASS Lowell (n.d.). Sustainable Production Defined, dostopno na: https://www.uml.edu/research/lowell-center/about/sustainable-production-defined.aspx

UN Environment programme, World's largest platform for air quality data launched at Tenth World Urban Forum, Press release, 10. februar 2020, dostopno na: https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/worlds-largest-platform-air-quality-data-launched-tenth-world-urban

UNICEF (2010). *Advocacy Toolkit – A guide to influencing decisions that improve children's lives*. New York, USA: United Nations Children's Fund

UNICEF (2010). Advocacy Toolkit – *A guide to influencing decisions that improve children's lives*. New York, USA: United Nations Children's Fund

UNICEF UK (2019). *Youth Advocacy Toolkit.* London, UK: United Nations Children's Fund

United Nations (n.d.). Goal 12: Ensure sustainable consumption and production patterns. Website. Retrieved from: https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-consumption-production/

University of Ljubljana, Faculty of Pedagogy, GRADIVO PROJEKTA OBNOVLJIVI VIRI ENERGIJE V ŠOLI Energija vode in vetra, dostopno na: http://193.2.74.246/fileadmin/Datoteke/CRSN/PKP_3/Gradivo_voda_in_veter.pdf, page 3

Urban Nature Atlas, dostopno na: https://naturvation.eu/nbs/ljubljana/urban-gardening-ljubljana (pridobljeno 11. februarja 2021)

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

US National Library of medicine, National Institutes of health, Biodiversity, drug discovery, and the future of global health: Introducing the biodiversity to biomedicine consortium, a call to action, J Glob Health 2017 December 7(2), dostopno na: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5735771/

Villa Vindavana, dostopno na: https://villavrindavana.org/english-home/

World Health Organisation, Biodiversity and Health, 3. junij 2015, dostopno na: https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/biodiversity-and-health

WWF, Biodiversity, dostopno na: https://www.wwf.eu/what_we_do/biodiversity/

Slika 36: Vir - Raphael Brasileiro/Pexels

Photo Virs:

Slika 1: Vir - National Geographic/Youtube
Slika 2: Vir - UNICEF/2019/Perevodchik. All rights reserved.
Slika 3: Vir - Artem Podrez/Pexels
Slika 4: Vir - Lara Jameson/Pexels
Slika 5: Vir - Fauxels/Pexels
Slika 6: Vir - Karolina Grabowska/Pexels
Slika 7: Vir - Vlad Chetan/Pexels
Slika 8: Vir – Prilagojeno iz UNICEF (2019)
Slika 9: Vir - Wikipedia.org
Slika 11: Vir - GoFundMe.com
Slika 12: Vir - Francesco Ungaro/Pexels
Slika 13: Vir - Unicef.org
Slika 14: Vir - Alena Koval/Pexels
Slika 15: Vir - Ricardo Esquivel/Pexels
Slika 16: Vir - SWOT analyse, [https://www.ifrc.org/Global/Publications/youth/AYCEOs_climate-change_take-action-now_EN.pdf]
Slika 17: Vir - DIY Art TV, Youtube [https://www.youtube.com/watch?v=a2MnqXxgeTg]
Slika 18: Vir - Backyard Crafts, Youtube [https://www.youtube.com/watch?v=ioaO7PZ6pdg]
Slika 19: Vir - Chih Mlng Huang/Pexels
Slika 20: Vir - Pixabay/Pexels
Slika 21: Vir - Kammeran Gonzalezkeola/Pexels
Slika 22: Vir - Expect Best/Pexels
Slika 23: Vir - Lisa/Pexels
Slika 24: Vir - LilArtsty/Pexels
Slika 25: Vir - Deneen LT/Pexels
Slika 26: Vir - Lisa/Pexels
Slika 27: Vir - Andrea Piacquadio/Pexels
Slika 28: Vir - Alfred's World/Youtube
Slika 29: Vir - Helena Jankovičová/Pexels
Slika 30: Vir - Conservation International/Youtube
Slika 31: Vir - Andrew Neil/Pexels
Slika 32: Vir - Enviro S Mijag/Pexels
Slika 33: Vir - Pixabay/Pexels
Slika 34: Vir - James Roberts/Youtube
Slika 35: Vir - Pixabay/Pexels
Slika 36: Vir - Raphael Brasileiro/Pexels

Sofinancira program Evropske unije Erasmus+

ADVOCATE 4 ENVIRONMENT